

**ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS
KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE
UYUMU VE ÖĞRENCİ YAŞ DÜZEYİNE
UYGUNLUĞU ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Sedef İĞRİ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Bayram ÇETİNKAYA
Ağustos, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ
RESİMLERİN METİNLERLE UYUMU VE ÖĞRENCİ YAŞ
DÜZEYİNE UYGUNLUĞU ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Hazırlayan

Sedef ÇIĞRI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Bayram ÇETİNKAYA

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyumu ve Öğrenci Yaş Düzeyine Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

28/08/2023

İmza

Sedef ÇİĞRI

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Sedef ÇIĞRI
	Numarası	200648109
	Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Türkçe Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyumu ve Öğrenci Yaş Düzeyine Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma
Tez Savunma Sınav Tarihi		28.08.2023
Tez Savunma Sınav Saati		10.30

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği – ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğüne kontrol edilerek elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

ORTAOKUL 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ RESİMLERİN METİNLERLE UYUMU VE ÖĞRENCİ YAŞ DÜZEYİNE UYGUNLUĞU ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Sedef ÇIĞRI

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Ağustos, 2023

Danışman:Dr. Öğr. Üyesi Bayram ÇETİNKAYA

Araştırmanın amacı, Ata yayıncılık 6.sınıf Türkçe ders kitabını, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde yer alan hükümler çerçevesinde inceleyerek kitapta yer alan resimlerin metinlerle uyumluluk düzeyini belirlemek, resimlerin öğrenci yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğunu ortaya koymaktır. Müfredatta belirlenmiş kazanımlara yönelik metin ve etkinlikleri içeren ders kitaplarında yer alan resimler öğrenci düzeyine ve hazırbulunuşluğuna uygun olması gerekmektedir. Estetik yönüyle öğrenciler üzerinde olumlu duygusal tepkilere yol açan bu görsel öğelerin ders kitaplarında zor kavramları anlaşılır hâle getirmeye ve metinde sunulan içeriği genişletmeye yaradığı bilinmektedir. Öğrencilerin bilgi edinmelerine yardımcı olmanın yanında, resimlerin bilişsel becerilerini geliştirdiğine dair bulgular da mevcuttur.Seçilen her bir resmin öğrenci üzerinde etkisi düşünüldüğünden daha fazladır. Bunun içindir ki ders kitaplarını incelemek, kitapta yer alan her bir ayrıntıyı gözden geçirmek, bunların öğrenciler için uygunluğunu test etmek ayrı bir önem taşımaktadır. Ders kitaplarının hazırlanması ve Bakanlık tarafından izin verilmesi sürecinde yapılan kontrol ve incelemeler yanında uygulama sürecin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu araştırma, Şırnak ili İdil ilçesinde öğrenim görmekte olan 6. sınıf öğrencileri ile Ata Yayıncılık tarafından yayımlanan 6. sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlıdır. Kitapta yer alan resimler, MEB'in Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ndeki kriterler temel alınarak geliştirilecek ölççe göre incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe ders kitabı, 6. Sınıf, resim, metin, öğretim programı.

ABSTRACT

A RESEARCH ON THE COMPATIBILITY OF THE PICTURES WITH THE TEXTS IN THE SECONDARY SCHOOL 6TH GRADE TURKISH COURSE BOOK AND ITS SUITABILITY FOR THE STUDENT AGE LEVEL

Sedef ÇİĞRI

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES
EDUCATION**

August, 2023

Advisor: Assist. Prof. Dr. Bayram ÇETİNKAYA

The aim of the research is to examine the Ata publishing 6th grade Turkish textbook within the framework of the provisions of the Ministry of National Education Textbooks and Educational Tools Regulation, to determine the level of compatibility of the pictures in the book with the text, and to reveal the suitability of the pictures to the age and development characteristics of the students. The pictures in the textbooks, which contain text and activities for the achievements determined in the curriculum, must be appropriate to the student's level and readiness. It is known that these visual elements, which cause positive emotional reactions from students with their aesthetic aspect, serve to make difficult concepts understandable in textbooks and to expand the context presented in the text. In addition to helping students acquire knowledge, there is also evidence that pictures improve their cognitive skills. The effect of each selected picture on the student is greater than expected. For this reason, it is of particular importance to examine the textbooks, review every detail in the book, and test their suitability for students. In addition to the controls and inspections carried out during the preparation of textbooks and the granting of permission by the Ministry, the implementation process also needs to be evaluated. This research is limited to 6th grade students studying in İdil district of Şırnak province and the 6th grade Turkish textbook published by Ata publishing. The pictures in the book were examined according to the scale to be developed based on the criteria in the Ministry of Education's Textbooks and Educational Tools Regulation.

Keywords: Turkish coursebook, 6th grade, picture, text, Turkish curriculum.

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgisi ve deneyimi ile yoluma ışık tutan, tez sürecimin her aşamasında fikirleri ile tezime zenginlik katan, bu süreçte yardımlarını esirgemeyen, yüksek lisans eğitimim boyunca en büyük desteği sunan saygıdeğer hocam Dr. Öğr. Üyesi Bayram ÇETİNKAYA'ya sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu uzun ve zahmetli süreçte bana yardımcı olan, her dediğimi canla başla yapmaya çalışan, etik ilkeler nedeniyle isimlerini paylaşamadığım çok değerli öğrencilerime sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında yanımda olan canım aileme sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Sedef ÇİĞRİ
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ	x
RESİMLER LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. DERS KİTABI TANIMI.....	5
2. DERS KİTABININ NİTELİKLERİ	6
3. DERS KİTABININ ÖNEMİ VE İŞLEVİ	7
4. TÜRKÇE DERS KİTABI KAVRAMI	10
5. TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN METİNLER	12
6. METİN TÜRLERİ.....	14
6.1. BİLGİLENDİRİCİ METİNLER.....	16
6.2. HİKÂYE EDİCİ METİNLER.....	24
6.3. ŞİİR.....	28
7. DERS KİTABINDA GÖRSEL TASARIM.....	30
7.1. DERS KİTAPLARINDA BULUNAN RESİMLERİN ÖNEMİ	30
7.2. RESİMLEMEDE ESAS ALINAN KRİTERLER	31

İKİNCİ BÖLÜM DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

1. ÇALIŞMA ÖRNEKLERİ.....	34
---------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	39
2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	39
3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	40
4. VERİLERİN TOPLANMASI.....	40
5. VERİLERİN ANALİZİ	40

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

1. HİKÂYE EDİCİ METİNLERE AİT BULGULAR	41
--	----

1.1. VERMEK ÇOĞALMAKTIR	41
1.1.1. Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	44
1.1.2. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	46
1.1.3. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	47
1.1.4. Vermek Çoğalmaktır Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	49
1.2. ASLANLA FARE	50
1.2.1. Aslanla Fare Metninde İçerik-Görsel İlişkisi	51
1.2.2. Aslanla Fare Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	53
1.2.3. Aslanla Fare Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	55
1.2.4. Aslanla Fare Metninde Görselin Yerleşimi	56
1.3. İHTİYAR ÇİLİNGİR	57
1.3.1. İhtiyar Çilingir Metninde İçerik-Görsel İlişkisi	61
1.3.2. İhtiyar Çilingir Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama	63
1.3.3. İhtiyar Çilingir Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	64
1.3.4. İhtiyar Çilingir Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi	66
2. ŞİİR METİN TÜRÜNE AİT BULGULAR	67
2.1. BİR DÜNYA BIRAKIN	67
2.1.1. Bir Dünya Bırakın Metninde İçerik-Görsel İlişkisi	68
2.1.2. Bir Dünya Bırakın Metninde Görseli Anlama- Yorumlama	69
2.1.3. Bir Dünya Bırakın Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	70
2.1.4. Bir Dünya Bırakın Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi	71
2.2. RÜZGÂR	72
2.2.1. Rüzgâr Metninde İçerik Görsel İlişkisi	73
2.2.2. Rüzgâr Metninde Görseli Anlama ve yorumlama	75
2.2.3. Rüzgâr Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	76
2.2.4. Rüzgâr Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi	76
2.3. AY ŞAİRİ	78
2.3.1. Ay Şairi Metninde İçerik ve Görsel İlişkisi	79
2.3.2. Ay Şairi Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama	80
2.3.3. Ay Şairi Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	81
2.3.4. Ay Şairi Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi	82
2.4. SAĞLIĞINA DİKKAT ET	82
2.4.1. Sağlığına Dikkat Et Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	83
2.4.2. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama	85
2.4.3. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	86
2.4.4. Sağlığına Dikkat Et Metninde Sayfa Yerleşimi	86
3. BİLGİLENDİRİCİ METİN TÜRÜNE AİT BULGULAR	87
3.1. FİNLANDİYA'DAN	87
3.1.1. Finlandiya'dan Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	90
3.1.2. Finlandiya'dan Metninde Görseli Anlama Yorumlama	92
3.1.3. Finlandiya'dan Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	93
3.1.4. Finlandiya'dan Metninde Sayfa Yerleşimi	94
3.2. KİRAZ YAYLARI	94
3.2.1. Kiraz Yaylaları Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	96
3.2.2. Kiraz Yaylaları Metninde Görseli Anlama Yorumlama	98
3.2.3. Kiraz Yaylaları Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	99
3.2.4. Kiraz Yaylaları Metninde Sayfa Yerleşimi	100
3.3. SAĞLIKLI OLMA SANATI	100
3.3.1. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	102
3.3.2. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görseli Anlama Yorumlama	104

3.3.3. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	105
3.3.4. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Sayfa Yerleşimi.....	106
SONUÇ VE ÖNERİLER	107
KAYNAKÇA.....	113
EKLER DİZİNİ.....	117

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilmiş Metinlerin Bilgisi	39
Tablo 2. Vermek Çoğalmaktır Metin-İçerik İlişkisi.....	44
Tablo 3. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	46
Tablo 4. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görsel Estetik ve Tasarım.....	48
Tablo 5. Vermek Çoğalmaktır Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi.....	49
Tablo 6. Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi.....	52
Tablo 7. Aslanla Fare Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	54
Tablo 8. Aslanla Fare Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	55
Tablo 9. Aslanla Fare Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	56
Tablo 10. İhtiyar Çilingir Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	61
Tablo 11. İhtiyar Çilingir Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	63
Tablo 12. İhtiyar Çilingir Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	64
Tablo 13. İhtiyar Çilingir Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi.....	66
Tablo 14. Bir Dünya Bırakın Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	68
Tablo 15. Bir Dünya Bırakın Metninde Görseli Anlama-Yorumlama.....	69
Tablo 16. Bir Dünya Bırakın Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	70
Tablo 17. Bir Dünya Bırakın Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi.....	71
Tablo 18. Rüzgâr Metninde İçerik – Görsel İlişkisi.....	74
Tablo 19. Rüzgâr Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	75
Tablo 20. Rüzgâr Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	76
Tablo 21. Rüzgâr Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi.....	77
Tablo 22. Ay Şairi Metninde İçerik – Görsel İlişkisi.....	79
Tablo 23. Ay Şairi Metninde Görseli Anlama-Yorumlama.....	80
Tablo 24. Ay Şairi Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	81
Tablo 25. Ay Şairi Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi.....	82
Tablo 26. Sağlığına Dikkat Et Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	84
Tablo 27. Sağlığına Dikkat Et Görseli Anlama-Yorumlama.....	85
Tablo 28. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	86
Tablo 29. Sağlığına Dikkat Et Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	87
Tablo 30. Finlandiya’dan Metninde İçerik – Görsel İlişkisi.....	91
Tablo 31. Finlandiya’dan Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	92
Tablo 32. Finlandiya’dan Metninde Görsel Estetik ve Tasarım.....	93
Tablo 33. Finlandiya’dan Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	94
Tablo 34. Kiraz Yaylaları Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	97
Tablo 35. Kiraz Yaylaları Metninde Görseli Anlama-Yorumlama.....	98
Tablo 36. Kiraz Yaylaları Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	99
Tablo 37. Kiraz Yaylaları Metninde Sayfa Yerleşimi.....	100
Tablo 38. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	103
Tablo 39. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görseli Anlama-Yorumlama.....	104
Tablo 40. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	105
Tablo 41. Sağlıklı Olma Sanatı Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	106

RESİMLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1. Vermek Çoğalmaktır Metni Görseli	42
Resim 2. Vermek Çoğalmaktır Metni Görseli	43
Resim 3. Aslanla Fare Metni Görseli	51
Resim 4. İhtiyar Çilingir Metni Görseli	58
Resim 5. İhtiyar Çilingir Metni Görseli	59
Resim 6. İhtiyar Çilingir Metni Görseli	60
Resim 7. Bir Dünya Bırakın Metni Görseli	67
Resim 8. Rüzgâr Metni Görseli	72
Resim 9. Rüzgâr Metni Görseli	73
Resim 10. Ay Şairi Görseli	78
Resim 11. Sağlığına Dikkat Et Görseli	83
Resim 12. Finlandiya'dan Metni Görseli	88
Resim 13. Finlandiya'dan Metni Görseli	89
Resim 14. Finlandiya'dan Metni Görseli	90
Resim 15. Kiraz Yaylaları Metni Görseli.....	95
Resim 16. Kiraz Yaylaları Metni Görseli.....	96
Resim 17. Sağlıklı Olma Sanatı Metni Görseli.....	101
Resim 18. Sağlıklı Olma Sanatı Metni Görseli.....	102

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

MEB :Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

TDÖP : Türkçe Dersi Öğretim Programı

GİRİŞ

Bu bölümde; araştırmanın problemi, problem cümlesi, alt problemleri, amacı, önemi, sayıltıları (varsayımları), sınırlılıkları ve tanınmalarına yer verilecektir.

Problem Durumu

Ders kitapları, öğrencilerin eğitim-öğretim hayatları boyunca bilgi alışverişinde bulundukları öğrendiklerini pekiştirmeleri için yapılan etkinliklerin ve okuma-dinleme metinlerinin yer aldığı en önemli materyaldir. Ders kitapları hem öğrenci hem de öğretmen için dersin ayrılmaz bir parçasıdır. Özellikle çağımızda çocuklarımızın daha yaratıcı, üreten, düşünen ve öğrendiklerini gerçek hayata geçiren bir nesil olmaları yolunda düzenlenen eğitim programlarında öğrencilere verilen ders kitaplarının işlevi daha da artmış ders kitapları içerik bakımından zenginleştirilmiştir.

Türkçe öğretiminin ana ekseninde ders kitaplarının yer aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Türkçe eğitim-öğretim faaliyetlerinin niteliği büyük ölçüde Türkçe ders kitaplarına bağlıdır. (Çetinkaya, 2020).

Ders kitapları, çocukların merakını arttıran, onları araştırmaya ve öğrenmeye sevk eden, kelime hazinesini geliştiren aynı zamanda öğretirken eğlendiren önemli bir araçtır. Çocuklara eğitim öğretim hayatları boyunca kazandırılması gereken tüm kazanımların ve zihinsel becerilerin tamamı bilgi deposu olan ders kitaplarındadır. Özellikle yeni program ile Türkçe dersinde hedeflenen dört temel beceri (okuma, dinleme, yazma, konuşma), ders kitaplarında yer alan okuma ve dinleme metinleri sayesinde çocukların kolay ve kalıcı öğrenmeleri sağlanmıştır.

Görseller her yaşta insanın dikkatini çeken ve insanda estetik zevk uyandıran ritmik çizgilerdir. Bu durum çocuklarda daha fazla görülmektedir. Görseller hem oyun aracı hem de öğretici yanı olan araçlardır. Bu sebeple görsellerin özellikle anlama ve yorum yapma gibi pek çok zihinsel becerilerin öğretimi için kullanılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Görseller, Türkçe ders kitaplarında yer alan görseller kitapta yer alan okuma ve dinleme metinleri kadar önemlidir, hem metni anlaşılır kılmaya hem de çocukların hayal güçlerini geliştirmeye yarayan birer renk cümbüşüdür. Görseller dersi eğlenceli hale getirirken kalıcı öğrenmeler sağlayarak çocukların bilgileri günlük hayatta kullanmalarını kolaylaştırmaktadır.

Türkçe ders kitapları için seçilen görsellerin kitaba ve metne uygunluğu kadar öğrenci yaş düzeyine uygunluğu da çok önemlidir. Her yaşın farklı gelişim özellikleri

ve zihinsel süreçleri vardır. Bu süreçlere uygun olarak seçilen görseller çocuk için daha yararlı olmakta aynı zamanda çocuğun gelişimini desteklemek açısından öğretmene yardımcı olmaktadır.

Türkçe ders kitapları için seçilen görsellerin metne ve çocuğun seviyesine uygunluğu önemli bir problem olarak görülmektedir. Bu çalışmamızda incelenecek olan kitabın bu yönlerine dikkat çekilerek görsellerin öğrenci gözünden nasıl algılandığı araştırılacaktır.

Problem Cümlesi

Ortaokul 6. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan görseller metinler ile uyumlu mudur? Bu görseller öğrenci yaş düzeyine uygun mudur?

Alt Problemler

1. Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmakta mıdır?
2. Görsel sayesinde metnin içeriği tahmin edilebilir mi?
3. Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemekte midir?
4. Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmış mıdır?
5. Görsel, metnin başlığı ile uyumlu mudur?
6. Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmış mıdır?
7. Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmış mıdır?
8. Görsel, dikkat çekici midir?
9. Görsele bakılarak metin kolayca yorumlanabilir mi?
10. Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumlu mudur?
11. Görsel, metinde geçen mekânı (yer) yansıtmış mıdır?
12. Görseldeki öğeler net bir şekilde görülebiliyor mu?
13. Görsel, göze hoş geliyor mu?
14. Görsel konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor mu?
15. Görsele bakılarak anlamı bilinmeyen kelimeler tahmin edebiliyor mu?
16. Görsel canlılar vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiş midir?
17. Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmış mıdır?
18. Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmış mıdır?
19. Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiş midir?

20. Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumlu mudur?

Araştırmanın Amacı

Çocuklar ve öğretmenler için Türkçe ders kitapları her zaman ayrı bir önem arz etmektedir. Ders kitabında yer alan metin ve metne ait görseller de çocuklara kazandırılacak olan kazanımların alt yapısını oluşturmaktadır. Bu sebeple metnin ve metne ait görsellerin eğitim alanında rolü ve işlevi çok büyüktür.

Araştırmanın amacı 2021-2022 eğitim-öğretim yıllarında kullanılan 6. sınıf Türkçe ders kitabını, Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'nde yer alan hükümler çerçevesinde inceleyerek kitapta yer alan resimlerin metinlerle uyumluluk düzeyini belirlemek ve resimlerin öğrenci yaş ve gelişim özelliklerine uygunluğunu ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Ders kitapları, eğitim sürecinde öğretmenler ve öğrenciler tarafından en çok kullanılan materyallerden biridir. Çünkü çocuk okulda gerçekleştirdiği her bir yeni kazanımın çoğunu kitabında yer alan metin ve etkinliklerden öğrenmektedir. Kitabın içeriği ve kitapta yer alan her öge de ayrı bir önem arz etmektedir. Bu sebeple kitapta yer alan metin ve görsellerin çocukların hazırbulunuşluğu ve ders kazanımı için uygun olması son derece önemlidir.

Seçilen her bir resmin öğrenci üzerindeki etkisi düşündüğümüzden daha fazladır. Bunun içindir ki ders kitaplarını incelemek, kitapta yer alan her bir ayrıntıyı gözden geçirmek, bunların öğrenciler için uygunluğunu test etmek ayrı bir önem taşımaktadır. Ders kitaplarının hazırlanması ve Bakanlık tarafından izin verilmesi sürecinde yapılan kontrol ve incelemeler yanında uygulama sürecinde de değerlendirilmesi, daha nitelikli ders kitaplarının hazırlanmasına katkı sağlamaktadır.

Bu açıdan, ders kitaplarına metinle ilişkili olarak yerleştirilen resimlerin metinlerle uyumluluk düzeyi ve resimlerin öğrenci yaş ve gelişim düzeylerine uygunluğu üzerinde yapılacak çalışma, ders kitaplarının hazırlanma sürecine katkı sağlayacak olması yönüyle önem arz etmektedir.

Sayıtlılar (Varsayım)

1. Bu araştırma, 2021– 2022 eğitim ve öğretim yılında okutulan Ortaokul6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimleri, okutulan tüm Türkçe ders kitabını temsil etmektedir.
2. Araştırmacı tarafından öğrencileresorulacak olan sorular,resim ve metin uyumunu belirlemek için gerekli olan genel çerçeveyi oluşturmaktadır.
3. Katılımcılar görüşlerini içtenlikle ve tarafsızca yansıtmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2021 – 2022 eğitim ve öğretim yılında ortaokul 6. sınıf Türkçe ders kitabı ile sınırlıdır.
2. 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimler, fotoğraflar ve seçilmişmetinlerile sınırlıdır.
3. Araştırmacı ve Şırnak ili İdil ilçesine bağlı ortaokullarda öğrenim gören öğrenciler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Ders Kitabı: Dersleri öğretmek amacıyla hazırlanan; içeriği öğretim programları ile örtüşen, birçok kurul tarafından incelenmiş ve onaylanmış eğitim materyalidir (Bulut ve Orhan, 2012).

Metin: Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst (TDK)

Resim: Varlıkların, doğadaki görünüşlerinin kalem, fırça gibi araçlarla kâğıt, bez vb. üzerinde yapılan biçimleri (TDK)

GörselTasarım: Sözel bilgilerin resimlendirilmesi ve görsel materyallerin amaca uygun olarak kullanılabilir olmasını içerir. Grafikler, fotoğraflar, kavram haritaları, deney düzenekleri, slaytlar, filmler, bilgisayar ve televizyon ekran görüntüleri birer görsel materyaldir (Kaya ve Güleç, 2014).

Hazırbulunuşluk: Öğrenenin yeni bilgiyi edinmek için fiziksel, zihinsel ve duygusal olarak hazır olma durumudur (Çetinkaya, 2021).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

Kuramsal çerçeve bölümünde, ders kitabı kavramı detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Ders kitabı; nitelikleri, önemi ve işlevi bakımından incelenecektir. Bununla birlikte Türkçe ders kitabı ve bu kitapta yer alan metinler hakkında bilgiler verilecek, bu metinlerde yer alan görsellerin önemi ve metin-görsel ilişkisi ele alınacaktır. Bununla birlikte çocuğa görelilik kavramı açıklanarak kitapta yer alan görsellerin yaş ve seviyeye uygunluğu değerlendirilecektir.

1. DERS KİTABI TANIMI

Öğretmenler ve öğrenciler tarafından en çok başvurulanan materyallerden biri olan ders kitabı öğrenmeyi kolaylaştıran ve kalıcı hale getiren en önemli araçtır. Ders kitabı, okulda veya evde çocuğun kolayca ulaşabileceği, istediği zaman merak ettiği konuyu açıp okuyabileceği, her zaman elinin altında olan yazılı bir materyaldir. Ders kitabının farklı tanımları şu şekilde yapılmıştır.

Ders kitabı, bir derste, bilgilerin öğrencilere aktarılması sürecinde öğrencilerin yaş ile bilgi seviyelerine uygun, öğretim programı temel alınarak hazırlanan basılı bir eğitim aracıdır (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 18). Ceyhan, bu tanımında ders kitabında yer alan metin, etkinlik ve görsellerin çocukların yaş seviyesine uygun olmasının önemi vurgulanmıştır. Ders kitapları her bir kademe için farklı basılmaktadır. İçerikler de buna göre düzenlenmektedir. Örneğin sınıf düzeyi düştükçe resimlerin basitleştirilmesi fikri tamamen yanlış olup bu fikir ile basılan her kitap çocukların gelişimini olumsuz etkilemektedir. Sınıf düzeyi düştükçe resimlere daha fazla önem verilmeli, renk ve oranlar daha uyumlu olmalıdır. Bununla birlikte metin seçimi de aynı şekilde her sınıf düzeyi için özenle seçilmeli ve metinde yer alan kelimeler çocukların aktif kelime hazinesine eklenecek şekilde olmalıdır.

Ders kitapları, öğretim programlarının uygulanmasında en çok başvurulanan ders aracıdır. En çok kullanılmasının (bilerek-bilmeyerek) sebebi öğretim programının bütün öğelerini içermesidir. Öğretim programının hedef davranış, içerik, öğrenme-öğretme durumları ve değerlendirme öğelerini kapsayabilir. Ders kitapları, hedef davranışların gerçekleşmesi için düzenlenen içerikle beraber, değişik duyu organlarına hitap eden bir özelliğe sahiptir. Aynı zamanda temel ders aracı konumundadır. (Kılıç ve Seven, 2004: 20). Kılıç ve Seven, tanımlarında ders kitaplarının çok yönlülüğüne vurgu yaparak ders

kitaplarının ekonomik oluşunu ön plana çıkarmışlardır. Dersin temel aracı olarak bahsettikleri ders kitaplarını, öğretmenler tarafından en çok kullanılan materyal olarak tanımlamışlardır.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği'nin (2015) 4. maddesinde ders kitabı: “Kurulca, örgün ve yaygın eğitim ve öğretim kurumlarında okutulması uygun bulunan kitap” şeklinde tanımlanır.

Ders kitabı için yapılan tanımların ortak özelliği, hem öğrenci için hem de öğretmen için kullanışlı bir materyal olması ve aynı zamanda öğrencilerin istedikleri zaman kolayca ulaşabilecekleri bir yardımcı olmasıdır. Ders kitapları hem ders içi hem ders dışı yardımcı kaynak olup öğretmene kolaylık sağlarken öğrencinin de kafasındaki tüm soru işaretlerini ortadan kaldırmaya yardımcı olmaktadır.

2. DERS KİTABININ NİTELİKLERİ

Okullarda her ders için ayrı bir materyal olarak kullanılan ders kitabının hem öğrenci özelliklerine hem de dersin işleyişine uygun olması gerekmektedir. Bunun için de pek çok özelliği birlikte barındıran ders kitabının özellikleri oldukça önemlidir.

Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği'ne (2021) göre ders kitabı ve eğitim araçlarının özellikleri şunlardır:

- a) Anayasa ve kanunlara aykırı hususları içermez.
- b) Bilimsel hata içermez.
- c) Eğitim ve öğretim programının amaçladığı kazanımları kapsar.
- ç) Dil ve anlatıma uygunluk yönünden hata içermez.

d) Görsel tasarım ve içerik tasarımı öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak yazılır.

Ders kitapları, öğretim sırasında öğrencilerin neleri öğreneceği ve öğretmenlerin neleri öğreteceğini önemli ölçüde etkileyen temel kaynak olma özelliğini taşıdığı gibi, sınıf içi öğrenme-öğretme etkinliklerine yönelik kararlar üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Genelde birçok öğretmen dersin amaçlarını, öğrencilere uygulanacak testleri, öğretim stratejilerini, ödevleri vb. kullanılan ders kitaplarına göre belirlemektedir. (Kılıç ve Seven, 2004: 19)

Ders kitaplarının en önemli özelliği öğrenci yaş ve seviyesine uygun olmasıdır. Eğer öğrenci kendisi için hazırlanan kitapta kendine dair bir şey bulamazsa o ders kitabı artık onun ilgisini çekmez ve derse ilgisi de azalır. Öğrenci hazırlanan kitapta kendi yaş ve seviyesine uygun görseller, uygun metinler ve uygun etkinlikler ile karşılaşınca hem derse ilgisi artacaktır hem de öğretmenin vermek istediği kazanım öğrenciye kolayca kazandırılmış olacaktır.

İncelenen pek çok araştırma ve kitaplardan yola çıkarak ders kitabı özelliklerini belirlemede göz önüne alınan en önemli kriterin çocuğa görelilik olduğu belirlenmiştir. Ders kitabı hazırlanırken öncelikle çocuğun yaş, seviye ve hazırbulunuşluğugöz önüne alınmaktadır. Çocuğa yarar sağlayacak nitelikte bir ders kitabının en öncelikli özelliği hiç şüphesiz budur. Hem öğrenci için hem öğretmen için iyi bir ders kitabının özelliği çocuğun yaş ve seviyesi göz önünde bulundurularak hazırlanacak olan bir ders kitabıdır.

3. DERS KİTABININ ÖNEMİ VE İŞLEVİ

Ders kitapları genel olarak ders verme işlevine yardımcı olmak, belirli konularda ilgiyi artırmak ve öğrenmeyi özendirmek amacıyla kullanılmaktadır (Güneş, 2002:14).

Gökdere ve Keleş (2004),ders kitapları öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılabilen ortak bir kaynaktır. Öğrencilerin derse hazırlıklı gelebilmesi, geniş bilgilere özet halde ulaşılabilmesi, ödev ve grup çalışmalarında ortak kullanılabilmesi gibi imkânlar sağlayabilmektedir. Öğretmenler için ise ders kitaplarının ayrı bir önemi vardır. Öncelikle ders kitapları yürürlükte olan müfredat programlarının birinci elden öğretmenlere sunulduğu bir kaynaktır.

“Ders kitapları, öğrencilerin bilgilere istedikleri yer ve zamanda ulaşabilmelerini sağlamaları açısından büyük bir öneme sahiptir. Öğrenciler ders kitaplarını sıklıkla kullandıkları hatta öğrenim hayatları boyunca en çok okudukları eserler olduğu unutulmadan ders kitaplarının oluşturulması gerekmektedir. Özellikle dil zevkinin oluşmasında, bireylerin Türk dilinin kural ve kaidelerini öğrenmesinde, belli bir anlatım tekniğinin oluşmasında, anlatım bozukluklarından arınmış duru bir dil becerisi kazanılmasında özellikle Türkçe ve edebiyat ders kitaplarında bu kurallara gerektiği gibi uyulmasının ve dikkat edilmesinin etkisi büyüktür” (Bulut ve Orhan, 2012: 300).

Dil gelişimi açısından tüm kitaplar önemli olmasına karşın, Türkçe ders kitapları özel öneme sahiptir. Bu nedenlebu kitaplarda kavram gelişim aşamalarının- basit kavramlar, günlük dile özgü kavramlar, bilimsel kavramlar-zihinsel gelişimi ile ilişkisi gözetilmeli; öğrencinin zihinsel gelişimi ne zorlanmalı ne de hafife alınmalıdır. Ders kitabı, öğrencinin okul dışı alanlarda edindiği bilgileri, konuya ilişkin ek bilgiler ve kullanılan çeşitli araç-gereçleri eşgüdüm içinde kullanarak daha fazla verim elde

etmesine yardımcı olmalıdır. Ders kitabının öğrencide toplumun yaşam biçimi gereksinimleri ve istemlerine uygun olarak kişilik geliştirmelerine katkısı büyüktür (Doyran, 1997: 27-43).

Ders kitabının en önemli işlevi çocuğun her an elinin altında olmasıdır. Çocuklar sadece okulda değil evde ve diğer pek çok yerde bilgi sahibi olmak isterler bu da bir ders kitabı sayesinde gerçekleşir. Öğrenciler her an her yerde ders kitapları sayesinde kafalarındaki tüm soru işaretlerine çözüm bulabilirler.

Kitap, eğitim açısından; kullanma kolaylığı olan, her öğrencinin ulaşabildiği, bilgilerin dolaysız olarak verildiği, sürekli kullanılabilen, her an başvurulabilen, sözler öğretimin boşluklarını doldurabilen bir araçtır. Bu özellikleri ile ders kitapları okullarda öğretmen ve öğrenciler tarafından işlevsel olarak kullanılmaktadır (Kılıç ve Seven, 2004: 26).

Öğretmenin inandığı temel ilkelerden biri, kitapların eğitici gücüne sonsuz güvendir. Eğitim, her şeyden önce kitapları ve anlamlı insani ilişkileri içerir. Kitaplar, onlarsız sağır ve dilsiz olacağımız çok kuvvetli araçlardır. Çünkü bir çocuğa bizim söyleyeceklerimizin ötesinde; bizim söylediklerimizle karşılaştırabileceği tek bilgi kaynağı, ders kitapları olmuştur (Doyran, 1997: 27).

Ceyhan ve Yiğit ders kitapları üzerinde çeşitli çalışmalar yaparak ders kitaplarının önemi üzerinde durmuşlardır. Ayrıca ders kitaplarının önemine ek olarak faydalarını şu şekilde sıralamışlardır:

- Ekonomiktir: Kitap öğretimde kullanılan, diğer kaynaklara göre daha ucuza malolur.
- Öğrenmeyi bireyselleştirir: Kitap her öğrencinin kendi düzeyine göre çalışabilmesini sağlar. Bireysel olarak, her öğrencinin ilgi, zekâ düzeyi ve öğrenme hızı birbirinden farklıdır. Kitap ile öğrenciler değişik ortam zaman dilimlerinde kendi özellik ve hızlarına göre kitabı okuyup anlayabilirler.
- Öğretimi yapısallaştırır: Ders kitapları belli yapıya göre, (Genelden – özele, basitten karmaşığa, kolaydan zora, somuttan soyuta) birbirini mantıklı olarak izleyen ünitelerden oluşurlar. Öğretimin belli bir mantık sırası izlemesi öğrenmeyi kolaylaştırır, kitapta yer alan etkinlikler ve uygulamalar öğrencilerin konuları daha iyi anlamasını sağlar.

- Kitaplar farklı araçlarla birlikte kullanılabilir: Kitaplar diğer görsel-işitsel araçlarla birlikte kullanılabilir. Özellikle son yıllarda birçok kitabın beraberinde öğretimi destekleyen materyallerle satışa sunulması bu tür kullanımı yaygınlaştırmıştır.

- Belli bir konuda herkesin anlayabileceği, bir örnek ve ortak bilgi kaynağı oluştururlar.

- Belli bir dersin öğretilmesinde yapılandırılmış, bölümlenmiş ve konuyla ilgili resimleri, grafikleri, haritaları ve şekilleri etkili bir şekilde gösterebilirler.

- Çok miktardaki bilgiyi etkili bir şekilde sunabilirler.

- Belli bir izlenceye göre hazırlandıkları için, dersin planı kitabın akışına göre hazırlanabilir.

- Eğer iyi bir uzman tarafından ve ilgi çekici bir şekilde hazırlanmışsa, öğrencilerin konuya ve derse güdülenmesinde de önemli rol oynarlar.

- Yazar ünitelerde gerekli etkinlikleri araya koymuşsa, bu tür çalışmalar bilgiyi pekiştirmek ve genişletmek için fırsat yaratır.

- İyi bir planlamayla analiz, uygulama ve problem çözümü için gerekli zamanın iyi bir şekilde kullanılmasını sağlar (Ceyhan ve Yiğit, 2003: 19).

Kılıç ve Seven (2004),ise ders kitaplarının olumlu yanlarını öğretmenler ve öğrenciler açısından incelemiş aşağıdaki sonuçları elde etmiştir.

Öğretmenler için:

- Öğretim programının kazandırılması için birçok etkinliği bir bütün olarak görmesini sağlar. Öğretmen bütünlüğü yakalayarak daha planlı ders işleyebilir.

- Öğretmenin başka bir materyal geliştirip hazırlamasına rehberlik eder. Öğrencinin yapacağı etkinliklerde, öğretmenin elinde hazır bir materyalin olması ufku açabilir. Böylelikle dersin işlenişini zenginleştirebilir.

- Öğretmene hazır ölçme soruları ve değerlendirme örnekleri verir. Bu, öğretmenin yenilerini hazırlamasını kolaylaştırabileceği gibi zaman kaybını engeller.

- Konuların eksik anlatılmasını engeller. Öğretmen bazen der işlerken kimi noktaları gözden kaçırabilir. Elinde ders kitabının olması bu eksikleri fark etmesini sağlayabilir.

- Ders kitaplarındaki okuma parçaları öğrenilecek konunun inceliklerini verebildiği gibi konuyla ilgili ek bilgi de verir. Öğretmenin öğrenciye sunmak zorunda olduğu ek bilgiler için kaynak oluşturur.

- Branş öğretmenleri için farklı şubelerde aynı programın bütünüyle uygulanmasını sağlar. Öğretmen birden fazla şubeye derse girdiği durumlarda bazı konuların işlenmesinde ders kitabı sayesinde standardı yakalayabilir.

- Öğrenciye verilecek ödevlere kaynaktır. Öğretmen, öğrencilerin ders kitabındaki bir kısım etkinlikleri ödev olarak yapmalarını isteyebilir.

Öğrenciler için:

- Konu bütünlüğünü yakalamada konular arasında bağ kurmada elinde hazır materyal vardır. Özellikle ön-şart ilişkisinin güçlü olduğu derslerde öğrencinin konular arasında ilişkiyi görüp kurmasını sağlar.

- Öğretmenden gerekli yardımı alamadığı durumlarda kendi kendine öğrenme şansı verir. Öğrenci okul dışında da öğrenme etkinliklerine devam eder. Bu durumda yardım almak zorunda olduğunda ders kitabından faydalanabilir.

- Öğrenciye öğrendiklerini tekrar imkânı verir. Öğrenmede tekrar önemli bir yer tutar. Unutmalara ve pekiştirmelere karşı ders kitabı sürekli destek olur.

- Öğrenci bazı araçları, ders kitabında bir arada bulur. Harita şema, şekil, grafik, resim gibi özellikler, bir yerde aynı konuyu anlamak için kullanılabilir.

- Öğrencinin yeterli zaman ve imkânı kavuşmasını sağlar. Öğrencinin elinde ders kitabının olması, bireysel ayrılıkların meydana getirdiği öğrenme eksikliklerini gidermede işe yarar. Her öğrenci aynı seviye ve yetenekte değildir. Bu yüzden aynı konu farklı sürelerde öğrenilir.

- Öğrenci-öğrenci etkileşimine imkân verir. Öğrenciler sınıf içinde ve sınıf dışında diğer öğrencilerle etkileşim içinde de öğrenebilirler. Her öğrencinin elinde ders kitabının olması, üzerinde konuşup tartışacağı bir materyalin varlığı demektir.

4. TÜRKÇE DERS KİTABI KAVRAMI

“Türkçe Ders Kitabı, öğrencinin öğreniminin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Çünkü öğrenci bu kitaptan dilinin inceliklerini, özelliklerini öğrenmektedir. Öğrencinin kendi ana dilini doğru bir biçimde öğrenebilmesi için öncelikle bu dersi ve bu dersin kitabını sevmesi gerekir. Dersi sevmesi her ne kadar öğretmenin kabiliyetine ve eğitimci kişiliğine büyük ölçüde bağlı olması gibi ders kitabının sevebilmesi de ders kitabının da hem içerik hem de

görsel düzeninin başarılı bir şekilde yapılmış olup olamamasına bağlıdır. İyi hazırlanmayan metinleri kötü resimlenmelerle hazırlanmış bir kitap çocuğu sıkar, bunaltır. Hayal gücünün gelişmesine ve yaratıcılığının gelişimine katkı sağlamayı bırakın zarar bile verebilir”(Ayhan, 2010: 50).

“Dil gelişimi açısından tüm kitaplar önemli olmasına karşın, Türkçe ders kitapları özel öneme sahiptir. Bu nedenle bu kitaplarda kavram gelişim aşamalarının basit kavramlar, günlük dile özgü kavramlar, bilimsel kavramlar zihinsel gelişimi ile ilişkisi gözetilmeli; öğrencinin zihinsel gelişimine ne zorlanmamalı ne de hafife alınmalıdır. Dengeli bir yaklaşım, kesintisiz kavram gelişiminin gerçekleşmesi için son derece önemlidir”(Doyran, 1997: 33).

Bulut ve Orhan (2012), “Türkçe-edebiyat ders kitaplarının dil ve kültür aktarımındaki rolü ve önemi üzerine bir inceleme” adlı çalışmalarında Türkçe ders kitabından şu şekilde bahsetmişlerdir:

Türkçe ve edebiyat ders kitapları, gerek dili kullanma şekilleriyle gerekse kullandıkları metinlerin içeriği ve üslubu nedeniyle milletimizin geçmişten günümüze gelen kültürel mirasımızın birer izdüşümü olma özelliği gösterirler. Dolayısıyla bu ders kitapları onu kullanan her bireye Türk kültür ve medeniyetinin örneklerini sunarlar. Böylece öğrencide bir aidiyet duygusu meydana getirir. Türkçe ve edebiyat ders kitapları hazırlanırken bunlarda sanat gayesinden çok edebî zevk vermenin yanında, millî, manevî, ahlakî, birtakım kültürel değerlerin yoğun olarak işlendiği metinlerden oluşan kitaplar hazırlanması, gelecek nesillerin kendi millî benliğini, millî şuurunu, tarihini, kültürünü benimsemesi, özümsemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe ve edebiyat öğretim programında ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasında gösterilmektedir. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk ilköğretim ve ortaokulda Türkçe derslerine lisede edebiyat derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuru en iyi biçimde yaratıcı, ulusal ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleri ile Türkçe ve edebiyat derslerinde karşılaşmaktadır.

Türkçe dersi, kültür aktarım aracı olan dili, incelikleri ve zenginlikleriyle kazandırır. Bireyin, ana dilini bilinçli bir şekilde kullanmasını sağlayan Türkçe dersinde en çok kullanılan materyal ders kitabıdır. Teknolojinin gelişmesiyle yeni materyallerden faydalanılsa da ders kitabı hâlâ önemini korumakta ve temel ders materyali olarak yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Güfta ve Kan, 2011: 241).

“Ders kitapları arasında ders sürecine en çok etkisi olanın Türkçe ders kitapları olduğu söylenebilir. Bunun nedeni Türkçe derslerinin daha çok metin temelli işlenmesi ve buna bağlı olarak ders kitapları ekseninde dönmesidir. Türkçe ders kitapları Türkçe

kazanımlarını kazandırmaya uygun şekilde ele alınmış metin ve etkinlikler içeren, ders sürecinin şekillenmesinde büyük etkiye sahip, öğrencilerin dersi takip ettiği ve üzerinde bireysel ya da grupça çalışmalar yaptığı ders araçlarıdır. Türkçe ders kitapları bir ders kitabının taşınması gereken bütün fonksiyonları kolayca taşıyabilmektedir. Gerek öğretmen gerek öğrenci için derste rehber görevi görür. Bir konunun öğrenciler tarafından yeterince anlaşılıp anlaşılmadığının öğrencilerin kendilerince veya öğretmenlerce fark edilmesini sağlar. Ders içinde çeşitli sebeplerle meydana gelebilecek yanlış öğrenme veya öğrenme eksikliklerinin giderilmesine yardımcı olur” (Çıplak, 2022: 16).

“Türkçe ders kitapları, hem eğitim hem de öğretim amacıyla kullanılan temel kaynaklardır. Öğrencinin yaş, ilgi ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış milli kültür ürünleri bakımından zenginlik arz eden metinlerden oluşması beklenen, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, içerdiği bilgileri öğretmenler aracılığıyla öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir” (Uzun, 2019: 16).

5. TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN METİNLER

“Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır. Bu yapılara yerleştirme işlemi peş peşe sıralama şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile gerçekleştirilir. Metnin oluşumunda sestten paragrafa bütün dil birimleri kullanılır. Bunlar rastgele değil, belirli bir düzen ve sıra içinde, dil bilgisi kurallarına uygun olarak yerleştirilir. Bu işlem sonucu, birbirini izleyen kelimeler, cümleler, paragraflar ve görsellerden oluşan anlamlı yapılar ortaya çıkar. Metin kelimesi Fransızca’da dokumak veya örmek anlamına gelen "texe" kelimesiyle ifade edilmektedir. Türkçe’deki tekstil kelimesinde olduğu gibi metin, dille oluşturulmuş anlamlı bir örüntü ve bütünün anlatılmaktadır. Bu örüntü içerisinde yer alan cümleler en küçük anlamlı birimlerdir. Cümlelerin arka arkaya anlamsal bir bağlantı kurularak sıralanmasından paragraflar oluşur. Bunlar düşünce birimleridir. Bir paragraftan diğerine geçerken dil, düşünce ve anlam birliği sağlanır. Paragrafların bir araya gelmesinden de bir metin (makale, fıkra, söyleşi, deneme, hikâye, roman vb.) oluşur. Her metnin bir ana düşüncesi vardır. Kısaca metin bir duygu, düşünce, istek ya da olayı anlatma aracı olarak kullanılır. Metin, dille farklı düzeylerde iletişim kurma ve dili somutlaştırma aracıdır. Dil seslerden, metin ise harf, hece, kelime, cümle ve paragraftan oluşmaktadır. Harften paragrafa kadar dil öğelerinin her biri metnin anlam bütünlüğüne hizmet etmekte, metnin tamamıyla birlikte bir anlam ve değer kazanmaktadır. Bu nedenle cümlelerde daha çok biçimsel, metinlerde ise anlamsal nitelik öne çıkmaktadır. Bu yönüyle her metin ayrı bir yapı olmakta, bu yapı yazarın dil aracılığıyla vermek istediği mesaja göre değişmektedir. Yani yazarın mesajı, metnin türünü, boyutunu, anlatım biçimini ve dil özelliklerini belirlemektedir. Ayrıca hitap edilen kitlenin özellikleri de metnin türünü etkilemektedir. Böylece metinler aktarma ve düzenlenme biçimine göre çeşitli adlar almaktadır. Örneğin bilimsel, felsefî, edebî metinler, günlük yaşamın akışını anlatan metinler gibi. Bu metinlerin özellikleri birbirinden farklıdır. Okuyucunun metindeki bilgilerin nasıl düzenlendiğini bilmesi, bunları bilinçli olarak izlemesi, metni daha kolay anlamasını ve zihnine yerleştirmesini sağlamaktadır” (Güneş, 2013).

Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst (TDK, 2022).

Yazılı yargılar bütünü olan metin, dilsel metin, Türkçe dersinin temel materyalidir (Ürdün, 2011: 25).

“Türkçe öğretiminde temel ders materyallerinden biri de metindir. Hatta Türkçe eğitiminin büyük ölçüde metne dayandığını söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil öğrenmek kelime ve kural ezberlemek değildir. Dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek; bu dünyada yaşamaktır. Bu dünya; bir yazarın romanı, bir şairin şiiri, bir araştırmacının makalesi, bir görevlinin tutanağı, bir askerin mektubu, bir annenin feryadı, bir sevdalının türküsüdür; bu dünya metindir. Kelime ve kurallar ancak metinlerde can bulur, anlam

kazanır, duygu düşünce ve hayallere tercüman olur. Türkçe öğretiminde metni önemli kılan da bu özelliktir” (Duman, 2003: 152).

Ders kitaplarındaki okuma metinlerinin milli kültür ürünlerinin öğretilmesi bakımından kapsamlı, aynı zamanda aktardığı konu ve metin kurgusu bakımından da öğrencilerin söz varlığı, düşünme becerileri ve gelişimsel özelliklerini geliştirmesine katkı sağlayıcı olması beklenir. Metinler, Türkçe derslerinde elde edilmesi gereken tüm kazanımların bütüncül anlayışla kazandırılmasına yardımcı olan yapılardır. (Uzun, 2019: 18).

Türkçe ders kitabına alınacak metinlerin bazı nitelikleri sağlaması gerekir. Türkçe ders kitaplarında bulunacak metinlere ait özellikler, Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)’nda şu şekilde belirtilmiştir:

1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.

2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.

3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır. ” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1. sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.

4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.

5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.

6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.

7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.

8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.

10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez. 12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır (MEB, 2019: 18).

6. METİN TÜRLERİ

“Ders kitaplarına alınan metinlerin çeşitli özellikleri yanında türlerinin de eğitim açısından önemli bir yeri vardır. Türlerle ilgili bilginin kavratılması salt tür bilgisi, türün özellikleri vs. değildir. Türün taşıdığı dil ve anlatım özellikleri de bu yolla kavratılabilir. Masalla, öğrenilen geçmiş zaman kipi; hikâyeyle, anlatım biçimi olarak betimleme ve betimleme sırasında sıfatlar, zarflar; makaleyle açıklama; şiirle mecazlar ve söz sanatlarının kavratmak mümkündür. Dolayısıyla Türkçe dersleri açısından metinleri ve bu metinlerin türlerini, yalnızca belli kazanımlara ulaşmak için kullanılan araçlar olarak görmemek gerekir” (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 173).

Türkçe dersinde temel dil becerilerinin kazandırılmasında metinlerden yararlanılır. Metinlerin seçiminde aşağıdaki hususlar dikkate alınmalıdır. TDÖP’e göre metin seçimlerinde dikkat edilmesi gerekli noktalar:

- Tüm sınıf düzeylerinde 8 tema ve her temada 4 metin kullanılacaktır. Bu metinlerin 3’ü okuma 1’i dinleme/ izleme metnidir. Böylece kitap bütününde toplamda 32 okuma ve dinleme/izleme metni kullanılacaktır.

- Her sınıf düzeyinde temalara uygun ve eşit dağılım olması kaydıyla 8 serbest okuma metnine yer verilmelidir. Bu metinlerle beraber ders kitabında toplamda 40 metin yer alacaktır.

- Metin türleri 3 ana biçim altında toplanmıştır: Bilgilendirici, hikâye edici, şiir. Belirtilen metin sayıları içinde kalmak kaydıyla hangi temada, hangi metin türlerinin yer alacağı ders kitabı yazarının/yazarlarının tercihinine bağlıdır. Metin türlerinin dengeli dağılıp dağılmadığı metin biçimlerine göre belirlenecektir. Örneğin “Bilim ve Teknoloji” temasında bilgilendirici metin daha fazla olabilir. Başka bir temada ise şiir türündeki metinlere daha fazla yer verilebilir. Ancak ilke olarak metin türlerinin temalar arasında, kitap bütününde dengeli bir şekilde dağılımının sağlanması esastır (MEB, 2019).

“Tür seçiminin yaşlara göre yapılması gerektiği vurgulansa da her türün, öğrencinin bilişsel ve duyuşsal dünyasına farklı bir katkıda bulunacağı göz ardı edilmemelidir. Öğrenci, roman veya hikâyedeki model bir tipten veya derinlemesine tasvirlerden; gezi yazlarındaki doğal güzelliklerin cazibesinden; hayatın gerçekliğini yansıtan bir anıdan; fabllarda hayvanlara giydirilen kişilik özelliklerinden; denemede herhangi bir konunun işlenişinden, bir olguya bakış açısından; tiyatrodaki diyaloglardan yahut şiirdeki duygu yoğunluğundan etkilenebilir, bunların birinde kendini bulabilir. Bu yüzden öğrencinin bütün türleri tanmasına, tümünün zevkini tatmasına fırsat verilmelidir” (Çeçen ve Çiftçi, 2007: 173).

“Öğrencilerden istenilen metin türünü yansıtacak metinler oluşturmaları istenmelidir. Bu neden önemlidir? Çünkü ilerdeki yaşantılarında onlardan belli ölçütlere göre iş yapmaları beklenecektir. Eğer bu alışkanlık erken dönemlerde kazandırılmazsa ileriki yaşlarda birey zorluklar yaşayacaktır. Mesela, bir akademisyenin yazdığı makale kendisine, şekli yönden veya metinsel yönden kusurlu bulunduğu için, düzeltmesi üzere iade edilebiliyor. Yükseköğretime gelmiş bir bireyin doğru olarak bir dilekçe yazamadığından ya da gazete ve dergilerde yer alan fıkra türünü gülmece unsuru taşıyan nükte ile karıştırdığından şikâyet edildiği sık sık duyulabilmektedir. Metin türünü kavratmanın öneminin bunlardan kaynaklandığı düşünülmektedir” (Ürdün, 2011: 28).

“Türkçe ders kitabı yazımında karşılaşılan güçlüklerin başında, metin seçimi gelmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, ders kitabında yer alacak metinlerin hangi yazar ve şairlerden olması gerektiğini belli kıstaslara bağladığı için, ders kitabı yazacak kimseleri sınırlandırmaktadır. Bu durum ders kitabı yazarları büyük bir sıkıntıya sokmaktadır. Seçilecek metinlerin, günümüz çocuklarının anlama düzeylerine uygun olması da ayrı bir sorun. Sorunu kendince aşmak isteyen ders kitabı yazarı da işin kolayına kaçmakta, seçtiği metni ya kısaltmakta veya sadeleştirmektedir. Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler araçtır. Kimileri metinlerin araç olma özelliğini göz ardı ederek, onları bir amaç gibi algılamaktadır. Bu yüzden bazı ders kitapları yetersiz kalmaktadır. Türkçe’nin öğretiminde önemli olan fazla bilginin verilmesi değil, verilen bilginin temel unsurlarının çok iyi benimsenmesi ve gerektiğinde uygulanmasıdır. Türkçe ders kitabı yazılırken seçilen parçaların öğrencide öğrenme arzusunu uyandıracak, bir başka söyleyişle ana dilinin güzel örneklerinden hareketle, kendi dil ve anlatım yeteneğini geliştirecek nitelikte olmasına özen gösterilmelidir. Bilginin öğrenciye boca edilmesi yerine, o bilgiyi öğrenme arzusunu uyandırmak, bilgiyi elde etmenin önemini ona kavratmak, daha tutarlı ve kalıcı bir yol olsa gerektir” (Aytaş, 2006: 15).

Güneş (2002), ders kitaplarında yer alan metin türlerinin iki farklı grupta toplandığını belirtmiş ve bu grupları şu şekilde açıklamıştır:

Ders kitaplarında çeşitli kullanılmaktadır. Ders kitaplarında kullanılan metinler öğretici ve yaşatıcı nitelikli olmak üzere iki grupta toplanmaktadır:

- Öğretici nitelikli metinlerin başında bilim dalı ile ilgili anlatımları içeren düz yazılar gelmektedir. Bunlar makaleler, eleştiriler, denemeler, gezi yazıları, röportajlar, günlükler, anılar, fıkralar, mektuplar, biyografiler ve otobiyografiler gibi türler izlemektedir.

- Yaşatıcı nitelikli metinler ise bilgi dağarcığımızdan çok yaşantımızı zenginleştiren yazılar olmaktadır. Bu tür yazılar bizleri bulduğumuz ortamdan başka bir ortama götürmekte ve düş dünyamızı geliştirip, zenginleştirmektedir. Bu tür yazılar genel olarak öyküler, romanlar ve masallar gibi türler olmaktadır.

Kitaplar için seçilen metinlerde, anadili geliştirici ve destekleyici unsurlar bulunmalıdır. Bu unsurların eğitim bilimine uygunlukları göz önünde bulundurulmakla beraber, öğrencilerin düşünme ve değerlendirme güçlerini de arttıracak nitelikte olması gerekmektedir (Aytaş, 2006: 12).

“Metinler dil eğitiminin önemli araçlarıdır. Türkçe derslerinde öğrencilerin kazanması beklenen davranışlar metinler yoluyla öğrenciye sunulur. Öğrenci karşılaştığı farklı türlerdeki metinlerle hem iletişim kurmayı öğrenir, hem de ana dilinin zengin örnekleriyle karşılaşarak okuma sevgisi kazanır. 2015 Türkçe programında metin türleri metinler gerçeklikle ilişkileri, işlevleri ve yazılış amaçları bakımından sınıflandırılmıştır. Bu açıdan metinler, sanat metinleri ve öğretici metinler olmak üzere işlevleri bakımından ikiye ayrılmıştır. Sanat metinlerinde işlenen konular okuyucunun anlayışına, sezgisine yönelik ifadelerle yer verilirken; öğretici metinlerde ise kesin hüküm bildiren ve bilgi aktaran ifadelerle yer verildiği görülmektedir. Türkçe dersleri için metinler olmazsa olmaz unsurlardır. Dil eğitiminin metin merkezli olduğunu söylemek yanlış olmaz. Çünkü dil eğitimi, kelime ve kural ezberleme işi değil; kelimelerin bir araya gelerek oluşturduğu sıra dışı dünyayı görme, tanıma, anlama, hissetme ve değerlendirme işidir” (Altın, 2016: 52).

Metinler ders kitaplarında üç ana başlık altında toplanmaktadır:

- Bilgilendirici metin
- Hikâye edici metin
- Şiir

6.1. BİLGİLENDİRİCİ METİNLER

“Öğretici nitelikli metinlerin öğrencilere öğretimi ve kavratılması yaşatıcı nitelikli metinlere göre oldukça güç olmaktadır. Bunun nedeni, öğretici nitelikli metinlerde öğrencinin doğrudan öğretimin içinde bulunmasıdır. Öğretmen bu tür metinlerde önce ana düşünceyi saptamalıdır. Daha sonra önemli kavram ve sözcüklerden yardımcı düşünceleri belirlemeli ve bunların ana düşünce ile bağlantısını kurmalıdır. Bu metinlerde metnin ana düşüncesi yardımcı düşüncelerin bir sentezi durumundadır. Bu metinlerin yapısının kavranabilmesi için bağlayıcı (köprü) sözcükler öncelikli olarak saptanmalı ve bunlar çeşitli tekniklerle görselleştirilmelidir” (Güneş, 2002: 56).

Öğretim programlarında bilgi verici bir metin aracılığı ile öğrenme önemli bir yer tutmaktadır. Fen bilgisi, sosyal bilimler, trafik gibi derslerde kullanılan kitapların önemli bir kısmı bilgi verici metinlerden oluşmaktadır. Ayrıca Türkçe ders kitaplarında da metin türlerinin eşit dağıtıldığı her temanın altında muhakkak bilgi verici metinlerin yer aldığı görülmektedir. Eleştirel düşünmenin kazandırılmasında ve geliştirilmesinde bilgi verici metinler önemli bir araç olduğu söylenebilir. Ancak bütün bilgi verici metinler eleştirel düşünmeyi kazandıramaz. Bu beceriyi kazandıracak metinlerin titizlikle hazırlanması, hazırlanırken bazı noktalara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Öncelikle bilgi verici metinler akıl yürütme, sorgulama, mantıksız düşünceyi ayıklama, sebep- sonuç ilişkisi kurma, kanıtlara dayandırma, karşılaştırma yapma, yaratıcı düşünme gücü kazandırma gibi özellikleri taşımalıdır. Bilgi verici metinlerle eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilmek için dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, metinlerin seçimi ve sınıfta nasıl kullanıldığıdır (Altın, 2016: 58).

Anlamı iyi aktarmak ve metinleri anlaşılır kılmak için bu tekniğe başvurulmaktadır. Bilgi verici metinler genel olarak şu şekilde yapılandırılırlar:

- İncelme,
- Neden-sonuç,
- Karşılaştırma,
- Betimleme,
- Sıralama,
- Açıklama,
- Sorun ve çözüm yapıları, vb. (Güneş, 2017)

Bilgilendirici metin şemaları öğrencilerin anlamların aktarılma biçimini, sunuş biçimini görselleştirmeleri için bir araçtır. Öğrenciye yardım eder. Yazar tarafından ifade edilen ilişki bağlaçları (önce, sonra, daha sonra, bundan böyle vb.) yapının farklı bölümleri ve kendi aralarındaki bağları, geçişleri belirlemeye yarayan ipuçlarıdır. Öğrencilere metinde karşılaştıkları bu ipuçlarına dikkat etmeleri vurgulanmalıdır. Bunları tanımaları ve yazılarında kullanmaları istenmelidir. Bir metni okumak, onun yapısını keşfetmekten daha kolaydır. Metnini yapısını keşfetmek bilginin nasıl düzenlendiğini anlamak ve göstermek demektir. Bilgi verici metinlerde bilgiler tesadüfen verilmemektedir. Metindeki bütünleştirmeyi, yapılandırmayı kolaylaştırmak

için mantıklı bir şekilde verilmektedir. Bu nedenle ana düşünceyi ve ayrıntılarını belirleme önemli olmaktadır. Bu teknik şu durumlarda kullanılır:

- Yazarın aktardığı bilgileri ve anlamı kolayca izlemek ve nasıl düzenlendiğini belirlemek,

- Bir sunu, bir konferans, bir film vb. dinlemede,
- Ders kitaplarını ve gazeteleri okurken,
- Bir metni yazma sırasında, çalışmanın planını yazmak için kullanılır. (Güneş, 2017)

TDÖP'te yer alan bilgilendirici metinler şunlardır:

- Anı
- Biyografiler, Otobiyografiler
- Blog
- Dilekçe
- Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş, vb. karma içerikli metinler)

- e-posta
- Günlük
- Haber Metni, Reklam
- Kartpostal
- Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)
- Gezi Yazısı
- Makale, Fıkra, Söyleşi, Deneme
- Mektup
- Özlü Sözler (atasözü, deyim duvar yazıları, döviz vb.)
- Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)

- Sosyal Medya Mesajları (MEB, 2018)

Türkçe Öğretim Programı(TDÖP, 2018)'nda bilgilendirici metin türüne yönelik birçok kazanım bulunmaktadır. TDÖP'te yer alan 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde bilgilendirici metin türüne ait kazanımlar şunlardır:

5. Sınıf Kazanımları:

T.5.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.5.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.5.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a)Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için görseller, sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b)Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.5.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a)Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b)Haberi/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

T.5.3.34. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgilere ilişkin soruları cevaplar.

T.5.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a)Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinden oluşan bir metin taslağı oluşturmaları, bu bölümlerde yazacaklarını belirlemeleri sağlanır.

b)Öğrenciler yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaya ve günlük hayattan örnekler vermeye teşvik edilir.

c)Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanmaları sağlanır.

T.5.4.6. Bir işin işlem basamaklarını yazar.

T.5.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.5.4.14. Kısa metinler yazar.

Öğrenciler dilekçe yazmaya teşvik edilir.

6. Sınıf Kazanımları:

T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.6.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a)Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek içinsözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b)Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturması teşvik edilir.

T.6.3.6. Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

a)Anı, mektup, tiyatro, gezi yazısı türleri öğretilmelidir.

b)Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a)Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b)Haber/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettiklerinin sorgulanması sağlanır.

T.6.3.34. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

a)İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.

b)Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

T.6.3.35. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.

T.6.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a)Öğrencilerin konu ve ana fikri belirlemeleri, buna göre giriş, gelişme, sonuç bölümlerinde yazacaklarının taslağını oluşturmaları ve ilk paragrafta amaçlarını ifade etmeleri sağlanır.

b)Öğrenciler yazılarında günlük hayattan örnekler vermeleri için teşvik edilir.

T.6.4.5. Yazdıklarını desteklemek için gerektiğinde grafik ve tablo kullanılır.

T.6.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

T.6.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.6.4.14.Kısa metinler yazar.

Duyuru, ilan ve reklam metinleri yazdırılır.

7. Sınıf Kazanımları:

T.7.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.7.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.7.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a)Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b)Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturma teşvik edilir.

T.7.3.6.Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.

T.7.3.29. Metin türlerini ayırt eder.

a)Söyleşi, biyografi, otobiyografi, günlük türleri üzerinde durulur.

b)Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.

T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a)Duvar yazısı ve karikatürlerinin incelenmesiyle bunlarla ilgili görüş bildirilmesi sağlanır.

b)Haber/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

T.7.3.33. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

a)İnternet/yazılı (dergi, kitap, broşür, gazete vb.) kaynakların güvenilirliklerinin sorgulanması sağlanır.

b)Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

T.7.3.34.Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.

T.7.3.38. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.

T.7.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a)Öğrencilerin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yazacaklarını belirleyerek bir metin taslağı oluşturmaları, düşünceyi geliştirme yollarını kullanmaları, yazılı ve çoklu medya kaynaklarından görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları sağlanır.

b)Öğrenciler günlük hayattan örnekler vermeye teşvik edilir.

T.7.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanılır.

T.7.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

T.7.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.7.4.11. Kısa metinler yazar.

Haber metni ve/veya anı yazmaya teşvik edilir.

8. Sınıf Kazanımları:

T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.8.3.5. Bağlamdan yararlanarak bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını tahmin eder.

a)Öğrencilerin tahmin ettikleri kelime ve kelime gruplarını öğrenmek için sözlük, atasözleri ve deyimler sözlüğü vb. araçları kullanmaları sağlanır.

b)Öğrencinin öğrendiği kelime ve kelime gruplarından sözlük oluşturmaya teşvik edilir.

T.8.3.6. Deyim, atasözü ve özdeyişlerin metne katkısını belirler.

T.8.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

a)Fıkra (köşe yazısı), makale, deneme, roman, destan türleri üzerinde durulur.

b)Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.

T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a)Çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b)Haber/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

T.8.3.31. Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini sorgular.

a)Blog ve şahsi internet sayfalarındaki bilgilerin güvenilirliği konusunda çalışmalar yapılır.

b)Bilimsel çalışmalarda ağırlıklı olarak “edu” ve “gov” uzantılı sitelerin kullanıldığı vurgulanır.

T.8.3.32. Grafik, tablo ve çizelgeyle sunulan bilgileri yorumlar.

T.7.3.35. Metindeki iş ve işlem basamaklarını kavrar.

Kullanım kılavuzları incelenir.

T.8.4.2. Bilgilendirici metin yazar.

a)Öğrencilerin belirledikleri bir konu ve ana fikir etrafında giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan bir metin taslağı oluşturmaları, gelişme bölümünde düşüncüyü geliştirme yollarını kullanarak görüşlerini ifade etmeleri, görüşlerini destekleyecek kanıtlar sunmaları, sonuç bölümünde ise görüşlerini sonuca bağlamaları sağlanır.

b) Öğrenciler günlük hayattan örnekler teşvik edilir.

T.8.4.5. Anlatımı desteklemek için grafik ve tablo kullanılır.

T.8.4.6. Bir işi işlem basamaklarına göre yazar.

T.8.4.7. Yazılarını zenginleştirmek için atasözleri, deyimler ve özdeyişler kullanır.

T.8.4.12. Kısa metinler yazar.

Haber metni günlük ve anı yazmaya teşvik edilir.

6.2. HİKÂYE EDİCİ METİNLER

Öyküleyici metin yapısı, roman, öykü, masal, fabl, efsane gibi metinlerin düzenlenme yapısında kullanılır. Bu metinler bir dizi peş peşe gerçekleşen olayları anlatır. Öyküleyici metinlerde bölümler şöyle sıralanır. Bunlar girişbölümü, olayı harekete geçiren öğeler, beklenmedik gelişmeler ve sonuç bölümüdür. Öyküleyici metinlerin yapısını keşfetmek için metin şemaları çıkarılmalıdır. Bu şemalar:

- Metindeki bilgileri düzenlemek,
- Tarihi öğeleri tanımak,
- Bilgileri iyi anlamak,
- Bilgileri iyi saklamak, bir metnin iskeletini bulmak için fotoğrafını çekmek,
- Metindeki anlam yapısını kolaylaştırmak,
- Yazıdaki önemli olaylar ve anlam zincirleri üzerine yoğunlaşmak,
- Öğrencinin anlama becerilerini geliştirmek,
- Yazma becerilerini geliştirmek,
- Duyulan veya okunan bir öyküyü görselleştirmek,
- Bir öyküdeki olayların bölümlerini belirlemek,
- Bir öyküyü anlatmak,
- Bir öyküyü özetlemeden önce düşünceleri düzenlemek vb. süreçleri açığa kavuşturmak için kullanılır (Güneş, 2017).

Öyküler, olmuş ya da olması mümkün olan durumların ele alındığı türdür. Belli bir zaman, mekân ve olay etrafında meydana gelir. Hikâye kişileri ayrıntılı olarak ele alınmaz. Hikâyeler romanlara göre daha kısa ve az ayrıntıya sahiptir (Mirzaoglu, 2017).

Öğrencilerin en çok ilgilendikleri ve sevdikleri bir tür olan hikâye edici metinler ders kitaplarında her tema için kullanılan önemli bir türdür. Metinde geçen olaylar, kahramanlar ve olayın geçtiği zaman öğrencilerin dikkatini çekmekte öğrencilerin derse

ilgisi artmaktadır. Bu durum öğretmenler için önemli bir avantajdır. Çünkü verilmek istenen kazanım metinler sayesinde kolay bir şekilde verilmektedir.

“Dil eğitiminde öykü geniş ölçüde yararlanılan bir yazınsal türdür. Nedeni ise öykü romandaki gibi olaylar zinciri, konunun geçtiği yer ve zaman, karakterlerin tanımlanması, olay aktarımında bakış açısı, konu, ileti, atmosfer gibi tüm öğeleri içerir. Romandan farkı uzamsal ve zamansal sınırlamadır. Öykü ya tek bir olaya ya da tek bir karaktere odaklanır. Öyküyü etkili yapan onun bir oturuşta okunup bitirilecek kadar kısa olmasıdır. Öykü yoğun bir anlatıma sahiptir. Derslerde okumaya, yüzeysel ve derinine metin inceleme çalışmaları yapmaya uygundur”(Altın, 2016: 32).

TDÖP'teyen alan hikâye edici metinler şunlardır:

- Çizgi Roman
- Fabl
- Hikâye
- Karikatür
- Masal/Efsane/Destan
- Mizahi Fıkralar
- Roman
- Tiyatro

TDÖP'tehikâye edici metin türüne yönelik birçok kazanım bulunmaktadır. TDÖP'te yer alan 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde hikâye edici metne ait kazanımlar şunlardır:

5. Sınıf Kazanımları:

T.5.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.5.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

T.5.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.5.3.12. Metin türlerini ayırt eder.

a)Hikâye, fabl, masal, haber metni türleri tanıtılır.

b)Metin türleri ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmez.

T.5.3.16. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı vb. gibi hikâye unsurları üzerinde durulur.

T.5.3.22. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Resim ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

T.5.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a)Öğrencilerin günlük hayattaki gözlem ve deneyimlerine dayanarak hikâye konusu ve hikâye unsurlarını belirlemeleri sağlanır.

b)Öğrenciler, yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendikleri kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

6. Sınıf Kazanımları:

T.6.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.6.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

T.6.3.2. Metin türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.6.3.22. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı vb. gibi hikâye unsurları üzerinde durulur.

T.6.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

a)Anı, mektup, tiyatro, gezi yazısı türleri öğretilmelidir.

b) Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.

T.6.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Öğrencilerin haber fotoğrafları ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

T.6.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a)Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirlemeleri, hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.

b)Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

7. Sınıf Kazanımları:

T.7.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.7.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

T.7.3.2. Metin türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.7.3.21. Metindeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı vb. gibi hikâye unsurları üzerinde durulur.

T.7.3.30. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

Duvar yazısı ve karikatürlerin incelenmesi ve bunlarla ilgili görüş bildirilmesi sağlanır.

T.7.3.35. Metinlerin yazılı hali ile medya sunumlarını karşılaştırır.

a) Hikâye, masal, fıkra gibi metinlerin; çizgi film, animasyon gibi medya sunumları ile karşılaştırması sağlanır.

b)Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönlerinden karşılaştırılması sağlanır.

T.7.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a)Öğrencilerin zaman, mekân, şahıs ve olay unsurlarını belirleyerek hikâyenin serim, düğüm ve çözüm bölümlerinde anlatacaklarının taslağını oluşturmaları sağlanır.

b)Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaları ve yeni öğrendiği kelimeleri kullanmaları için teşvik edilir.

8. Sınıf Kazanımları:

T.8.1.1. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur.

T.8.1.8. Dinlediği/izlediği hikâye edici metinleri canlandırır.

T.8.3.2. Metin türün özelliklerine uygun biçimde okur.

T.8.3.21. Okuduğu metinlerdeki hikâye unsurlarını belirler.

Olay örgüsü, mekân, zaman, şahıs ve varlık kadrosu, anlatıcı üzerinde durulur.

T.8.3.26. Metin türlerini ayırt eder.

a) Fıkra (köşe yazısı), makale, deneme, roman, destan türleri üzerinde durulur.

b) Metin türlerine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmemelidir.

T.8.3.27. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.

a) Çizgi roman ve karikatürleri yorumlayarak görüşlerini bildirmeleri sağlanır.

b) Haber/bilgiyi görsel yorumcuların nasıl ilettikleri üzerinde durulur.

T.8.3.33. Edebi eserin yazılı metni ile medya sunumunu karşılaştırır.

Kahramanlar, mekân, zaman ve olay yönünden karşılaştırılması sağlanır.

T.8.4.3. Hikâye edici metin yazar.

a) Öğrencilerin anlatımın türü ve konusuna göre gerçekçi veya hayali öğeleri tasarlama, uyumlu bir zaman ve mekân kurgusu yapmaları, serim, düğüm ve çözüm bölümlerine yer vermeleri sağlanır.

b) Öğrenciler yazım kılavuzundan yararlanmaya, günlük hayattan örnekler vermeye yönlendirilir.

T.8.4.12. Kısa metinler yazar.

Haber metni, günlük ve anı yazmaya teşvik edilir.

6.3. ŞİİR

Şiirler çocuğu sadece eğlendirmez. Onlara bir taraftan hoşça vakit geçirme imkânı sunarken diğer taraftan başta yaşamlarında karşılaşılabilecekleri duygular olmak üzere kendileri için önemli olan bazı düşünce, tutum ve davranışları da öğrenmelerine katkı sağlar (Demir, 2015).

TDÖP'te yer alan şiir türüne giren metinler şunlardır:

- Mani/Ninni
- Şarkı/Türkü
- Şiir

- Tekerleme/Sayısmaca/Bilmece

‘‘Şiir gerek içerik, gerek söze dönüştürme, gerek sunuluş açısından; özgün, etkilemeye, duygulandırmaya yönelik, yaratı niteliği taşıyan bir söz sanatı ürünüdür. Şair, şiirini oluştururken kullandığı malzemesini, konuşulan ve yazımsal alanlarda kullanılan dilden aldığı için bazı güçlüklerle karşılaşır. Şair, dili ne kadar kendisinin yapabilirse, başka bir deyişle günlük hayatta ve diğer yazı şekillerinde hiçbir tasarrufa gidilmeden kullanılan dili, ne kadar kendine özgü bir hale getirebilirse o kadar başarılı ve kalıcı olur. Şairlerin, günlük hayatta toplumun kullandığı dili, kendilerine özgü bir ifade ile harmanlayarak kullanmaları geleceğe kalma adına atılmış önemli bir adımdır. Bu anlayış şairlerin şiir dili üzerinde itina ile durmalarını sağlar. Dilin şiir içinde böylesine yaşamsal bir işleve ve yapıya sahip olması, şiir üzerinde ciddi ciddi düşünen ve poetikasını kuran şairleri, dille bir hesaplaşmaya götürür’’ (Akbeý, 2008: 75).

Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun bilişsel ve sosyal gelişimlerinin yanı sıra duygusal gelişimlerine de destek olmayı hedefler. Duygusal gelişimde her edebi metnin kuşkusuz ayrı bir yeri ve önemi vardır. Ancak çocukta derin ve coşkulu biçimde duygu yaratan metinler şiirlerdir. Duygu kavramı kişinin etrafında şekillenen olay ve yaşantıların kişide bıraktığı hissi izlenimlerdir. Ayrıca duygular kişileri, olayları ve olguları vicdani ve estetik açılardan değerlendirme yetisinin de ortaya çıkmasını sağlar (Çolak, 2022).

TDÖP’te şiir metin türüne yönelik birçok kazanım bulunmaktadır. TDÖP’te yer alan 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde şiire ait kazanımlar şunlardır:

5. Sınıf Kazanımları:

T.5.3.1. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebi değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.5.4.1. Şiir yazar.

6. Sınıf Kazanımları:

T.6.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.6.3.27. Şiirin şekil özelliklerini açıklar.

Şiirde kafiye, redif gibi ahenk unsurları üzerinde durulur, bunların türlerine değinilmez.

T.6.4.1. Şiir yazar.

7. Sınıf Kazanımları:

T.7.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.7.4.1. Şiir yazar.

T.7.4.17. Yazdıklarını paylaşır.

Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.

8. Sınıf Kazanımları:

T.8.3.2. Metni türün özelliklerine uygun biçimde okur.

Öğrencilerin seviyelerine uygun, edebî değeri olan şiirleri ve kısa yazıları türünün özelliğine göre okumaları ve ezberlemeleri sağlanır.

T.8.4.1. Şiir yazar.

T.8.4.17. Yazdıklarını paylaşır.

Öğrenciler yazdıklarını sınıf ve okul panosu ile sosyal medya ortamlarında paylaşmaya, şiir ve kompozisyon yarışmalarına katılmaya teşvik edilir.

7. DERS KİTABINDA GÖRSEL TASARIM

7.1. DERS KİTAPLARINDA BULUNAN RESİMLERİN ÖNEMİ

Son yıllarda dünyamızda bilgi üretimi giderek artmakta ve her alanda bilgi yığılması olmaktadır. Bilgiler sadece yazılı değil aynı zamanda resim, şekil, sembol, işaret, grafik gibi görsel olarak da çoğalmaktadır (Güneş, 2017).

Güneş, görsellerin ve görsel okumanın çocuklara sağladığı faydalardan sıkça bahsetmiş ve çocuklar için hazırlanan görsellerin özenle hazırlanması gerektiği üzerinde durmuştur.

Güneş (2017), görsel kavramı ile ilgili çeşitli tanım ve açıklamalarını şu şekilde yapmıştır:

- Görme ve görme duyusuyla ilgili, görmeye dayanan,
- Bir film, fotoğraf, plastik veya grafik sanatların veya bir varlığın görünümü,
- Herhangi bir nesnenin basılı sunumu,

- Soyut bir ögenin fiziksel sunumu,
- Nokta ve şekillerin bütünü,
- Bir eşya ya da varlığın zihinsel görünümü,
- Görüntü ve gözle izlenebilen her şeyin taşıdığı özellikler.

Resimler çok ayrıntılı olmamalı gerçeği yansıtmalıdır. Resimdeki öğelerin büyüklüğü öğrencilerin algılarına zarar verecek biçimde olmamalıdır. Yani resimler, öğrencilerin küçük bir nesneyi büyük bir şekilde algılamalarına neden olacak şekilde seçilmemelidir. Bu nedenle ders kitaplarında ya da etkinliklerde fotoğraflara da yer verilmelidir. Renkli resimler, öğrenmeyi kolaylaştırdığından renkli resimler seçilmelidir.

Bir kitabın amaca uygun ve etkili bir biçimde resimlendirilmesi, her şeyden önce amaca uygun resmin seçilmesine ya da hazırlanmasına bağlıdır. Kitabı resimlendiren kişi veya yayın editörü, resim sanatının öge ve ilkelerini bilmelidir. Bir ders kitabını resimlemek, bir vitrini ya da sergiyi düzenlemeye benzer. Vitrinin ya da serginin iyi düzenlenmesi amaçlanan başarıyı beraberinde getirecektir(Ceyhan ve Yiğit, 2003: 89).

Ders kitaplarında resmin önemli bir yeri bulunmaktadır. Resim; konunun daha kolay öğrenilmesini, sembollerin anlaşılmasını, ana hatların belleğe iyi yerleşmesini ve bellekte de canlanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle ders kitabının önemli bir kısmını ya da 1/4 ‘ ünü resimler oluşturmaktadır (Güneş,2002:136).

7.2. RESİMLEMEDE ESAS ALINAN KRİTERLER

Ders kitabındaki görseller, Talim Terbiye Kurulunun(2018) hazırladığı kriterlereve açıklamalara uygun şekilde düzenlenmektedir. Bukriterler şu şekilde verilmiştir.

- Kapak tasarımı genel tasarım ilkelerine ve ilgili mevzuatta belirlenmiş ilkelere uygun olmalıdır.
- Kitap içi tasarım genel tasarım ilkelerine ve ilgili mevzuatta belirlenmiş beklentilere uygun olmalıdır.
- Kitap genel tasarım ilkelerine uygun olmalıdır.
- Görsellerde toplumsal, siyasal, ekonomik vb. ayrıma yol açacak öğeler yer almamalıdır.
- Sayfalar estetik olarak tasarlanmalıdır.

- Tarımda kullanılan öğeler öğrencilerin sınıf seviyesine, bedensel, psikolojik gelişimine uygun olmalıdır.

- Görseller anlaşılır ve net olmalıdır.
- İçerik öğrenmeyi destekleyecek nitelikte görsellerle zenginleştirilmelidir.
- Tasarımsal öğelerdeki çizgi, boyut, doku, renk, ışık, gölge, tonlama, perspektif vb. unsurlar öğrenmeye katkı sağlayacak şekilde kullanılmalıdır.

- İçerik, görsel tasarım açısından bütünlük, denge, vurgu, hizalama gibi tekniklere uygun hazırlanmalıdır.

- Metin tüm bileşenleriyle temel tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak öğrenmeyi destekleyen ve kolay anlaşılabilir şekilde tasarlanmalıdır (MEB, 2018).

Kılıç ve Seven(2004), ise görsel düzende dikkat edilmesi gereken hususları şu şekilde sıralamıştır:

- Konuya uygunluk sağlamalıdır.
- Tasarım öğelerine ve ilkelerine uygun düzenlenmelidir.
- Yeterli oranda öğeye yer verilmelidir.
- Görsel öğeler ve yazılı öğelerde ipuçları kullanılmalıdır.
- Gelişim özelliklerine uygun olarak kullanılmalıdır.
- Algısal özelliklere uygun olarak düzenlenmelidir.
- Öğrencilerden olumlu psikolojik tepkiler alacak şekilde düzenlenmelidir.
- Amaca uygun zihinsel tepkiler için gerekli önlemler alınmalıdır.
- Görsel araçların altında açıklamalara yer verilmelidir.
- Sayfa düzenine dikkat edilmelidir.

Ders kitaplarının sayfa tasarımında dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda verilmiştir (Alpan, 2004: 169-170):

Belirli bir bütünlüğün ve görsel devamlılığın sağlanması (Tasarımda tüm sayfalarda ve kitabın bütününde sayfa düzeni, yazı karakteri, satır boşluğu, kenar boşluk ayarları vb. tipografik öğelerde ve görsel öğelerde birbiriyle uyumlu (estetik kaygıyla ve özgün bir biçim anlayışıyla) bir bütünlük ve devamlılık oluşturma).

- Görsel öğelerin okuma akışını engellememesi (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin okuma akışını engellemeyecek biçimde yerleştirilmesi). Görsel öğelere yeterince yer verilmesi (Öğrencinin imgesel düşünmesi açısından resimleme, fotoğraf,

şema vb. görsel öğelere sayfa tasarımında öğrenci düzeyine göre yeterince yer verilmesi).

- Görsel öğelerin yerleştirilmesinde hareketin sağlanması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin yerleştirilmesinde monotonluktan uzak durulması örneğin, devamlı çerçeve içine alınmaması, hep aynı yerlere yerleştirilmemesi, hep aynı büyüklükte olmaması).

- Görsel öğelerin ilgili metnin yakınında yer alması (Resimleme, fotoğraf, şema vb. görsel öğelerin ilgili metnin hemen yanında üstünde veya altında yer alması).

- Boşlukların etkili kullanılması (Sayfa düzenlemede öğrencinin zihnini karıştıracak, sıkışık ve kalabalık etkiden uzak durulması).

- Karşılıklı iki sayfanın birlikte düzenlenmesi (Karşılıklı iki sayfanın tek bir kompozisyon olarak düşünülmesi).

- Sayfa numarasının ayrı bir tasarım öğesi olarak düzenlenmesi (Sayfa numarasının metinden bağımsız olarak tasarlanması).

İKİNCİ BÖLÜM

DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ ÜZERİNE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

1. ÇALIŞMA ÖRNEKLERİ

Karadağ (2019)“İlkokul 4. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin MetinlerleUyumunun İncelenmesi” adlı makalesinde metin ve resim uyumunu incelemiş gerekli araştırmalar sonucunda kitapta bulunan resimlerin metneuygun olup olmadığını ortaya koymuştur. Karadağ, bu araştırmasında dört sınıf öğretmenin görüşlerinden faydalanmıştır ve araştırma sonucunda şu bulguları elde etmiştir:

- Resimlerin, öğrencilerin metinlerin içeriğini tahmin edebilmesini düşük düzeyde sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.
- Resimlerin, ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.
- Resimlerin, ait oldukları metinlerin ana fikrini orta düzeyin altında desteklemediği sonucu ortaya çıkmıştır.
- Tüm metinlerde, resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
- Resimlerin, ait oldukları metinlerde orta düzeyin üstünde kısmen uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.
- Resimlerin, günlük hayatla ilişkili olması orta düzeyin üstünde ortaya çıkmıştır.
- Metinlerle ilgili resimlerin yanı sıra karikatür, fotoğraf, grafik vb. öğelerden herhangi birine yer verilmesi orta düzeyin üstünde ortaya çıkmıştır.
- Resimlerdeki kişilerin görünüşlerinin (Kıyafet, biçim, vb.) hedeflenen gruba uygunluğu yüksek düzeydedir (Karadağ, 2019).

Kılıçoğlu(2008)“İlköğretimİngilizce DersKitaplarındaki (11-14 Yaş) Resimlemelerin ÇocuklarınYaş Grubuna Uygunluğu” adlı makalesindegörsel elemanların işlevinden ve bu görsellerin çocuğun üzerinde bıraktığı izlerin öneminden bahsetmiştir. Yaptığı araştırmasının eğitimcilere ve tasarımcılara ışık tutacağını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmada 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları örneklem olarak seçilmiştir.

6. sınıf ders kitabına ait resimler kitap için yetersiz gelmiştir. Çünkü Kılıçoğlu yaptığı araştırmada resimlerim somut soyut kavramları yeterince açıklayamadığı, el çizimi resimlerim insan anatomisine uygun olmadığı, resimlerin kesik kesik basıldığı, resimlerde ana renklerin kullanılmadığı ve resimlerin metinde geçen mekân zaman gibi kavramlar ile uyum sağlamadığı kanısına varmıştır.

7. sınıf ders kitabına ait bulgular yine iç açıcı değildir. Araştırma sonucunda resimler, çarpıcıdır fakat tasarımı resimlerarası bir bütünlük sağlamamıştır. Bununla birlikte seçilen resimler küçük ebatlarda basılarak öğrencilerin rahatlıkla resmi görmesi engellenmiştir. Ayrıca baskı ve resim seçiminde hatalar vardır.

8. sınıf ders kitabında ise resimler çeşitlilik yönünden zayıf ve canlı değildir. Resimler basım sırasında sıkıştırılmıştır ve espas (boşluk) kuralına uyulmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca Kılıçoğlu, kitapta yer alan resimlerin çocuğun hayal gücünü geliştiremeyeceğinin altını çizmiştir.

Sonuç olarak basılan her üç kademedeki ders kitapları da öğrenciler için uygun bulunmamış ve tasarım uzmanlarına önerilerde bulunulmuştur.

Duran (2006),“Türkçe Derslerinde Resimlerin Kullanımı ve Öğrencilerin Metinleri Anlamalarına Etkisi”adlı makalesinde görsellerin öğrenciler üzerinde bıraktığı etkiyi ortaya çıkarmak için İstanbul ilinde bulunan, belirlemiş olduğu öğrencilere ve öğretmenlere uygun sorular sorarak araştırmasında anket tekniğini kullanmıştır. Anket sonuçları ise ders kitaplarının estetik olmadığı ve gelişigüzel bir şekilde hazırlandığını ortaya koymuştur. Resimler, tasarımcılar tarafından özensiz bir şekilde hazırlanmış olup yapı bakımında da eksik görülmüştür.

Duran, bu durumun iç açıcı olmadığını belirterek kitapların şekil ve yapı bakımından tekrar gözden geçirilmesi önerisinde bulunmuştur.

Uçar (2016) “Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı makalesinde 5. sınıf ders kitabındaki görsellerin görsel tasarım ilkelerine uygun olup olmadığını tespit etmeye çalışmıştır. Bu araştırmayı yaparken 153 tane fen bilimleri öğretmenin görüşünü almıştır.

Bu araştırmanın önemi ders kitaplarının daha nitelikli ve daha işlevsel olması açısından görsel tasarım uzmanlarına yol göstermektir. Ders kitaplarını geliştirmek ve

daha iyisini yapmak hem öğrenci hem öğretmen açısından eğitim ve öğretimi kolaylaştırarak eğlenceli hale getirecektir.

Uçar, bu araştırmasında beş adet tasarım ilkesini ele almıştır. İlki metin tasarımıdır. Metin tasarımı öğretmenler tarafından uygun görülmüş ve olumlu yorumlar almıştır. İkincisi görsel öğelerin tasarımıdır. Görsel öğelerin tasarımı da öğretmenler tarafından uygun bulunmuş. Renk, vurgu ve resmi kâğıda yerleştirme öğretmenler tarafından geçerli bir oy almıştır. Üçüncü olarak ise sayfa tasarımına bakılarak sayfanın estetikliği, özgünlüğü, resimlerin sayfaya yerleştirilmesi göz önüne alınmıştır. Bu madde de öğretmenler tarafından geçerli bir oy almıştır. Dördüncü maddemiz olan dış yapı özellikleri maddesi düşük bir ortalama sahiptir. Kitap öğretmenler tarafında sağlam ve dayanıklı bulunmamıştır. Son olarak kapak ele alınarak kapakta bulunan resim ve puntolar değerlendirilmiştir. Bu noktada kapak yine sevilmiş ve öğretmenler tarafından geçerli oy almıştır.

Kaya (2020) “Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi” adlı makalesindeiki Türkçe öğretmeniyle yaptığı anket sonucunda resim ve metin uyumunu incelemiştir.

Ders kitabında yer alan resimleri metin türlerine göre incelemiş ve sonuçlarını makalesinde detaylı bir şekilde anlatmıştır. Öncelikle bilgilendirici metin türlerinde yer alan resimleri ele almıştır. Resimler metnin içeriği ile uygun bulunmuştur. Resme bakarak metnin tahmin edilir sorusu da öğretmenler tarafından olumlu yanıtlanmıştır. Ayrıca resim başlık uyumu da onaylanmış resimler metin başlıklarını destekler nitelikte bulunmuştur. Resimler canlı, net ve dikkat çekici bulularak çocuğa estetik zevk kazandırması konusunda geçerli oy almıştır.

Hikâye edici metinlerde ise resim metin uyumunun yüksek düzeyde uyumlu olduğu belirtilmiştir. Resme bakılarak hikâyenin tahmin edilebileceği tespit edilmiştir. Resimleme ve metinlerde zemin-fon ilişkisi beğenilmiş öğretmenler tarafından geçerli oy almıştır. Ayrıca resim, metnin ana fikrini destekler nitelikte bulunmuş resimlerin metnin ana fikrini bulmada çocuğa kolaylık sağladığı görüşü kabul edilmiştir.

Şiirler ise yine olumlu görüşler elde edilmiştir. Resimler şiirin ana duygusunu yansıtmada başarılı bulunmuştur. Yine zemin-fon ilişkisi yüksek düzeyde başarılıdır. Resimler canlı, net ve çocuğun dikkatini çekecek şekilde hazırlanmıştır. Bununla birlikte resimler çocuğa estetik zevk kazandırır nitelikte hazırlanmıştır.

Genel olarak ders kitabında yer alan resimler beğenilmiş ve kitap için uygun bulunmuştur.

Cımbız (2017) “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi” adlı makalesinde ders kitabında yer alan resimlerin metinler ile uyumunu incelemiştir. Bu araştırmayı yaparken Tokat ilinde bulunan iki Türkçe öğretmenin görüşlerini almıştır. Ahmet T. Cımbız araştırma sonuçlarını şu şekilde sıralamıştır.

1. Resimlerin, öğrencilerin metinleri tahmin edebilmesini yüksek düzeyde sağladığı sonucu ortaya çıkmıştır.

2. Resimlerin, ait oldukları metinlerin başlığını yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.

3. Resimlerin, ait oldukları metnin içerikleriyle yüksek düzeyde uyumlu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

4. Resimlerin, ait oldukları metinlerin ana fikrini/ana duygusunu yüksek düzeyde desteklediği sonucu ortaya çıkmıştır.

5. Resimlerin ve metnin yerleştirilmesinde zemin fon ilişkisinin yüksek düzeyde gözetildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

6. Tüm metinlerde, resimlerde kullanılan renklerin canlı, net ve dikkat çekici olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

7. Tüm metinlerde, resimlerin, öğrencilere estetik zevk kazandıracığı sonucu ortaya çıkmıştır (Cımbız, 2017).

Damar (2016) “Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Resimlerin Çocuk Resimleriyle İlgisi ve Eğitime Yansımaları” adlı makalesinde ders kitabında yer alan resimlerin eğitime yansımalarını değerlendirmiş ve ders kitabındaki resimlerle ilgili öğrenci görüşü de almıştır.

Beşinci sınıf Türkçe kitaplarında yer alan resimlerin metinlerle uygunluğu ve görsel sanatlar açısından bakıldığında, kitap resimlemelerin metin için yetersiz, özensiz olduğu düşünülmektedir. Kitap resimlemeleri öğrenci yaş gurubu için yeterince dikkat çekmemekte beşinci sınıf okuyan öğrenci yaş gurubu resimleriyle çok farklı olduğu görünmektedir (Damar, 2016).

Bu sonuçları elde eden Damar řu önerilerde bulunmuştur:

1. Ders kitaplarında yer alan resimlerin çocuklarda metinle ilgili merak uyandırmak için daha dikkat çekici hale getirilebilir.
2. Ders kitaplarındaki resimlerin çocukların gelişim dönemlerine uygun olarak çizilebilir.
3. Ders kitaplarındaki resimlerle çocukların yaptığı resimler arasında şekil, renk farklılık olduğunu düşündükleri için çocuklar tarafından çizilebilir.
4. Ders kitapları profesyonel kişilerce değil de öğrenciler tarafından çizildiğinde kendilerince daha iyi ifade edebilirler.
5. Kitaplar basılmadan önce kullanılacak resimler için öğrencilerin fikri alınabilir.
6. Türkiye dışında başka ülkelerin de kitap resimleri incelenebilir (Damar, 2016).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplamı aracı, veri toplama süreci ve verilerin analizi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Nitel bir araştırma olan çalışmada ders kitaplarındaki metinlerle ilişkili olan resimlerle ilgili iki veri toplanacaktır. Doküman inceleme tekniği ile resimlerin, ilişkilendirildiği metinlerle uyumluluk düzeyini belirlenmeye çalışılacaktır. Bunun için resimler konu, tema, olay örgüsü, ana düşünce, kahramanlar, zaman, mekân; söz varlığı gibi metne katkıları yönlerinden değerlendirilecektir.

Bunun yanında resimlerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığını, öğrenci düzeyine uygunluğunu, metinlerle ilişkilendirilebilme düzeylerini belirlemek amacıyla Şırnak ilinde bulunan öğrencilere bir değerlendirme ölçeği de uygulanacaktır. Elde edilen veriler analiz edilerek resimlerin etkinlikleri değerlendirilecektir.

2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Bu araştırmanın evreni, 2021 – 2022 eğitim ve öğretim yılında ortaokullarda okutulan tüm 6.sınıf Türkçe ders kitaplarıdır.

Bu araştırmanın örnekleme, 2021 – 2022 eğitim ve öğretim yılında ortaokul 6.sınıf öğrencileri için Ata Yayıncılık tarafından yayımlanan Türkçe ders kitabıdır. Kitapta bulunan toplam 10 tane metnin görseli, inceleme için seçilmiştir.

Tablo 1.Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabından Seçilmiş Metinlerin Bilgisi

Metin Türü	Metnin Başlığı
Öyküleyici Metin	Vermek Çoğalmaktır İhtiyar Çilingir Aslanla Fare
Bilgilendirici Metin	Kiraz Yaylaları Finlandiya'dan Sağlıklı Olma Sanatı
Şiir	Ay Şairi Bir Dünya Bırakın Rüzgâr Sağlıklı Olma Sanatı

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Yarı yapılandırılmış görüşme(mülakat) tekniği kullanılarak bazı sorular standartlaştırılmış, bazı sorular da açık uçlu olarak hazırlanmıştır. Standartlaştırılmış sorulardan hareketle verilen cevaba yönelik yeni sorular eklenerek öğrencilerin tarafsız bir şekilde sorulara cevap vermeleri istenmiştir.

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Ortaokul 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan resimler hakkında bilgi sahibi olmak için öğrencilere yöneltilecek olan sorular hazırlanmıştır. Standartlaştırılmış sorulardan hareketle verilen cevaba yönelik yeni sorular eklenerek öğrencilerin tarafsız bir şekilde sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Bu sorular çerçevesinde alınan cevapların kaydedilerek cevaplardan hareketle araştırmacı tarafından metin görsel ilişkisi incelenmiştir.

5. VERİLERİN ANALİZİ

Türkçe ders kitabından seçilmiş olan 10 adet metin ve bu metinlere ait olan görseller öğrencilere yöneltilmiş sorulardan hareketle incelenmiştir. Görsellerin metinle uyumu ve öğrenci yaş düzeyine uygunluğu incelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Türkçe ders kitabı görsel incelemesi sonucunda öğrencilere sorulan sorular karşılığında elde edilen cevaplar metin türlerine göre gruplandırılmış hikâye edici metinler bilgilendirici metinler ve şiir türleri olmak üzere üç gruba ayrılarak her bir metnin görseli incelenmiştir. Elde edilen bu sonuçlara aşağıda verilmiştir.

1. HİKÂYE EDİCİ METİNLERE AİT BULGULAR

1.1. VERMEK ÇOĞALMAKTIR

Metnin yazarı: Göksu BİROL

Metnin yer aldığı sayfa: 10 – 11

Metnin konusu: "Vermek Çoğalmaktır" adlı metin, cömertliğin insana sağladığı faydayı bir talebe ve bir köylü üzerinden anlatmaktadır.

Metnin özeti: Köylünün biri medrese kapısını çalar. Kapıyı açan öğrenciye üzüm ikram eder. Öğrenci, nefis üzümleri hocasına götürmek ister. Ancak köylü, üzümleri hocasına değil ona getirdiğini söyler. Talebe o geceyi üzümleri düşünerek geçirir. Sonra üzümleri Hocasına hediye etmekte karar kılar. Hocası da hasta talebeye ikram etmeyi düşünür. Hasta talebe, yemek yapan aşçının ona her gün yemek yaptığını bu yüzden de üzümü onun hak ettiğini düşünerek üzümü aşçıya ikram eder. Aşçı üzümü, kitaplardan sorumlu talebeye ikram eder. Kitaplardan sorumlu talebe de medreseye geldiğinde ona kapıyı açan kişinin üzümü hak ettiğini düşünür ve üzümü kapıyı açan talebeye ikram eder. Üzüm sonunda köylünün ikram ettiği öğrenciye ulaşır. Bu şekilde öğrenci, üzümün onun kısmeti olduğunu anlar.

Metin için hazırlanmış resimler sırasıyla aşağıda verilmiştir:

Resim 1. Vermek Çoğalmaktır Metni Görseli

1. Tema

Hazırlık Çalışması

1. Cömertlik nedir? Cömert insanların özellikleri nelerdir?
2. Etrafınızda cömert olduğunu düşündüğünüz bir kişi var mı? Bu kişinin cömert olduğunu hangi davranışlarından anlıyorsunuz?

Yazarın Biyografisi

GÖKSU BİROL
Göksu Birol, hikâyeler yazmış ve derlemiş bir yazardır. "Öğreten Öyküler" kitabının yazarıdır.

Metni Noktalama İşaretlerine Dikkat Ederek Sesli Okuyunuz. Metni Okumadan Önce Öğretmeninizin Sesli Okumayla İlgili Açıklamalarını Dikkatle Dinleyiniz.

VERMEK ÇOĞALMAKTIR

Bir zamanlar bir köylü, bir medresenin kapısını çaldı. Kapılara bakan talebe gelip kapıyı açtığında köylü ona nefis bir salkım üzüm uzattı: "Bunlar benim bağımın en güzel üzümleri. Size hediye olarak getirdim."

"Teşekkür ederim." dedi talebe, "Onları hemen hocamıza götüreceğim. İkraminizdan çok memnun olacaktı."

"Hayır, hayır!" diye atıldı köylü, "Ben bunları sana getirdim."

"Bana mı?" Talebenin yüzü kızardı. Böyle güzel bir hediyeyi hak ettiğini düşünmüyordu.

"Evet!" diye ısrar etti köylü, "Çünkü ne zaman bu kapıyı çalsam sen açıyorsun. Ne zaman ürünlerim kuraklıktan kılınca bana her gün sen yiyecek ekmek veriyorsun. İnşallah bu üzüm salkımı da sana güneş ışığı gibi ılık ve yağmur gibi güzel ilahi rahmeti getirir. Çünkü bak, ne güzel yaratılmışlar."

10

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 10

Resim 2. Vermek Çoğalmaktır Metni Görseli

Erdemler

Talebe, o sabahı üzüm salkımını tefekkür ederek geçirdi. Üzümler sahiden de harika yaratılmışlardı. O yüzden salkımı hocasına ikram etmeye karar verdi. Çünkü kendilerine ilim ve hikmeti öğreten oydu.

Hoca, talebenin bu ikramıyla çok mutlu oldu. Ama sonra hemen medresedeki hasta talebesini hatırladı: "Üzümleri ona hediye edeyim. Kim bilir belki onlara sevinir ve daha çabuk şifa bulur."

Düşündüğü gibi de yaptı. Ama üzümler hasta talebenin odasında da fazla kalmadı. Hasta talebe şöyle düşünmüştü: "Medresenin aşçısı beni günlerce en iyi yemeklerle besledi. Eminim bu üzümleri o daha çok hak ediyordur."

Aşçı ona öğle yemeğini getirdiğinde üzüm salkımını ona hediye etti. "Allah'ın yarattığı sebze ve meyve gibi harikalarla en yakın olan sensin ve dolayısıyla da bu ilahi sanat eserleriyle ne yapılacağını da en iyi sen bilirsin." dedi.

Aşçı, üzümlerin güzelliğine hayran olmuştu. Bu üzümlerin güzelliğini ve harikaliğini kimse, kütaplardan sorumlu talebeden fazla takdir edemezdi. O, tefekkürüyle ve ince düşünüşüyle medresede şöhret kazanmış bir gençti.

Üzümleri görür görmez -en küçük şeyde bile- ilahi sanat ve nakışların en yüksek derecede yansıyabileceğini derinden kavradı o talebe de. Yüreği "bu sanatın ve güzelliğin sahibi"ne sevgiyle doldu. Tam bu sırada, medreseye ilk geldiğinde kendisine kapıyı açan talebeyi hatırladı. Şefkatiyle, tevazusuyla, sevecenliğiyle, sıcaklığıyla benzer duyguları yaşamasına vesile olmuştu o arkadaşı ve böylece daha akşam olmadan çiftçinin medreseye getirdiği üzüm salkımı kapıya bakan talebeye geri dönmüştü bile. İşte o zaman bu talebe bu üzümlerin gerçekten de kendi kısmeti olduğunu anladı. Ve bir şeyi daha anladı: Cömertlik, dostluğun parlak bir nişanıydı.

Göksu BİROL, Öğreten Öyküler
(Kısaltılmıştır.)

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 11

Metin iki sayfaya ayrılmıştır. Her sayfada bir resme yer verilmiştir. Metinde toplam iki resim kullanılmıştır. Her iki resim de sayfanın en altında yani metnin sonunda yer almaktadır.

Resim 1’de köylünün talebeye kapıda verdiği üzüm resmedilmiştir. Köylü üzümü çocuğa uzatmaktadır fakat çocuğun yüz ifadesinden de anlaşıldığına göre çocuk üzümü hak etmediğini düşünür. Aklından hocasına vermek geçer fakat köylü buna razı olmaz.

Resim 2’de metnin sonuç kısmına yer verilmiştir.Üzümler pek çok kişinin elinden geçmiş yine en sonunda aynı çocuğa ulaşmıştır.Resimde çocuk üzümleri yemektedir.

1.1.1. Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi:

Vermek Çoğalmaktır metnindeki görseller içerik-görsel ilişkisi bağlamında incelenmiş, öğrencilerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Vermek Çoğalmaktır Metin-İçerik İlişkisi

Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi:	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	10	26	4
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	28	6	6
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	33	7	0
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	25	10	5
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	36	2	2
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	29	4	7
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	20	6	14
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	26	12	2

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır:Metinde yalnızca iki görsel bulunmaktadır. Resim 1’de köylünün talebeye üzüm verdiği görülmektedir, resim 2’de ise başka bir talebenin tekrar aynı talebeye aynı üzümü verdiği görülmektedir. Bu iki görselin metinde geçen olayı tam olarak yansıttığı söylenemez. Görseller konuyu tam olarak toparlayamamıştır. 10 öğrenci metinde başa ve sona odaklandıkları için görsellerin tam olarak metni yansıttığını dile getirerek görselleri uygun bulduklarını dile getirmişlerdir.Ö5 “Metinde üzümü alan diğer insanları da görmek isterim” şeklinde görüş beyan etmiştir.” Öğrencilerin çoğu üzümün kimlerin elinden geçtiğini görmek istediklerini dile getirmiş, diğer mekânları da görmek istemişlerdir.Ö12 “Hasta talebenin odası da olmalıydı” şeklinde belirtmiştir. Bu yüzden görsellerin tam olarak metne ışık tuttuğu söylenemez.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur:Metinde yer alan resimler metnin başlığı ile uyum içerisinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin çoğu (28 öğrenci) başlık ile görseli birbiri ile bağdaştırmış görsel ve metnin birbirini desteklediği kanısına varılmıştır.Ö15 “Üzümü arkadaşına vermek isteyen öğrenci iyi bir öğrencidir ve paylaştığı üzüm tekrar kendisine gelmiştir, iyilik paylaştıkça çoğalmıştır” şeklinde ifade etmiştir.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Metnin görselleri öğrencilere metni okumadan önce bir ipucu verdiği anlaşılmaktadır. Öğrenciler görselden hareketle metnin içeriği ile ilgili bir tahminde bulunabilmişlerdir. Metinde üzümün paylaşıldığı ve insanların mutlu olduğu anlaşılmaktadır. Metnin içeriği de tam olarak budur aslında. Paylaşmanın insanda bıraktığı mutluluk ve paylaşmanın güzelliğidir. Fakat 7 öğrenci metnin içeriğinin görseller ile uyumlu olmadığını dile getirmiştir. Görsellerin daha açıklayıcı olması gerektiğini savunmuşlardır. Metinde görsellerin sadece metnin başına ve sonuna odaklandığını belirtmişlerdir.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: “Vermek Çoğalmaktır” metni paylaşmanın önemini vurgulamakta ve öğrencilere cömertlik davranışını aşılamak istemektedir. Görseller incelendiğinde resimlerde yer alan çocuğun kendisine verilen üzümü paylaştığı fakat yine o üzümün kendisine ulaştığı görülmektedir. Bununla birlikte paylaşmanın insana verdiği mutluluk da görsellere yansıtılmıştır. Metnin ana fikrini yansıttığı sonucuna ulaşılabilir. Fakat 10 öğrenci ‘kısmen’ seçeneğini işaretlemiş ve ana fikri görsellerde göremediklerini belirtmişlerdir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zaman kavramı yer almamaktadır fakat metinde kullanılan talebe ve medrese kelimeleri metinde geçen olayın eski dönemlere ait olduğunu göstermektedir. Bu dönemlere ait kıyafet ve mekân da görseli destekler niteliktedir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde bir köylü ve talebe vardır. Resim 1 ve resim 2’de yer alan görsellerde ikisi de yer almaktadır ve öğrenciler her iki kahramanı da görebilmektedir. Ayrıca görseller, yaşlı köylüyü ve genç talebeyi kıyafetleri ve dış görünüşleri ile de desteklemektedir. Her iki görsel de anlaşılır ve yönlendiricidir. Fakat 7 öğrenci bu düşüncenin tam tersini düşünmektedir. Öğrencilerin mektepte olduklarını görsellerden anlayamadıklarını, öğrencilerin üstünde okul kıyafetinin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ö26 “Öğrencilerin okulda olduklarını anlayamadım keşke üstünde okul kıyafetleri olsaydı daha güzel olurdu” şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca 2. Görseldeki iki talebe farklı kıyafete sahiptir. Bu da öğrenciler tarafından eleştirilmiş, görseldeki öğrencilerin aynı kıyafete sahip olmaları gerektiği öne sürülmüştür.

g)Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır: Metinde geçen olay bir medresede yaşanmaktadır. Metinde yer alan iki görsel de medreseyi tasvir etmektedir.20

öğrenci görsellerin tamamen mektebi yansıttığını ve metne ışık tuttuğunu savunmaktadır. Fakat 14 öğrenci ise tam tersi görüş bildirmişlerdir. Görsellerin bir mektebi yansıtmadığı görüşünü savunmuşlardır. Öğrenciler, görsellere ilk baktıklarında olayın mektepte geçtiğini anlamamışlar, ancak metin okunduktan sonra olayın geçtiği yerin mektep olduğunu kavramışlardır.Ö6 “Ben resimde yer alan yeri okul yerine camiye benzettim okul olduğunu metni okuduktan sonra anladım” şeklinde ifade etmiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Metin eski bir döneme ait olayı anlatmaktadır. Olay bir medresede geçmektedir. 26 öğrenciye göre her iki resimde de kıyafetler zamana ve mekâna uygun çizilmiştir. Köylü ve talebenin üzerinde şalvar ve kafalarında takkeleri vardır. Fakat 12 öğrenci kararsız kalarak kısmen cevabını işaretlemişlerdir. Kısmen cevabını veren öğrenciler, görseldeki öğrencilerin kıyafetlerini eleştirmişlerdir. Öğrencilerin yaşlarına uygun kıyafet seçilmediğini öne sürmüşler ve her iki öğrencide de aynı kıyafet olması gerektiğini savunmuşlardır. Ö36 “Çünkü onlar eski dönemde de olsa birer öğrencidir ve okulda aynı kıyafet giymek doğru olur” şeklinde görüşünü beyan etmiştir.

1.1.2. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Vermek Çoğalmaktır metin görselleri, görseli anlama ve yorumlama bağlamında incelenerek öğrencilere sorulan sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 3.Vermek Çoğalmaktır Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Vermek Çoğalmaktır Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	8	12	20
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	27	10	3
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	38	2	0
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	13	12	15

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır:Metinde verilmek istenen duygu paylaşmanın insan üzerinde bıraktığı mutluluk ve iç rahatlığıdır.Her iki görsel de paylaşma teması yer almaktadır.8 öğrenci görselde üzümü paylaşan herkesin yüzünde birer tebessüm belirlediğini rahatlıkla görebildiklerini dile getirmiş ve paylaşmanın insanda bıraktığı mutluluğu ve iç huzuru görsellerden anlayabildiklerini paylaşmışlardır. Fakat 20 öğrenci bu görüşün tam tersi bir cevap vermişlerdir. Görselde paylaşmak duygusunu tam olarak hissedemediklerini ve özellikle

1.görselde paylaşmanın her iki insanda da bıraktığı mutluluk ve iç huzuru anlamadıklarını dile getirmişlerdir. Aynı zamanda 1.görselde köylünün yüz ifadesinin daha çok kızgınlık belirttiğini söyleyerek görsellerden tam olarak istenen duyguyu alamadıklarını ifade etmişlerdir.2.görselde de aynı şekilde üzümü paylaşan öğrencinin yüzündeki ifade de mutluluk sezmediklerini belirterek görselleri bu madde içerisinde genel olarak olumsuz yorumlamışlardır.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Öğrenciler metni sıkılmadan okumuşlardır. Görseller metni ve dersi eğlenceli hale getirmiş öğrencilerin dikkatini çekerek derse olan ilgiyi arttırmıştır.Ö16 “Metin için verilen görseller çok güzel okurken eğlendim ve görselleri inceledim hep” şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Özellikle öğrencilerin kafalarındaki takkeleri ve alışık olmadıkları kıyafetleri çocuklarda büyük ilgi uyandırmış görsel hakkında pek çok şey söylenmiştir.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metinde yer alan kelimeler öğrencilerin genellikle günlük hayatta kullandıkları kelimelerden seçilmiştir. Öğrenciler metinde geçen talebe kelimesinin eş anlamını bildikleri için görselde gördükleri talebe figürünü kolayca yorumlayabilmişlerdir. Bununla birlikte salık kelimesini çoğu öğrenci duymamıştır, bunu da görsellerden tahmin etmek kolay olmuştur.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Metinde yer alan iki görsel de metinde geçen olay ve aktarılmak istenen duyguyu öğrencilerin 13’ü kolayca yorumlayabilmiş, olayları görseller sayesinde daha iyi anlamışlardır. Ö34 “Görseldeki öğrenci sayesinde metni yorumlayabiliyorum paylaşmak temasını tahmin edebildim”. Görüşünü dile getirmiştir. Bu yüzden görseller, metni destekler nitelikte olduğunu belirtmişlerdir. Metinde üzümün paylaşılması ve bu paylaşımdan duyulan mutluluğu iki görselde de görebilmektedirler.Fakat 15 öğrenci ise metni, görsellerden yorumlayamadıklarını ifade ederek görsellerin metne ışık tutmadığını dile getirmişlerdir.Ö5 “Görsele bakarak anlayamadım metnin konusunu metni okuyunca paylaşmak konulu bir metin olduğunu tahmin ettim bence görseller metni çok iyi anlatamamış” şeklinde görüş beyan etmiştir.

1.1.3. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Vermek Çoğalmaktır metni için seçilen görseller estetik ve tasarım başlığı altında incelenerek öğrencilerin cevapları aşağıdaki gibi kaydedilmiştir.

Tablo 4. Vermek Çoğalmaktır Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Vermek Çoğalmaktır Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	26	10	4
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	30	6	4
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	33	7	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	36	2	2
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	32	3	5

a)Görsel, dikkat çekicidir: Metinde yer alan her iki görsel de öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Görseller öğrenciyi metne çekmekte ve öğrenciyi metni okumaya teşvik etmektedir. Seçilen renkler metnin konusu ve tema ile uyumludur. Ayrıca yeşil üzüm detayı da öğrencilerin dikkatini çekmiş onlarda bir merak uyandırmıştır. Görsellerin dikkat çekici olmadığını belirten öğrencilerin sayısı da 4 olmuştur. 4 öğrenci görsellerde dikkat çeken herhangi bir öğenin olmadığını savunmuştur. Görselde yer alan çocukların kıyafetlerini ve başlarındaki takkeleri beğenmediklerini dile getirerek görsellerin kendilerini metne çekmediğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin üzerindeki kıyafetler günümüz kıyafetleri olsaydı daha çok dikkat çekeceğini alternatif olarak sunmuşlardır.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Metinde yer alan her iki görsel de sayfalara özenle yerleştirilmiş tüm görsel açık bir şekilde gösterilmiştir. Görsellerde bulanıklık ve renk belirsizlikleri yoktur. Görsel; net, canlı ve yüksek çözünürlüktedir. Aynı zamanda görseller belirgin ve anlaşılır resmedilmiştir, herhangi bir karışıklığı yol açmamaktadır. Öğrenciler rahatlıkla görselleri inceleyerek metin hakkında bilgi sahibi olmaktadır.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Metin için kullanılan görsellerde öğrenciyi rahatsız edici bir unsur bulunmamaktadır. Öğrenciler metinde yer alan köylü ve talebe görsellerini beğenmiştir. Görseller öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun olarak seçilmiştir. Görselde yer alan talebenin yaşı öğrencilerin yaşına yakındır. Görseller öğrencide estetik duyu uyandıracak biçimde kullanılmıştır.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Görselde bir köylü bir talebe ve bir de üzüm figürü dikkat çekmektedir. Görselde tüm oranlar doğru şekilde aktarılmıştır. Köylünün ve talebenin tüm vücut ölçüleri yaşına ve kişilik özelliklerine uygundur. Üzümün boyutu yine doğru bir şekilde verilmiştir. Görselde

yakından uzağa ilkesine uyulmuş, görselde yer alan ögeler ona göre konumlandırılmıştır.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde yer alan iki görsel birbiri ile uyum içerisindedir. Her iki görselde de aynı mekâna ve zamana ait unsurlar içermekte görseller birbiri ile çelişmemektedir. İki görselde de bulunan talebe figürünün üzerinde aynı kıyafetler yer almaktadır. Tasarımsal ögeler arasında bütünlük ve devamlılık sağlanmıştır. Görseli oluşturan ögeler arasındaki ilişki, öğrenmeyi kolaylaştıracak biçimde tasarlanmıştır.

1.1.4. Vermek Çoğalmaktır Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Vermek Çoğalmaktır metin görselleri görselin sayfaya yerleşimi başlığı altında incelenerek sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Vermek Çoğalmaktır Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Vermek Çoğalmaktır Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	38	2	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	40	0	0
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	35	5	0

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metinde iki görsel bulunmaktadır ve metin sadece iki sayfadan oluşmuştur. Bu iki görsel de sayfalara uygun bir şekilde yerleştirilmiştir. Metnin ilk kısmında köylünün talebeye üzüm vermesi anlatılmıştır, görselde de köylü talebeye üzüm vermektedir. Metnin ikinci kısmında üzümün tekrar aynı talebeye ulaştığından bahsedilmiştir ve görsel de yine üzüm aynı talebeye ulaşmış, talebe tarafından yenilmektedir.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde iki görsel de olay sırasına göre verilmiştir. İlk olarak köylü talebeye üzüm uzatmaktadır. Bununla ilgili görsel ilk sayfada yer almaktadır. Daha sonraki olayda ise bir başka talebe yine aynı talebeye aynı üzümü uzatmaktadır. Bu olay da bahsedildiği sayfada yer almaktadır. Öğrencinin metni okuduktan hemen sonra okuduğu olay ile ilgili görseli görmesi metni daha kolay anlamasına ve metni yorumlayabilmesine büyük katkıda bulunmaktadır. Ayrıca görsellerde amaca hizmet etmeyen ögelere yer verilmemiş, gereksiz ayrıntılardan kaçınılmıştır.

c)Birdenfazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Görseller metne bağlantılı olarak olayla ilgili olan yerlere metnin en altına yerleştirilmiştir. Öğrenciler kolaylıkla metin ve resim ilişkisi kurabilmekte ve olayları görselle destekleyebilmektedir.

1.2. ASLANLA FARE

Metnin yazarı: La FONTAİNE

Çeviren: Sabahattin EYÜPOĞLU

Metnin yer aldığı sayfa: 53. sayfa

Metnin konusu: “AslanlaFare” adlı metin, aslanın fareye yaptığı iyilik karşılığında iyilik bulmasını konu almıştır.

Metnin özeti: Ormanlar kralı aslan bir gün ormanda toprak ile oynarken pençesine bir fare takılır. Fakat aslan minicik fareye kıyamaz ve onu serbest bırakır.Günler sonra aslan yine ormanda bir gezintiye çıkar.Aslan ormanda yürürken avcılarının hazırladığı tuzağı fark etmez ve ne olduğunu anlamadan kendini ağların içinde bulur.Aslan ağlardan kurtulmak için kükrer durur fakat ne çare bir türlü ağlardan kurtulamaz.Aslanın kükremesini duyan küçük fare hemen aslanın yanına gelir.Fare zaman kaybetmeden dişleri ile ağı kemirmeye başlar.Kısa zamanda ilmekler teker teker kopunca aslan da ağdan kurtulur. Aslanın yaptığı iyilik artık karşılığını bulmuştur.

Metin için hazırlanmış resimler aşağıda verilmiştir:

Resim 3. Aslanla Fare Metni Görseli

Birey ve Toplum

Hazırlık Çalışması

1. Fabl türü ve ünlü fabl yazarları hakkında yaptığınız araştırma sonucu edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Yardıma ihtiyaç duyduğunuz bir anda, ummadığınız birinden iyilik gördüğünüz bir anınız var mı? Varsa anınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yazarın Biyografisi

LA FONTAINE (La Fonten) (1621-1695)

1621 yılında Fransa'da doğan La Fontaine, fabl türünde önemli eserler vermiştir. Fabllarında hayvanları konuşturarak insanlara ahlak dersi vermeyi amaçlayan La Fontaine 238 tane fabl yazmıştır.

Fabli noktalamaya işaretlerine dikkat ederek sesli okuyunuz.

ASLANLA FARE

Herkes herkese yardım etmeli,
Ben büyük, o küçük dememeli,
İki masalım var bunun üstüne,
Başka da bulurum isteyene.
Aslan toprakla oynuyormuş bir gün,
Bir de bakmış pençesinde bir fare.
Aslan, aslan yürekliymiş o gün,
Kıyamamış canına bırakmış yere.
Boşuna gitmemiş bu iyiliği.
Kimin aklına gelir
Farenin aslana iyilik edebileceği?
Etmış işte, hem de canını kurtarmış.
Günün birinde aslan
Biraz çıkayım derken ormandan,
Düşmüş bir tuzağa,
Ağlar içinde kalmış,
Kükremiş durmuş boşuna.
Bereket fare usta yetişmiş imdada:
Bu iş kükremekle değil,
Kemirmekle olur demiş.
Başlamış incecik dişlerini işletmeğe.¹
Gelmiş ipin hakkından kıtır kıtır.
Bir ilmek kopunca ağdan hayır mı kalır.
Sabır, biraz da zaman
Güçten, öfkeden daha yaman.

La Fontaine, Masallar
Çeviren: Sabahattin EYÜBOĞLU

1) işletmeye

53

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 53

Metin tek sayfaya yerleştirilmiş ve görseli de aynı sayfada yer almaktadır. Olay ormanda geçmektedir. Görselde ağa takılan bir aslan ve onu ağdan kurtarmaya çalışan küçük bir fare bulunmaktadır.

1.2.1. Aslanla Fare Metninde İçerik-Görsel İlişkisi

Aslanla Fare metin görselleri içerek- görsel ilişkisi yönünden incelenerek görsel metin uyumu aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Vermek Çoğalmaktır Metninde İçerik – Görsel İlişkisi:	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	10	4	26
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	32	2	6
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	33	7	0
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	35	3	2
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	29	4	7
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	30	0	10
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metinde yer alan bir görsel tek başına metinde geçen olayı tam olarak yansıtmamaktadır. Metinde işlenen ilk olay aslanın fareye iyilik yapması ve ona canını bağışlamasıdır. İşlenen İkinci olay ise farenin aslanı ağlardan kurtarmasıdır. Metindeki görsel sadece ikinci olay örgüsünü vermiştir. Ö30 “Görsellerde aslanın fareye yardım etmesini de görmek isterdim.Burada sadece fare aslana yardım ediyor” şeklinde görüş beyan etmiştir. Buradaki görselde sadece farenin aslanı kurtarmak için ağları kemirmesi resmedilmiştir. 26 öğrenci görsellerin konuyu tam olarak yansıtmadığını ifade ederek görsellerin konu konuyu toparlamadığını dile getirmiştir. 4 öğrenci ise bu görüşün tam tersini düşünerek asıl konunun ‘farenin aslana iyiliğidir’ görüşünü savunarak görsellerin metni yansıttığını ve metne ışık tuttuğunu belirtmişlerdir. Ö4 “Metin için önemli olan yapılan iyiliğin karşılığını almak ve görsel de bunu anlatıyor. Fare aslana yardım ederek onu ağlardan kurtarıyor” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur:Metinde verilmek istenen mesaj bir fare ve bir aslan üzerinden anlatılmıştır. Olaylar yalnızca iki kahramanın başından geçmekte ve ana fikir bu iki kahraman sayesinde ortaya çıkmaktadır. Görselde aslana yardım eden bir fare yer almaktadır. Metnin başlığı da yalnızca bu iki kahramana yer vermiştir. Görsel ve metin başlığı uyumludur.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görselde ağlar içerisinde yer alan bir aslan ve onu kurtarmak için çabalayan fare gözükmemektedir. Görsel ikisi arasında bir dayanışma ve yardımlaşmanın söz konusunu olduğunu anlatmaktadır aslında.Ö26 “Fare yardıma muhtaç aslana yardım ediyor metinde yardımlaşmanın önemi anlatıyor görsel sayesinde metni tahmin edebildim” şeklinde görüşünü beyan etmektedir. Metin içeriği de tam olarak bu dayanışma, yardımlaşma ve iyilik temalarını

ele almaktadır. 33 öğrenci metin okunmadan sadece görsele bakılarak da metnin içeriği tahmin edilebilir olduğunu belirterek görselin metne ışık tuttuğunu dile getirmişlerdir.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Aslanla Fare metninin ana fikri yardımlaşmanın ve iyiliğin önemidir. Metinde yer alan görsel de tam olarak bunu yansıtmaktadır. Zor durumda olan aslana, fare kendi imkânlarıyla yardım etmekte ve onu zor durumdan kurtarmaya çalışmaktadır. Görsel ve metin uyum içerisinde ve birbirini desteklemektedir.35 öğrenci görselin ana fikri desteklediğini ve metinle uyumlu olduğunu söylemiştir. Görsel tam olarak yardımlaşmayı anlatmakta ve öğrenmeyi destekler niteliktedir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zamandan bahsedilmemiştir. Metinde sadece kahramanlar ve olayın geçtiği yer detayı verilmiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde verilen görselde büyük bir aslan ve minik bir fare yer almaktadır. Metindeki olay da fare ve aslanın yardımlaşmasıdır. Bu yüzden görsel tam olarak ana kahramanları yansıtmaktadır. Çünkü metinde sadece fare ve aslana yer verilmiştir. Görseller de tamamen metinde anlatılan hayvanların dış görünüşlerini destekler nitelikte resmedilmiştir.

g)Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır: Metindeki olay bir ormanda geçmektedir. Aslan ormanda gezerken bir ağa takılır ve fare de ormanda bulunmaktadır. Görselde verilen ağaçlar ve kuşlar tam olarak orman havasını yansıtmaktadır. İki kahraman da burada yer almaktadır. 30 öğrenci görselin metinde geçen yeri tam olarak yansıttığını belirtirken 10 öğrenci bu fikrin tam tersini savunmuştur. Onlara göre görselde orman havası tam olarak verilememiştir. Orman deyince akıllara gelen pek çok ağaç görselde yer almamaktadır. Ve görselde uzakta yer alan dağlar da aynı şekilde görseli orman atmosferinden uzaklaştırmaktadır.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Metinde herhangi bir insan figürüne yer verilmemiştir.

1.2.2. Aslanla Fare Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Aslanla Fare metni için seçilen görsellerin, metni anlamaya ve yorumlamaya ne kadar yardımcı olduğu ile ilgili sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Aslanla Fare Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Aslanla Fare Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	36	3	1
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	35	3	2
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	30	5	5

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metnin kitap için seçilme amacı çocuklara yardımlaşmanın ve iyiliğin önemini aktarmaktır. Görselde zor durumda olan bir aslan ve kendi gücü yettiğinde onu kurtarmaya çabalayan bir fare yer almaktadır.36 öğrenci yardımlaşma duygusunun görselle tam olarak yansıtıldığını dile getirerek görselin metinde vermek istediği duyguyu tam olarak verdiğini ifade etmiştir. Geri kalan 4 öğrenci ise görselde aslanın da fareye yardımını görmek istediklerini dile getirerek verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmadığını söylemiştir.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Metinde yer alan görsel çocukların ilgisini ve dikkatini oldukça çekmektedir. Metne hazırlık kısmını kolaylaştırmış çocukları metni okumaya teşvik etmiştir. Metinle verilmek istenen duygular görselle beraber daha kolay ve eğlenceli bir hale getirilerek çocuklara kazandırılmıştır. Ö13 “Görsel çok hareketli ve eğlenceli metni okurken hep görsele baktım” şeklinde açıklamıştır. Metni okuyan 40 öğrenci görselin dersi eğlenceli hale getirdiğini dile getirerek görseli beğenmiştir.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metinde tamamen çocukların günlük hayatta kullandığı kelimeler kullanılmıştır. Sadece ilmek kelimesi kafaları karıştırmış bu da görselde yer alan ağ detayından çocuklara kavratılmıştır. Görsel çocuklar için bilinmeyen kelimeleri bulmada yardımcı olmuştur.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Çocuklar için verilen görsele bakarak metni yorumlamak oldukça kolay olmuştur. Çünkü metindeki yardımlaşma konulu olay örgüsü kısaca tek görselde anlatılmış ve çocukların metni yorumlaması kolaylaştırılmıştır. Metinde üzerinde durulan asıl konu zorda olan birine yardım etmek ve geçmişte yapılan iyiliği unutmamaktır, görselde tam olarak bunu anlatmakta zor durumda olan aslanı fare kendi çabasıyla kurtarmaya çalışmakta ona yardım etmektedir. Ö18 “Görsele bakarak metni tahmin ettim çünkü fare aslana yardım ediyor ve ikisi birbiriyle yardımlaşıyorlar. Görselde aslan zor durumda fare de ona

acıyarak tardım ediyor”. 35 öğrenci görsel sayesinde metni yorumlayabildiklerini dile getirerek görselin metne ışık tuttuğunu ve metni anlaşılır hale getirdiğini belirtmiştir. Öğrenci için metni görselden de yorumlayabilmek hem metne geçişi kolaylaştırmakta hem de çocukların dikkatini derse vermektedir. Bu yüzden seçilen görsel de buna oldukça uygundur. 10 öğrenci ise yine görselin yeteri kadar metne ışık tutmadığını dile getirerek görselde aslanın da fareye yardım etmesini görmek istediklerini ifade etmiştir.

1.2.3. Aslanla Fare Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Aslanla Fare metninde yer alan görseller estetik ve tasarım açısından incelenmek üzere öğrencilere sorular sorulmuş sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Aslanla Fare Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Aslanla Fare Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	38	2	0
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	34	5	1
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	40	0	0
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, dikkat çekicidir: Metinde yer alan görsel çocukların dikkatini çekmiş ve çocukları derse hazırlamakta öğretmene kolaylık sağlamıştır. Görsel çocukların seveceği şekilde tasarlanmış, resimde yer alan hayvanlar sevimli ve eğlenceli bir şekilde resmedilmiştir. Ayrıca ağlar içinde ters dönmüş bir aslan çocukta merak duygusunu da arttırmıştır. Çocuklar görselle ilk olarak karşılaştığında görseli sevdikleri için metni okumak için de istekli olmuşlardır. Ö3 “Görsele baktıktan sonra metni merak ettim hemen okumak istedim çünkü ilk defa farenin aslana yardım ettiğini gördüm” şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Bununla birlikte renk çeşitliliğinde aşırıya kaçılmamış, renkler kendi içinde uyumludur. 38 öğrenci görselin dikkat çekici olduğunu belirterek metni istekli bir şekilde okumuşlardır. Bu nedenle metin için seçilen görse oldukça dikkat çekici ve eğlencelidir denilebilir.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Metin için seçilen görselde öğeler net bir şekilde kâğıda dökülmüştür. Görsel; net, canlı ve yüksek çözünürlüktedir. Görselde verilen her öge tüm ayrıntılarıyla kolaylıkla görülebilmekte herhangi bir karışıklığa yol açmamaktadır. Renk canlılığı ve netlik çocukları metne çekmekte, metni daha istekli okunabilir kılmaktadır.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görselde yer alan herhangi bir öge çocukları rahatsız etmemektedir. Seçilen renkler uyumlu, çocukların gözüne hitap etmektedir. Görsel, çocukların yaş ve seviyesine uygun olarak çizildiği için görsel çocuklar tarafından beğenilmiştir. Görsel, öğrencide estetik duygu uyandıracak biçimde resmedilmiştir. Aslan ve fare figürü çocukların ilgisini çekecek şekilde resmedilmiş ve renk uyumları da öğrencinin göz zevkine hitap etmektedir. Ö14 “Görsel çok güzel resim dersinde bu görseli çizmek istedim” şeklinde görüşünü dile getirmiştir. 34 öğrenci görseli güzel bulurken 6 öğrenci tam tersi fikir beyan etmiştir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Metin için seçilen görselde üç canlı yer almaktadır. Aslan, fare ve kuştur. Her üç canlı da kendi vücut oranları dâhilinde kendi ölçülerine uygun olarak çizilmiştir. Aslan diğer iki canlıdan daha büyük ve iri,fare ve kuş ise daha küçük çizilerek gerçeğe uygun bir şekilde resmedilmiştir. Ayrıca kullanılan renkler de hayvanların gerçek hayattaki renkleriyle uyumludur. Çocukların kafalarını karıştıracak herhangi bir renk uyumsuzluğu yoktur.40 öğrenci resmedilen canlıların vücut oran ölçülerine dikkat edilerek çizildiğini belirtmiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsele yer verilmiştir. Metin için seçilen görselde yer alan tüm renkler birbiri ile uyumludur. Çocuklara orman havası hissettirilmiştir.

1.2.4. Aslanla Fare Metninde Görselin Yerleşimi

Aslanla Fare metninde kullanılan görseller sayfaya yerleşimi ve metin görsel uyumu bakımından incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 9.Aslanla Fare Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Aslanla Fare Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin tek sayfaya yerleştirilmiştir. Görsel de aynı sayfada yer alacak şekilde metnin sağ tarafına resmedilmiştir. Öğrenciler metni okurken aynı zamanda görseli de görmektedir. Bu

durum öğrencilerin metindeki olayı zihinlerinde canlandırmasını kolaylaştırmıştır. Aynı zamanda görsel, öğrencilerin okuma akışına da engel olmamaktadır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde sadece tek görsele yer verilmiştir. Bu tek görsel sayesinde metin öğrencilere aktarılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metin tek görsel içermektedir ve bu görsel de metin ile aynı sayfada yer almaktadır. Bu görsel de metinde geçen konuyu özetler vaziyettedir.

1.3. İHTİYAR ÇİLİNGİR

Metnin yazarı: Memduh Şevket ESENDAL

Metnin yer aldığı sayfa: 154-156 arası sayfalar

Metnin konusu: Bir çilingir dükkânında yazarı, ihtiyar demirciyi izlerken dükkâna gelen bir müşterinin demirciye yaptığı saygısızlık sonucunda demircinin buna dayamayıp müşterisini dükkândan çıkarması ve demircinin sanatına olan aşkı anlatılmaktadır.

Metnin özeti: Koyunpazarı'nda küçük bir dükkânda, ihtiyar bir demirci minik halkaları ateşte ısıtarak halka yapmaktadır.İşini o kadar aşkla yapar ki yazar dayamayıp içeri girer ve ustayı izlemeye başlar.İhtiyar usta yazarın geldiğini fark eder fakat işini bırakmaz yine aynı aşkla ve büyük bir özenle yapmaya devam eder.İhtiyar çilingirin elinden kilitler, kapı halkaları, menteşeler,hayvan zincirleri ve daha pek çok alet çıkmaktadır.Yazar, ihtiyar çilingiri dikkatle izlerken dükkâna genç bir adam girer.Elinde de bir değnek vardır.Genç adam, elindeki değneği ihtiyar çilingire uzatarak değneğin ucuna beş on adet halka takmasını söyler.İhtiyar demirci değneği alır ve ucuna sadece üç beş adet halka takar çünkü onun usulü öyledir, ihtiyar çilingir bu sanatı hep böyle yapmaktadır. İhtiyar çilingir, halka takılmış değneği genç adama uzatır. Genç adam halkaları az bulur ve daha çok takmasını parası neyse vereceğini söyler. İhtiyar çilingir daha fazla bu ısrarlara dayanamaz ve eski taktığı halkaları da değnekten çıkararak genç adama başka yerde yaptırmasını söyler. Çünkü ihtiyar çilingir için para önemli değildir o işini sadece aşkla yapmakta ve nezakete çok önem vermektedir.

Metin için hazırlanmış resimler aşağıda verilmiştir:

Resim 4. İhtiyar Çilingir Metni Görseli

6. Tema

Nazirlik Çalışması

1. Anadolu'da yaşatılmaya çalışılan el sanatları ve zanaatlarla ilgili yaptığınız araştırmalardan edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Yörenizde bulunan el sanatlarının neler olduğunu açıklayınız.

Yazarın Biyografisi

MEMDUH ŞEVKET ESENDAL (1883-1952)

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde 1883 yılında doğmuştur. Öğretmenlik, gazetecilik, milletvekilliği, büyükelçilik ve yazarlık yapmıştır. Hikâye ve roman türünde eserler vermiştir. Esendal, "Otlakçı, Mendil Altında, Temiz Sevgiler, Miras, Ayaşlı ve Kiracıları" adlı eserleriyle tanınmaktadır.

Metni noktalama işaretlerine dikkat ederek sessiz okuyunuz.

İHTİYAR ÇİLINGİR

Koyunpazarı'nda bir ufacak dükkân; bir küçük ocak yandırıyor, bir ufak çocuk körük çekiyor. İhtiyarlamış, küçülmüş, ak sakallı, küçük yüzlü bir adam, gözünde çift gözlük, minimini halkaları ateşte ısıtıp zincir bağlıyordu.

Ne hoş manzara, gözüm ilişti. Dükkânın önünde kaldım. Bir çilingir dükkânı. Ufak kilitler, eski zaman kapı halkaları, menteşeler, hayvan zincirleri. Böyle ufak tefek şeyler yapıyor. Bunlardan pek çok da yapmış, dükkânın ötesine berisine asmış.

- Kolay gelsin, usta.
- Kolayı başına gelsin!..

154

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 154

Resim 5. İhtiyar Çilingir Metni Görseli

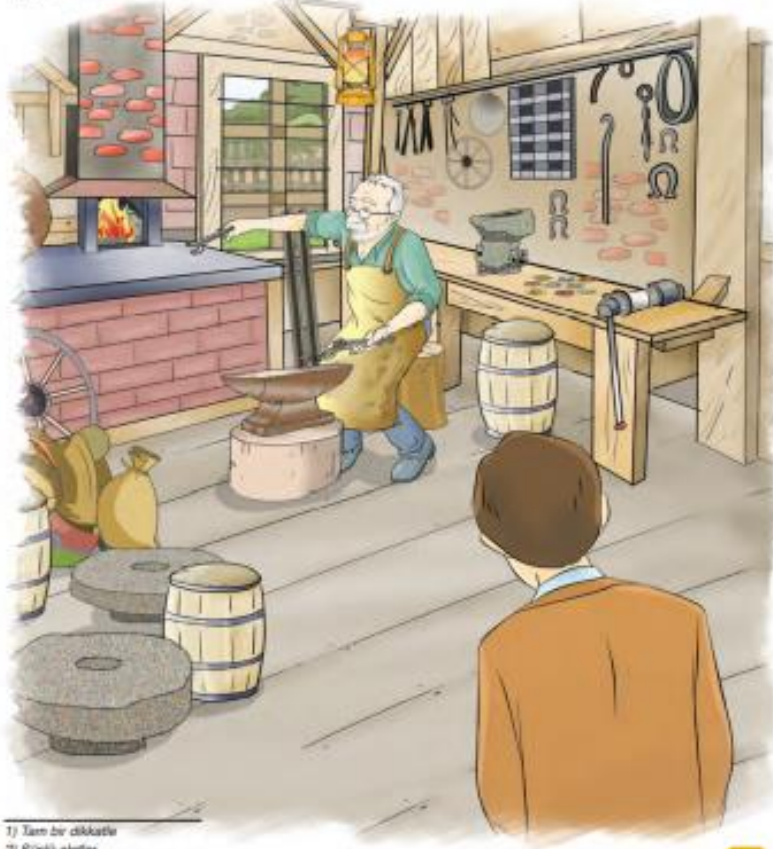
Sanat

Bir tarafa dayanıp durdum. Adamcık, benimle hiç meşgul olmuyor göründü. Birer tarafı açık, ufak halkalar hazırlamış, bir halka takip açık tarafını ateşe tutuyor, o hazır oluncaya kadar bir başkasını ateşten çekip ucunu, kemali dikkatle¹ kapıyor, bir parça büküyor. Onu tekrar ateşe verinceye kadar, evvelki hazır oluyor, böylece muntazam çalışıyordu. Emin olunuz ki, gayet dürüst ve muntazam bir zincir vücuda geliyor, bir cilası noksan kalıyordu.

Şüphesiz, eski binalarda gördüğümüz o müzeyyen edavat² böyle dükkânlarda, bu nezakete, bu ihtimamla, bu kanaat ve feragatle işlenir, yapılırdı. Sanata böyle merbutiyet-i dindarâne³ vardı. Her şeyi inkâr eden küfür devresi gelmemiş olsaydı, şüphesiz bu güzel şeyler sönüp gitmeyecekti.

(...)

Ben oradayken, gençten bir adam geldi. Elinde bir değnek vardı. Demirciye uzattı. Bu değneğin ucuna beş on halka geçirilecek. Bu genç adam, onunla her sabah akşam bağa giderken, eşeği dürtecek.

- 1) Tam bir dikkatle
- 2) Süslü aletler
- 3) Dindarca bir bağlılık

155

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 155

Resim 6. İhtiyar Çilingir Metni Görseli

6. Tema

Demirci anladı, ses çıkarmadı, duvardan üç-beş halka aldı, sanatına vakıf bir adam sükûnetiyle değneğe taktı. Lakin, genç adam, usul hilafına¹ değneğin yan tarafına bir halka daha taktırmak istiyordu. Çilingirle aralarında mübahase² başladı. Çilingir, "Olmaz," dedi, "bunun usulü böyledir."

Delikanlı, usulü bozmakta ısrar ediyordu:

— Canım sen tak. Nene lazım...

— Takılmaz evladım... Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

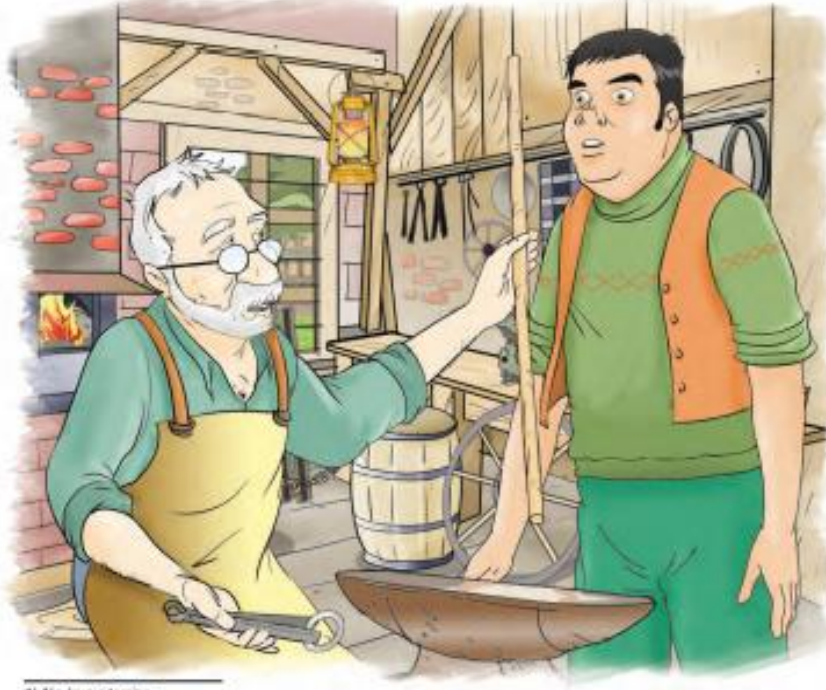
— Canım, parasıyla değil mi? Sen takıver, ötesine karışma!

İhtiyar, belki ısrar etmeyip takacaktı ancak "parasıyla" sözüne fena halde içerledi. Daha ziyade bir şey demeyerek değneği genç adamın elinden aldı, eski taktıklarını da sökerek iade ettikten sonra;

— Biz para âşıkısı değiliz, var başka yerde yaptır, dedi.

Düşündüm kaldım. Para için işlemediğini iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatının âşığıydı.

Memduh Şevket ESENAL, *İhtiyar Çilingir*
(Kısaltılmıştır.)

1) Ağırlıklı olarak
2) Karşılıklı konuşma

156

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 156

Metin için seçilmiş görseller üç sayfaya ayrılarak metin detaylı bir şekilde öğrencilere aktarılmıştır. Metinde mekân olarak çilingir dükkânı seçilmiştir. Kahve ve yeşil renkler ağırlıklı olarak kullanılmış ve renkler metinde anlatılan temaya uyum sağlamıştır. Metinde üç farklı kahraman anlatılmakta ve bu üç farklı kahraman görseller de görülmektedir.

1.3.1. İhtiyar Çilingir Metninde İçerik-Görsel İlişkisi

İhtiyar Çilingir metni görselleri içerik- görsel ilişkisi bakımından incelenerek sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. İhtiyar Çilingir Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

İhtiyar Çilingir Metninde İçerik – Görsel İlişkisi:	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	32	5	3
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	28	6	6
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	25	10	5
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	40	0	0
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	40	0	0
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	32	8	0

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır:Metin için üç adet görsel kullanılmıştır. Metin de üç ayrı sayfaya ayrılmış ve her bir görsel bu sayfalara paylaştırılmıştır. İlk sayfada ihtiyar çilingirin dükkânı tarif edilmektedir bu anlatım da seçilen görsel ile desteklenmiş, dükkânın bulunduğu sokak detaylı bir şekilde çizilmiştir. İkinci görselde yazarın ihtiyar çilingiri dikkatle izlemesi resmedilmiş yine bu görsel de bulunduğu sayfadaki metni desteklemektedir. Son sayfada ise genç bir adam ve ihtiyar çilingirin arasında geçen bir konuşma yer almaktadır. Üçüncü görselde yer alan detaylar öğrencilerin bu konuşmayı zihinlerinde canlandırması için oldukça yeterlidir. Ö5 “Görsellerin hepsi metinde geçen olayları anlatmış metni daha kolay anlayabiliyorum” şeklinde görüşünü dile getirmiştir. 32 öğrenci görsellerin konuyu topladığını ve anlamayı kolaylaştırdığını dile getirmiştir. Metinde yer alan bu üç görsel de metinde geçen olayı tam olarak yansıtmış, olaylar detaylı bir şekilde öğrencilere sunulmuştur.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur:“İhtiyar Çilingir” metninde anlatılan olay ihtiyar bir çilingirin başından geçmektedir. Ana karakter ihtiyar çilingirdir. Metinde yer alan iki görselde de ihtiyar çilingiri görmekteyiz. İlk görselde yine ihtiyar çilingirin çalıştığı dükkân yer almaktadır. Ö7 “Metinde ihtiyar çilingirin başından geçen olay anlatılmış ve başlık da ihtiyar çilingir bu yüzden başlık ve görsel uyumlu olmuş” şeklinde açıklama yapmıştır. 40 öğrenci metnin başlığı ile görselleri uyumlu bulmuş, görsellerin başlığa ışık tuttuğunu ifade etmiştir. Görseller metnin başlığı ile uyumludur, öğrenciler için herhangi bir belirsizlik içermemektedir.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Üç görsele de baktığımızda ihtiyar bir usta ve onun bir dükkânını görmekteyiz. Daha sonra genç bir adamla olan bir konuşması yer almaktadır. Metni okumadan da görsellerden hareketle ihtiyar bir ustanın başından geçen olayı tahmin edebilir, yaptığı iş hakkında yorumda bulunabiliriz. 26 öğrenci görsellerden hareketle metnin içeriğini tahmin edebildiğini ve metinde geçen olayı anlayabildiklerinin belirtmişlerdir. Özellikle kahramanların yüz ifadeleri oldukça belirleyici olmuş verilmek istenen duyguları tam olarak resmetmiştir. 12 öğrenci ise görsellerden metnin içeriğini tahmin edilemediğini dile getirerek görsellerin daha açıklayıcı olabileceğini ifade etmiştir.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metinde verilmek istenen asıl mesaj işini aşkla yapmanın önemi ve paranın aslında o kadar da önemli olmadığını. Görselde tüm gücüyle ve büyük bir dikkatle işini yapan ihtiyar bir çilingir ye almaktadır. İşini severek yaptığı görsellerden anlaşılmakta ve tüm görseller metnin ana fikrini desteklemektedir. 25 öğrenci görsellerin ana fikri desteklediğini belirterek görsellerde işini severek yapan bir ustayı gördüklerini dile getirmiştir. 15 öğrenci ise görsellerin yeterince ana fikri desteklemediğini belirtmiş, ustayı daha çok iş başındayken görmek istediklerini belirterek yüzifadesinde işini severek yaptığına dair bir gülümseme olması gerektiğini savunmuşlardır.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zamandan bahsedilmemiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde işini aşkla yapan ihtiyar bir çilingirden bahsedilmektedir. Ayrıca detaylı bir şekilde de anlatılmıştır. Bu ihtiyar çilingir ufak, aksakallı, küçük yüzlü ve gözünde gözlük olan bir usta olarak betimlenmiştir. Ö39 “Resimdeki ihtiyar çilingir metinde anlatılan kahramanla aynıdır” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. 40 öğrenci de görseldeki ana kahraman ile metinde anlatılan ana kahramanı bağdaştırmış çizilen ihtiyar ustayı beğenmiştir. Ana kahraman, görsellerde de metinde anlatıldığı gibi resmedilmiş, öğrencilerin metni canlandırmasına kolaylık sağlamıştır. İhtiyar çilingirin dışında metinde iki karakter yer almaktadır. İkisi ile ilgili sadece genç oldukları belirtilmiştir. Görsellerde iki karakterde genç bireyler olarak karşımıza çıkmaktadır.

g)Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır: Metinde olay küçük bir çilingir dükkânında geçmektedir. Dükkân ayrıntılı olarak betimlenmemiş sadece boyut

olarak küçük bir dükkân olduğu ve içinde pek çok aletin bulunduğu bahsedilmiştir. Birinci görselde dükkânın dışı resmedilmiş, metinde betimlenen dükkânla gayet uyumludur. İkinci ve üçüncü görsellerde de dükkânın iç mekânını görmekteyiz, yine bu görsel de metinle uyumlu ve içerisinde pek çok alet bulunan küçük bir dükkân bulunmaktadır.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: İhtiyar çilingirin kıyafeti, işine ve mekâna uygun olarak çizilmiştir. Metindeki olay dükkânda geçmektedir, ustanın üzerinde çalışırken giydiği iş önlüğü ve gözlerinde gözlüğü bulunmaktadır. 32 öğrenci kıyafetleri uygun bulurken 8 öğrenci genç adamın üstündeki kıyafetleri beğenmediklerini dile getirmiştir. Kıyafetler genç adama oldukça küçük gelmiştir.

1.3.2. İhtiyar Çilingir Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama

İhtiyar Çilingir metni görselleri metni anlama ve yorumlama başlığı altında incelenmiş sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. İhtiyar Çilingir Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

İhtiyar Çilingir Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	20	15	5
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	35	3	2
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	40	0	0
d) Görselle bakarak metni kolayca yorumlayabildim	29	11	10

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metinde öğrencilere kazandırılmak istenen duygu; paradan daha çok önemli olan şeyin işini aşkla yapmanın verdiği iç rahatlığı ve işini severek yapmanın insana kazandırdığı mutluluktur. Çalışma aşkı ihtiyar bir çilingir üzerinden öğrencilere kazandırılmak istenmiştir. 20 öğrenci görselde işini severek aşkla yapan ihtiyar bir çilingir gördüklerini belirtmiştir.Fakat 20 öğrenci görseldeki ihtiyar çilingirin ifadesinde yorgunluk ve bıkmışlıkgördüklerini açıklayarak görsellerin ‘işini severek yapmak’ temasına uymadığını dile getirmiştir.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Metinde yer alan üç görsel de öğrenciler tarafından sevilmiş, metnin okunmasında öğrencileri metne sevk etmiş ve öğrencilerde merak duygusunu arttırmıştır. Derste çocuklar metni okurken

görsellerden hareketle metni daha iyi anlamakta ve metnin ana fikrini eğlenerek öğrenebilmektedir.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metinde öğrencileri zorlayan çok kelimeye rastlanmamaktadır. Sadece “körük” ve “edavat” kelimeleri öğrencilerin günlük hayatta çok karşılaşmadığı dolayısıyla aktif kelime haznelerinde bulunmayan kelimelerdir. Fakat metin için hazırlanmış görseller bu konuda hem öğretmene hem de öğrenciye yardımcı etmektedir. Anlamı bilinmeyen bu kelimeler ikinci görselde ayrıntılı bir şekilde karşımıza çıkmaktadır.Ö6 “Metinde geçen edavat kelimesini bilmiyordum fakat görsele baktığımda nesneleri görebildim ve edavat kelimesini anladım” şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenciler görselden bakarak bu kelimeleri kolaylıkla öğrenebilir, kalıcı bir şekilde öğrencilerin kelime haznesine ekleyebiliriz.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Metin ve metinde yer alan görseller birbiri ile bağlantılı ve uyum içinde verilmiştir. Birinci görselde küçük bir dükkân, ikinci görselde o dükkânda çalışan ihtiyar bir usta ve son görselde de genç bir adam yer almaktadır. Olaylar bu iki kahraman üzerinden anlatılmaktadır. Görseller, metni toplamakta, metni anlamakta öğrencilere kolaylık sağlamakta ve yorumlayabilmelerine yardımcı olmaktadır.

1.3.3. İhtiyar Çilingir Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

İhtiyar Çilingir metni için seçilen görseller estetik ve tasarım başlığı altında öğrencilere yöneltilen sorular ve cevapları aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. İhtiyar Çilingir Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

İhtiyar Çilingir Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	31	6	3
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	28	9	3
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	35	1	4
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	40	0	0

a)Görsel,dikkat çekicidir:Metin için seçilmiş görseller oldukça dikkat çekici, öğrencilerin metni okumalarına istek ve ilgi uyandırmaktadır. Metinde üç görsel yer almaktadır. Üç görselde de öğrencilerin dikkatini çekecek öğelere yer verilmiştir. İkinci resimde ihtiyar çilingirin halkalara ateş tutan görüntüsü çocukların oldukça ilgisini çekmiş, ihtiyar çilingirin yaptığı işi öğrenebilmek için hızlıca metni okumaya geçmek

istemişlerdir. Ö23 “Görselde ihtiyar çilingirin yaptığı işler çok dikkatimi çekti metni okumak için heveslendim” şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Bu da metne geçişi oldukça kolay hale getirmiştir. Ayrıca renk seçimlerinde aşırıya kaçılmamış, uyumlu renkler bir arada kullanılarak görsel zevk sağlanmıştır. 9 öğrenci ise renklerin biraz daha canlı olabileceğini söyleyerek görselde kullanılan kahve tonları öğrencilerin çok dikkatini çekmemiş, onlara bu görseller sıkıcı gelmiştir. Dükkân ve çevresindeki eşyaları daha renkli ve daha canlı görmek isteyen öğrenciler görselleri dikkat çekici bulmamıştır.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Üç görsel de sayfalara güzelce yerleştirilmiş, görselde yer alan tüm öğeler net bir şekilde resmedilmiştir. Görseller, sayfadan taşmamakta ve iki sayfa arasına denk gelmemektedir. Görselde yer alan öğeler kolaylıkla görülmekte tüm öğeler kolay algılanabilecek büyüklükte çizilmiştir. Görseller gayet belirgin ve anlaşılır bir şekilde çizilmiş, kolaylıkla görülebilir yerlere yerleştirilmiştir.Renkler net, canlı ve yüksek çözünürlüktedir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Metin için seçilen üç görsel de çocuklar tarafından beğenilmiştir. Öğrencileri rahatsız edici hiçbir öğeye rastlanmamaktadır. Görseller, öğrencide estetik duygu uyandıracak biçimde kullanılmıştır. 28 öğrenci görsellerin gayet hoş ve estetik olduğu yönünde düşüncelerini ifade ederken 12 öğrenci görsellerin o kadar da hoş olmadığını söyleyerek renk seçimini eleştirmişlerdir. Öğrenciler daha canlı ve daha renkli görseller görmek istediklerini dile getirmişlerdir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir:Metinde yer alan görsellerde ihtiyar çilingir ve genç adam vardır. İhtiyar çilingir ve genç adam figürünün vücut oranları kendi ölçülerine uygun olarak çizilmiştir. 35 öğrenci görselin, ihtiyar çilingir ve genç adamın vücut ölçülerine uygun olduğunu belirterek ikisinin de yaşına uygun çizildiğini belirtmiştir. İhtiyar çilingir, genç adamdan daha kısa daha zayıftır yanı yaşına uygundur. Genç adam ise daha iri ve daha uzun boyludur. Ayrıca öğeler yakından uzağa ilkesine uyularak konumlandırılmıştır.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur:Görseller birbirini desteklemekte ve birbiri ile uyum içerisindedir. Görsellerin çokluğu karışıklığa yol açmamakta aksine birbirinin devamı niteliğinde olup üç görsel de amaca hizmet etmektedir. Görseli oluşturan öğeler arasındaki ilişki, öğrenmeyi kolaylaştıracak biçimde ve etkili tasarlanmıştır. Görseli oluşturulan öğeler

arasındaki ilişki, öğrenmeyi kolaylaştıracak biçimde resmedilmiştir. 40 öğrenci görsellerin içerik yönünden birbirini desteklediğini söyleyerek görsellerin aralarında tutarlı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca görseller arasında bütünlüğü de sağlanmıştır.

1.3.4. İhtiyar Çilingir Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi

İhtiyar Çilingir metni için seçilen görseller sayfaya yerleşim başlığı altında incelenerek sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. İhtiyar Çilingir Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

İhtiyar Çilingir Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	40	0	0
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	40	0	0

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin üç sayfadan oluşmaktadır. Her üç sayfaya da bir görsel yerleştirilmiştir. Görseller ait olduğu sayfayı ayrıntılı bir şekilde betimlemekte, ait olduğu sayfada yer alan konuyu aktarmaktadır. 40 öğrenci görsellerin ilişkili sayfalarda olduğunu belirtmiştir. İlk sayfada ihtiyar çilingirin dükkânı anlatılmış görselde de aynı şekilde dükkân görseli verilmiştir. İkinci sayfada dükkânın içinde yaptığı işler anlatılırken yine görselde ihtiyar çilingirin iş başındaki hali resmedilmiştir. En son görselde yer alan genç adam ve ihtiyar çilingirin karşılıklı konuşmasını görmekteyiz.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde yer alan görseller olay sırasına göre verilmiştir. İlk sayfada çilingir dükkânı anlatılmış sayfanın sonuna dükkân resmedilmiştir. İkinci sayfada anlatıcı, ihtiyar çilingirin dükkânında çilingiri izlemektedir. Son sayfada ihtiyar çilingir ve genç adamın konuşmaları resmedilmiş olaylar görseller sayesinde öğrencilere aktarılmıştır. 40 öğrenci görsellerin olay sırası ile verildiğini belirterek metni bitin olarak görebildiklerini dile getirmiştir.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metinde yer alan üç görsel de sayfanın alt kısmına yerleştirilmiştir, görseller olaylarla bağlantılı bir şekildedir. Metin bir bütün olarak düzenlidir ve görseller metnin okunmasını zorlaştırmamaktadır. Aynı zamanda işlevi olmayan hiçbir öğeye yer verilmeyerek karışıklık engellenmiş, bütünlük sağlanmıştır.

2. ŞİİR METİN TÜRÜNE AİT BULGULAR

2.1. BİR DÜNYA BIRAKIN

Metnin yazarı: Adnan ÇAKMAKÇIOĞLU

Metnin yer aldığı sayfa: 58

Metnin ana duygusu: Barışın, gelecek için önemi.

Metin için hazırlanmış görsel aşağıda verilmiştir:

Resim 7. Bir Dünya Bırakın Metni Görseli

2. Tema

Hazırlık Çalışması

Barışın sembollerini hakkında yaptığınız araştırma sonucunda edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yazarın Biyografisi

ADNAN ÇAKMAKÇIOĞLU (1922-1998)

Çocuklar için yazdığı şiir ve hikâyeleriyle tanındı. "Bir Dünya Bırakın" adlı şiiriyle Çocuk Şarkıları Sözü Yarışması'nda birinci oldu. Eserlerinden bazıları: Çocuklar İçin Nutuk, Aydede, Bir Masal Gibi, Öğretmenin Dünyası...

BİR DÜNYA BIRAKIN (Dinleme / İzleme)

1. Etkinlik

Aşağıdaki şiirde yer alan boşlukları dinlediğiniz şiire göre doldurunuz.

Oynaya oynaya gelin çocuklar
El ele, el ele verin çocuklar.
Bir _____ bırakın biz çocuklara
Islanmış olmasın gözyaşlarıyla.
Bir _____ bırakın biz çocuklara
Göklerde yer açın _____
Oynaya oynaya gelin çocuklar
El ele, el ele verin çocuklar.
Bir bang bırakın biz çocuklara
Ulaştın şarkımız _____
Oynaya oynaya gelin çocuklar
El ele, el ele verin çocuklar.
Bir _____ bırakın biz çocuklara
Yazalım üstüne sevgili dünya.
Oynaya oynaya gelin çocuklar
El ele, el ele verin çocuklar.

Adnan ÇAKMAKÇIOĞLU, Piyesler

2. Etkinlik

Dinlediğiniz şiirde yer alan anlamını bilmediğiniz kelime ve kelime gruplarının anlamlarını TDK Güncel Türkçe Sözlük'ten bularak aşağıya yazınız.

Kelimeler	Sözlük Anlamı
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

• Anlamını öğrendiğiniz kelime ve kelime gruplarını oluşturduğunuz sözlüğe ekleyiniz.

58

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 58

2.1.1. Bir Dünya Bırakın Metninde İçerik-Görsel İlişkisi

Bir Dünya Bırakın metni için seçilen görseller içerik- görsel ilişkisi başlığı altında incelenerek elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. Bir Dünya Bırakın Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Bir Dünya Bırakın Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	-	-	-
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	28	12	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	30	5	5
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	35	3	2
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	40	0	0
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	-	-	-
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	40	0	0

a)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Kitap için seçilmiş 'Bir Dünya Bırakın' adlı şiir çocuklara bırakılacak olan dünyanın nasıl olması gerektiği ile ilgili olup çocukların sevdikleri bir dünyada yaşamaları vurgulanmıştır. Bu temaya uygun olarak da bir başlık seçilmiştir. Metin için bir görsel seçilmiştir, seçilen görsel mutlulukla koşan çocukları temsil etmektedir. Görselde pek çok çocuk yemyeşil çimlerin üzerinde mutlulukla koşmaktadır ve hoş vakit geçirdikleri yüzlerindeki ifadeden anlaşılmaktadır. 28 öğrenci metnin başlığı ile görselleri uyumlu bulmuştur. Ö13 “Metin ve görsel uyumludur çünkü şiirde çocuklardan bahsedilmiş” şeklinde görüş beyan etmiştir. 12 öğrenci başlıkta bulunan ‘dünya’ kelimesine vurgu yaparak görselde deniz, gökyüzü, orman ve doğa ile ilgili görseller görmek istediklerini belirtmiştir.

b)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Şiirde çocuklara bırakılacak olan dünyanın özelliklerinden bahsedilmektedir. Ve bu dünyada da mutlu çocuklar yaşamaktadır. Görselde mutlu çocukları görmekteyiz. Tüm çocuklar hep birlikte gülerek koşturmaktadır. Şiir içeriği ile görsel oldukça uyumludur ve görsele bakan pek çok öğrenci şiirde geçen içeriği tahmin edebilmiştir. 30 öğrenci görsel sayesinde şiirdeki içeriği tahmin edebildiklerini ifade ederken 10 öğrenci ise görsele bakarak şiirdeki içeriği tahmin edemediklerini dile getirmiştir.

c)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu barışın ve huzurun gelecek için ne kadar önemli olduğudur. Gelecek demek çocuklarımız demektir. Ve bizim çocuklarımız da mutlu, huzurlu ve barış dolu bir gelecekte yaşamayı hak etmektedir. Görsel de tam olarak bu durumu özetle niteliktedir.

Görselde pek çok çocuk mutlulukla sanki geleceğe koşmaktadır. 35 Öğrenci şiirin ana duygusunu görselin desteklediğini ifade ederek görseli uygun bulduklarını dile getirmişlerdir. Ö21 “Görsele bakarak metnin ana duygusunu anlayabildim ve görseli sevdim” şeklinde açıklamıştır. Görseller şiirdeki ana duyguyu toplamakta ve şiiri desteklemektedir. 5 öğrenci ise görseldeki çocukların şiirde geçen ‘El ele verin’ sözlerine uygun olarak birlik ve beraberlik duygusu içinde olmaları gerektiğini belirtmiştir. Aynı zamanda görselde daha çok birlik ve beraberlik içinde oyun oynayan çocukları görmek istediklerini ifade etmiştir. Ö19 “Çocuklar birlikte oynasaydı şiiri daha çok yansıttı bence” şeklinde görüş beyan etmiştir.

d)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Şiirde herhangi bir zaman diliminden bahsedilmemiştir.

e)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Şiirde geçen tek kahraman mutlu ve barış içinde yaşayan çocuklardır. Görselde de mutlu çocukların hep birlikte koşturduklarını görmekteyiz. 40 öğrenci şiirde geçen çocuk profili ile görseldeki çocukların tam olarak birbirini yansıttıklarını belirterek görsel ve kahraman ilişkisini beğenmişlerdir.

f)Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır: Şiirde herhangi bir mekân yer verilmemiştir.

g)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Çocukların kıyafetleri yaşlarına ve metinde geçen çocuk görünümüne gayet uygundur. 40 öğrenci şiirde geçen çocuklar ile görseldeki çocukların uyumlu olduğunu belirtmiştir.

2.1.2. Bir Dünya Bırakın Metninde Görseli Anlama- Yorumlama

Bir Dünya Bırakın metni görselleri, metni anlama ve yorumlama açısından metinle uyumlu olup olmadıkları açısından incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Bir Dünya Bırakın Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Bir Dünya Bırakın Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	33	5	2
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	20	12	8
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	35	5	0

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metinde verilmek istenen dünya barışı ve çocukların mutlu bir gelecekte yaşamalarıdır. Şair,

çocuklarımıza mutlu bir gelecek bırakmayı dilemekte ve çocuklarımızın da mutlu bir şekilde büyümesini istemektedir. Metin için seçilmiş görselde yer alan çocuklar mutlu ve şairin istediği bir dünyada yaşadıklarını tahmin edebiliriz. 33 öğrenci görselin şiirin ana duygusunu yansıttığını söyleyerek görseli uygun bulmuştur.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Öğrencilerin tamamı metin için seçilen görseli gayet eğlenceli ve renkli bulmuştur. Görselde yer alan çocuklar kendi yaşlarında oldukları için görsel; öğrenciler için daha cazip gelmiş, öğrencilerin dikkatini çekmeyi başarmıştır. Ö5 “Görsele bakmak çok eğlenceli oynayan çocuklar bize benziyor” şeklinde görüş beyan etmiştir. Öğrencileri kolaylıkla derse teşvik etmiştir.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metin için seçilen görselde metinde yer alan anahtar kelimeler görülmemektedir. Özellikle uçurtma, güneş ve ay kavramları öğrencilerin görselde görmek istedikleri figürlerdir.Görselde yer alan çocuklar, bu kavramları açıklamak için tek başına yeterli olmamıştır.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Metinde yer alan mutlu ve barış içinde yaşayan çocuklar anlatılmıştır, Görselde de yine bu çocuklar resmedilmiştir. 35 öğrenci de görselden hareketle şiirin temasını kolayca yorumlayabildiklerini dile getirerek görseli uygun bulmuşlardır.

2.1.3. Bir Dünya Bırakın Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Bir Dünya Bırakın metni için seçilen görseller estetik ve tasarım yönünden incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 16. Bir Dünya Bırakın Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Bir Dünya Bırakın Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	31	6	3
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	28	9	3
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	35	1	4
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	40	0	0

a)Görsel, dikkat çekicidir: Metin için seçilmiş görselde yer alan öğrencilerin yaşı, sınıf düzeyine uygun olarak seçildiği için görsel öğrencinin dikkatini çekmektedir. Görselde birçok çocuk yer almıştır ve gerçek hayattan alınan bu görsel çocuklar için

dikkat çekicidir. Öğrencilerin 30'u görseli gayet dikkat çekici bulurken 10 öğrenci çocukların daha farklı oyunlar oynayabileceğini dile getirmiştir.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Metin için seçilmiş görseller gayet belirgin,net ve anlaşılır bir şekilde basılmıştır.Görseldeki öğeler, yüksek çözünürlükte ve kalitededir.Öğrencilerin tamamı görseldeki öğelerin net bir şekilde görebildiklerini dile getirerek görseli canlı ve net bulduklarını dile getirmişlerdir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik duygu uyandıracak biçimde resmedilmiştir. Seçilen renkler ve çocukların güler yüzü öğrencide olumlu bir etki bırakmaktadır.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Metinde, gerçek hayattan alınan bir fotoğraf kullanılmıştır. Ölçüler olması gerektiği gibidir. Öğrencilerin tamamı görselde yer alan çocukların vücut oran ölçülerinin uygun olarak çizildiğini dile getirmiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsel yer almaktadır.

2.1.4. Bir Dünya Bırakın Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi

Bir Dünya Bırakın metni görselleri, sayfaya yerleşimi ve görünümü bakımından öğrencilere yöneltilen sorular ve cevaplar doğrultusunda incelenerek sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 17. Bir Dünya Bırakın Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Bir Dünya Bırakın Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin için seçilen görsel şiirin yer aldığı sayfada kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır:Görselde tek görsel kullanılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metinde bir görsel kullanılmıştır.

2.2. RÜZGÂR

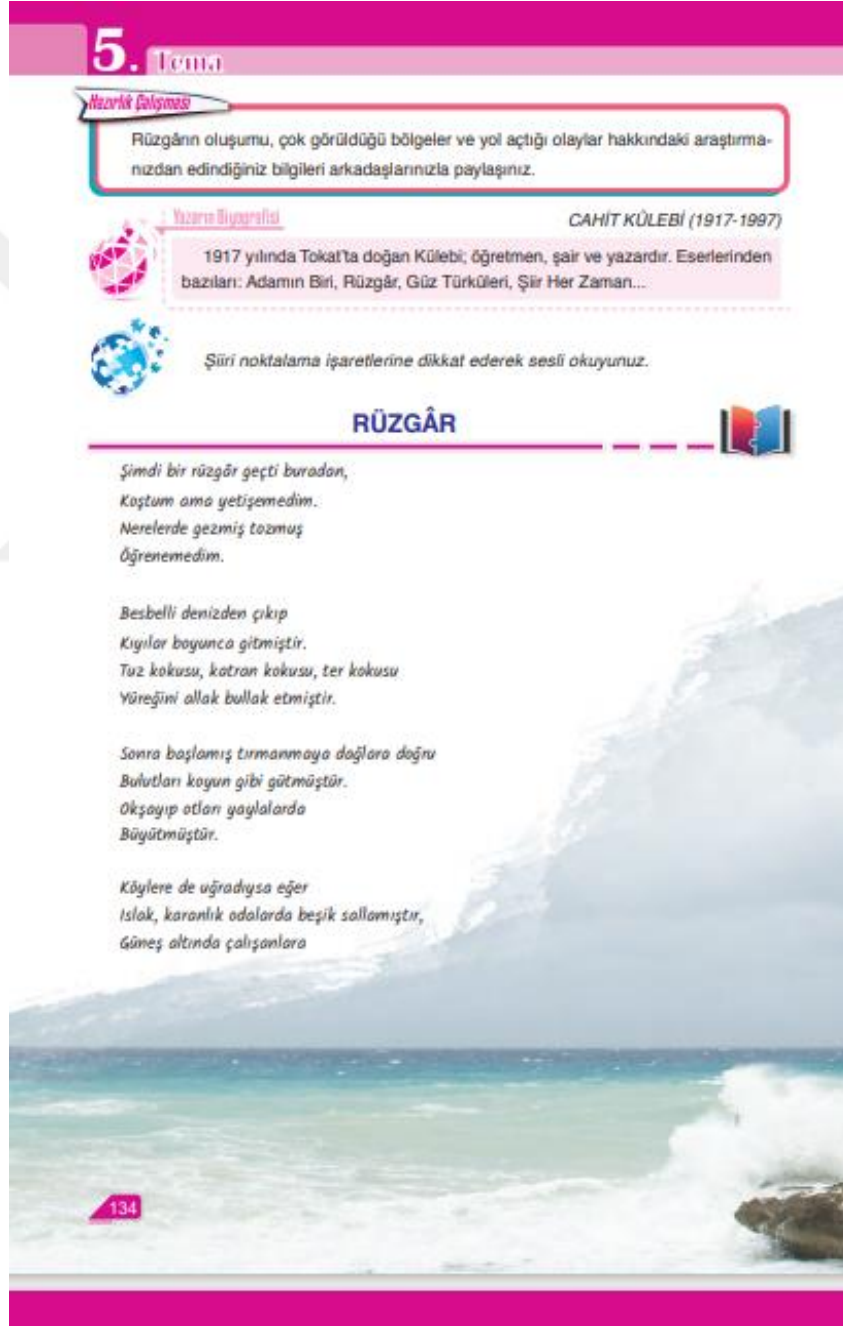
Metnin yazarı: Cahit KÜLEBİ

Metnin yer aldığı sayfa: 134-135

Metnin ana duygusu: Memleket özlemi

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir:

Resim 8. Rüzgâr Metni Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 134

Resim 9. Rüzgâr Metni Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 135

Metin için seçilen görsel aslında tek bir kareden oluşmaktadır. Bütün bir kare iki sayfaya aktarılmış görselin bütünlüğü bozulmamıştır. Metinde gerçek hayattan alınan bir görsele yer verilmiştir. Dalgalı bir deniz ve rüzgârdan sallanan ağaçlar görülmektedir.

2.2.1. Rüzgâr Metninde İçerik Görsel İlişkisi

Rüzgâr metni için seçilen görseller içerik-görsel ilişkisi bakımından öğrencilere yöneltilen sorular doğrultusunda alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 18. Rüzgâr Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Rüzgâr Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	22	8	10
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	15	7	18
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	11	4	25
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	-	-	-
g) Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır.	-	-	-
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Şiirde rüzgârın denizden çıkıp sahile ve oradan da farklı yerlere uğradığı anlatılmaktadır. Bu uğradığı yerler; haşhaş tarlaları, kentler, dağlar ve köylerdir. Fakat görselde sadece sahile ye verilmiştir.25 öğrenci metin için seçilen görselin şiirdeki durumu tam olarak yansıtmadığını belirtmiştir. Ö6 “Görsele bakarak şiirde geçen olayı tam olarak anlayamadım” şeklinde görüş bildirmiştir.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Şiirde yer alan rüzgâr görselde de çocuklara hissettirilmiştir. Metin başlığı ise hem görselle hem de metnin içeriği ile uyumludur.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görselde yer alan rüzgâr hissi, metinde verilmek istenen özlem temasını tam olarak verememektir. Ö22 “Sadece görsele bakarak özlem temasını çıkaramadım çünkü sadece görselde rüzgâr resmi vardı” şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenciler görsele bakarak şiirde rüzgârdan bahsedildiği çıkarımını kolayca yapamamaktadır.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirde asıl anlatılmak istenen memleket özlemidir bu özlem de rüzgâr ögesi ile verilmek istenmiştir. Fakat görselde sadece sahil, rüzgâr ve ağaç figürleri görülmektedir. Şiirde işlenen asıl ana duygu görselde tam olarak görülmemektedir. Öğrencilerin 30’u görseldeşehir veya köy görmek istediklerini dile getirerek görselin metni desteklemediğini ifade etmişlerdir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Şiirde herhangi bir zamana yer verilmemiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde herhangi bir kahramana yer verilmemiştir.

g)Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır: Metinde birdenfazla mekâna yer verilmiştir. Sahil, haşhaş tarlası, dağ, kent ve köy mekânları metinde bahsedilen yerlerdir. Fakat görselde sadece sahil detayı dikkat çekmektedir. Metinde yer alan diğer mekânlara yer verilmemiştir. Ö17 “Metinde tarla ve köylere de yer verilmiştir ama görselde sadece sahili görebildim onlar da diğer sayfada olabilirdi” şeklinde görüşünü beyan etmiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Şiirde herhangi bir karakter yoktur.

2.2.2. Rüzgâr Metninde Görseli Anlama ve yorumlama

Rüzgâr metni görsellerinin, öğrencilerin metni daha kolay anlayabilmesini sağlayıp sağlayamadığını ölçmek adına sorulan sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 19. Rüzgâr Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Rüzgâr Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	9	3	28
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	4	11	25
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	0	6	34
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	7	13	20

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Şiirde verilmek istenen asıl duygu memlekete duyulan özlemdir. Bu memleket özlemi de rüzgâr ögesiyle verilmek istenmiştir. Görselde sadece sahilde çıkan rüzgâr görülmektedir ve görsel şiirde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmaktadır.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: 26 öğrenci tarafından görselin dersi eğlenceli hala getirilmediği ifade edilmiştir. Ö9 “Görseli beğenmedim çünkü sadece rüzgârda sallanan ağaç vardı daha renkli ve eğlenceli olabilirdi” şeklinde açıklamıştır. Görsel hem renklerden dolayı hem de yarattığı havadan dolayı öğrenciler tarafından soğuk karşılanmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Şiirde yer alan ‘beşik’ ve ‘haşhaş çiçeği’ kavramları öğrenciler tarafından bilinmediği tespit edilmiştir. Fakat görselde bu kavramlara ait herhangi bir kareye yer verilmemiştir. Öğrenciler bu kelimelerin anlamlarını sözlük yardımıyla bulmuşlardır.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Şiirde verilmek istenen memleket özlemi görsele yansıtılamamıştır. Ö8 “Sahilde sallanan ağaç bana özlem

temasını hissettirmedi şiiri okuduktan sonra özlem temasını anlayabildim” şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenciler görselden hareketle özlem temasını kolayca yorumlayamamaktadır.

2.2.3. Rüzgâr Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Rüzgâr metni için seçilen görseller estetik ve tasarım başlığı altında incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 20. Rüzgâr Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Rüzgâr Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	38	0	2
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	32	3	5
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	-	-	-
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin dikkatini çekmektedir. Rüzgârda dalgalanan deniz ve yaprakları sallanan ağaç çocuklarda merak uyandırmış ve onları derse hazır hale getirmiştir.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görsel iki sayfaya yerleştirilmiştir ve net bir şekilde göze çarpmaktadır. Görsel, kolayca algılanabilmekte, net, canlı ve belirgindir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Görseldeki renkler mavi ve yeşil uyumunu yakalamış ve öğrencide olumlu bir etki bırakmıştır. Ö20 “Görselde yer alana sahil çok güzel şiiri okurken orada olmak istedim ve kumda yürümek istedim” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Görselde herhangi bir canlıya yer verilmemiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsel yer almaktadır.

2.2.4. Rüzgâr Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi

Rüzgâr metni için seçilen görseller sayfaya yerleşimi ve sayfada görünümü açısından incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 21. Rüzgâr Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Rüzgâr Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Şiir iki sayfaya paylaştırılmıştır. Görselin bütünlüğü bozulmadan bu iki sayfaya yerleştirilmiştir. Görsel ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde tek görsel kullanılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metinde bir görsel kullanılmıştır.

2.3. AY ŞAİRİ

Metnin yazarı: Aytül AKAL

Metnin yer aldığı sayfa: 180

Metnin ana duygusu:

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir:

Resim 10. Ay Şairi Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 180

2.3.1. Ay Şairi Metninde İçerik ve Görsel İlişkisi

Ay Şairi metni görselleri, içerik- görsel ilişkisi başlığı altında öğrenciler tarafından incelenmiş sorulan sorulara verilen cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 22. Ay Şairi Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Ay Şairi Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	40	0	0
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	37	3	0
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	40	0	0
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	40	0	0
g) Görsel, metinde geçen mekânı(yer) yansıtmıştır.	40	0	0
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	31	4	5

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metinde şair ruhlu bir çocuğun yazdığı şiirde hayali öğelerin bulunduğu anlatılmaktadır. Şair ruhlu çocuk yazdığı şiirinde bulutların roket olduğunu, yaprakların gökyüzünde uçtuğunu, uçurtmaların dans ettiğini, Aydede'nin gülümsediğini söylemektedir. Metin için seçilen görselde bu düşlerin tamamına yer verilmektedir. Ö36 “Şiirde geçen her detayı görselde görebildim uçurtmalar, roket, şair kız her şey vardı ve görseli çok sevdim” şeklinde açıklama yapmıştır. Öğrenciler şiirde okuduğu hayal ürünü varlıkları görselde görmektedir.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Şiirin başlığı ve görsel uyum içinde verilmiştir. Görselde Aydede'nin yanında uçan bir kız çocuğu görülmektedir, bu şair çocuk, Aydede ile ilgili şiirler yazmaktadır. Ö40 “Başlık ile görseli uyumlu buldum görselde yer alan her şey başlığı özetlemiş gibi” şeklinde açıklama yapmıştır. Başlıkla uyumlu olduğu görülmektedir.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görselde yer alan Aydede ve yanında duran küçük bir kız çocuğu şiirin içeriğini tahmin etmeye yardımcı olmaktadır. Öğrenciler, görsele bakarak kolayca metnin içeriğini tahmin edebilmektedir. Ö1 “Görselde yıldızları ve ayı görebiliyorum gökyüzü ile ilgili de nesneler verilmiş başlık da bunları anlatıyor” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirde verilmek istenen düş unsurları görselde görülmektedir. Görsel şiirin ana duygusunu tam olarak yansıtmaktadır.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Şiirde herhangi bir zamana yerverilmemiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Şiirde şair ruhlu hayal dünyası gelişmiş küçük bir kız çocuğu yer almaktadır. Görselde de güvercinin üstünde Aydede'ye yaklaşan bir kız çocuğu çizilmiştir. Görsel metninde yer alan kahramanı tam olarak yansıtmaktadır.

g)Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır: Metinde yer verilen mekân gökyüzüdür. Küçük kız Aydede'nin yanındadır ve ona bakarak düşler kurmaktadır. Görselde de aynı şekilde gökyüzünde Aydede'nin yanında küçük bir kız çocuğu bulunmaktadır. Aynı zamanda görsel yıldızlarla zenginleştirilerek öğrencilerin hayal dünyası genişletilmektedir. Ö11 “Görselde gökyüzünde bulunan ay ve yıldızlar vardır şiirde de kız gökyüzünde ay dedeyi seyrediyor” şeklinde görüşünü beyan etmiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Şiirde şiir yazmayı seven, hayal dünyası zengin küçük bir kız çocuğundan bahsedilmektedir. Görselde yer alan küçük kızın kıyafetleri tam olarak bunu yansıtmaktadır. Kızın saçlarının beyaz olması da bu yüzdendir, öğrencileri bu dünyaya çekmek istemektedir. Gerçek hayattan uzak bir görsel seçilerek öğrencilerin hayal dünyası zenginleştirilmektedir.

2.3.2. Ay Şairi Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama

Ay Şairi metni için seçilen görseller metni daha kolay anlamaya ve yorumlamaya sağladığı katkıyı incelemek için öğrencilere sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 23. Ay Şairi Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Ay Şairi Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	38	2	0
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	0	6	34
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	40	0	0

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metinde verilmek istenen duygu görselle beraber öğrencilere verilmiştir. Öğrencilerin hayal dünyalarını genişletmek için kullanılan öğeler şiirin vermek istediği duyguları yansıtmıştır.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Görsel öğrenciler tarafından beğenilmiştir. Öğrencileri ders hazırlayarak verilmek istenen kazanım öğrencilere rahatlıkla verilmiştir. Ö5 “Görselde her şey çok güzel ay dede ve gökyüzü çok güzel çizilmiş şiiri okurken hep görseli inceledim” şeklinde açıklama yapmıştır. Görselde pek çok hayali unsur bulunduğu için, görsel öğrencilerin derse ilgisini artırmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Şiirde yer alan ‘gelincik’ ve ‘roket’ kavramları öğrenciler tarafından bilinmediği tespit edilmiştir. Fakat görselde bu kavramlara ait herhangi bir kareye yer verilmemiştir. Öğrenciler bu kelimelerin anlamlarını sözlük yardımıyla bulmuşlardır.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Görselden hareketle öğrenciler şiiri kolayca yorumlayabilmektedir. Şiirde yer alan hayali unsurları görselde de görülebildikleri için öğrencilerin şiir üzerinde yorum yapmaları kolaylaşmıştır.

2.3.3. Ay Şairi Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Ay Şairi metin görselleri estetik ve tasarım başlığı altında incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 24. Ay Şairi Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Ay Şairi Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	37	0	3
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	35	5	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	25	12	3
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin oldukça dikkatini çekmektedir. Görselde kullanılan hayali unsurlar öğrencilerin metne odaklanmalarını sağlayarak dersi verimli hale getirmektedir.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görsel tek sayfaya yerleştirilmiştir ve net bir şekilde göze çarpmaktadır. Görsel, kolayca algılanabilmekte, net, canlı ve belirgindir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Ö2 “Görseldeki ay dedeyi çok beğendim yıldızlar da yanında

çizilmiş kendimi orda hayal ettim” şeklinde görüş bildirmiştir. Görseldeki renkler tam olarak öğrencileri düş dünyasına çekmektedir ve öğrencide olumlu bir etki bırakmıştır.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Görselde yer alan küçük kız çocuğu vücut oran ölçülerine göre çizilmiştir. Görselde yer alan güvercin ise olduğundan biraz fazla büyük çizilmiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsel yer almaktadır.

2.3.4. Ay Şairi Metninde Görselin Sayfa Yerleşimi

Ay Şairi metni için seçilen görselleri sayfa yerleşimi ve sayfada görünümü açısından incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 25. Ay Şairi Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Ay Şairi Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Şiir tek sayfaya yerleştirilmiştir. Görsel ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde tek görsel kullanılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metinde bir görsel kullanılmıştır.

2.4. SAĞLIĞINA DİKKAT ET

Metnin yazarı: Arife HANCI

Metnin yer aldığı sayfa: 238

Metnin ana duygusu: Sağlığın önemi

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir:

Resim 11.Sağlığına Dikkat Et Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 238

2.4.1. Sağlığına Dikkat Et Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Sağlığına Dikkat Et metni görselleri içerik- görsel ilişkisi başlığı altında incelenerek sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 26. Sağlığına Dikkat Et Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Sağlığına Dikkat Et Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	40	0	0
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	40	0	0
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	40	0	0
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	40	0	0
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	-	-	-
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	40	0	0

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metin için seçilen görselde, şiirde anlatılan tüm kavramlara yer verilmiş ve eğlenceli bir görsel çizilmiştir. Görsel, şiirin temasını tam olarak yansıtmıştır. Ö4 “Görselde bizi hasta eden mikroplar var, hasta olduğumuzda iyileşmemize yarayan meyveler ve ilaçlar da görselde görsel şiirdeki temayı anlatmıştır” şeklinde görüşünü bildirmiştir.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Şiirimiz ‘Sağlığına Dikkat Et’ başlığına sahiptir. Görselde sağlık ile ilgili gerekli resimlere yer verilmiştir. Görselde; mikroplara, ilaçlara, meyvelere ve temiz olan pek çok şeye yer verilmiştir. Öğrencilerin tamamı görsel ile başlığı uyumlu bulmuştur.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görselde yer alan mikrop ve bakteri figürleri, şurup ve haplar, temizliği vurgulayan çizimler öğrencilerin metni tahmin etmesine yardımcı olmaktadır.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Şiirin ana duygusu sağlığın önemidir. Görsel de tam olarak bu temaya uygun olarak çizilmiştir. Görsel sağlık ile ilgili tüm ayrıntıları içermekte ve şiirin ana duygusunu desteklemektedir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zamana yer verilmemiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde herhangi bir kahramana yer verilmemiştir.

g)Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır: Metinde herhangi bir mekâna yer verilmemiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Görselde yer alan küçük bir çocuk vardır. Şiirde geçen temizlik temasına uygun olarak giydirilen bu çocuk sağlıklı olmayı temsil etmektedir. Sağlıklı olan bu çocuk görselde gayet mutlu ve huzurludur. Görsel, metni okuyan çocukları temizliğe ve sağlığa özendirilmektedir.

2.4.2. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görseli Anlama ve Yorumlama

Sağlığına Dikkat Et metni görselleri metni anlama ve yorumlama başlığı altında öğrencilere sorulan sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 27. Sağlığına Dikkat Et Görseli Anlama-Yorumlama

Sağlığına Dikkat Et Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	32	5	3
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	40	0	0
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	40	0	0

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metin için seçilen görsel, şiirin temasına uygun olarak çizilmiştir. Şiirde verilmek istenen asıl duygu temizliğin ve sağlıklı yaşamın önemli olduğudur. Görselde de aynı şekilde temizliği akla getirecek figürlere bolca yer verilmiştir. 32 öğrenci görselin metindeki duyguyu tam olarak yansıttığını ifade ederken 8 öğrenci tam tersi görüş bildirmiştir. Ö7 “Sağlık deyince aklıma yaşlı insanlar geliyor keşke görselde yaşlılara da yer verilseydi” şeklinde açıklama yapmıştır.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Görsel, çocukların yaş ve seviyesine uygun olması için eğlenceli figürler ile çizilmiştir. Öğrenciler görseli beğendiklerini dile getirerek derse aktif olarak katılım göstermişlerdir. Görselin eğlenceli olması öğrenciler derste aktif kılmış verilmek istenen kazanım görsel sayesinde kolayca kazandırılmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Şiir öğrencilerin kullandıkları günlük bir dille yazılmıştır. Şiirde geçen ‘dengeli beslenmek’ kavramı öğrencilerin kafalarını karıştırmış ancak görselde bulunan sebze ve meyve figürleriyle bu kavram öğrencilere kolaylıkla verilmiştir.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Görsel, öğrencilerin şiiri kolayca yorumlayabileceği şekilde resmedilmiştir. Öğrenciler görsele bakarak şiirin temasının sağlık olduğunu ifade etmişlerdir.

2.4.3. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Sağlığına Dikkat Et metni görselleri estetik ve tasarım yönünden incelenmiş öğrencilere yöneltilen sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 28. Sağlığına Dikkat Et Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Sağlığına Dikkat Et Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	35	4	1
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	40	0	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	20	2	18
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin oldukça dikkatini çekmektedir. Görselde kullanılan bakteri ve mikrop figürleri öğrencilerin metne odaklanmalarını sağlayarak dersi verimli hale getirmektedir. Ö20 “Görsel dikkatimi çekiyor, eğlenceli ve güzel çizilmiş şiiri deftere yazarken resmi de çizdim” şeklinde görüşünü dile getirmektedir. Ayrıca kullanılan renkler de öğrencilerin dikkatini metne çekmekte ve metin büyük bir ilgi ile işlenmektedir.

b)İstenen Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görsel tek sayfaya yerleştirilmiştir ve net bir şekilde göze çarpmaktadır. Görsel, kolayca algılanabilmekte, net, canlı ve belirgindir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Renkler ve renk geçişleri göz yormamakta aksine öğrencileri metne çekmektedir. Kullanılan eğlenceli figürler, günlük hayatta kullanılan pek çok

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Görselde yer alan küçük erkek çocuğu vücut oran ölçülerine göre çizilmiştir. Görselde yer alan bakteri ve mikroplar ise olduğundan biraz fazla büyük çizilmiştir. Bu da çocukların dikkatini çekmek içindir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsel yer almaktadır.

2.4.4. Sağlığına Dikkat Et Metninde Sayfa Yerleşimi

Sağlığına Dikkat Et metin görselleri sayfaya yerleşimi ve sayfada görünümü bakımından incelenerek elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 29. Sağlığına Dikkat Et Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Sağlığına Dikkat Et Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Şiir tek sayfaya yerleştirilmiştir. Görsel ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde tek görsel kullanılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metinde bir görsel kullanılmıştır

3.BİLGİLENDİRİCİ METİN TÜRÜNE AİT BULGULAR

3.1. FİNLANDİYA'DAN

Metnin yazarı: Ş.Nihal BAŞAR

Metnin yer aldığı sayfa: 36-38

Metnin konusu: Helsinki şehrinin tanıtımı yapılmış oradaki yaşam tarzı anlatılmıştır.

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir.

Resim 12. Finlandiya'dan Metni Görseli

2. Tema

Hazırlık Çalışması

1. Eğitim yönünden dünyanın en gelişmiş ülkeleri hakkında yaptığınız araştırmanın sonuçlarını arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Eğitimli ve bilinçli bir neslin yetişmesi için neler yapılmalıdır? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Yazarın Biyografisi

ŞÜKÜFE NİHAL BAŞAR (1896-1973)

1896 yılında İstanbul'da doğan Başar; şairlik, yazarlık ve öğretmenlik yapmıştır. Eserlerinden bazıları: Hazan Rüzgârları, Sabah Kuşları, Yakut Kayalar, Finlandiya...

Metni not alarak okuma yöntemiyle okuyunuz. Metni okumadan önce öğretmenin not alarak okumayla ilgili açıklamalarını dikkatle dinleyiniz.

FINLANDİYA'DAN

Helsinki'yi dolaşıyoruz. Burası bir şehir değil; bir çiçek bahçesi... Evler, oteller, lokantalar, dükkânlar hep bir yeşil dekor içinde. Bahçeler, parklar eksik değil. Ağaçların altında, yolların kenarında beyaz boyalı kanepeler, koltuklar var. Burada genç, yaşlı, çocuk, isteyen oturup dinleniyor; okuyor; güneşleniyor. Sokakların ortasındaki bahçeler içinde lokantalar var. Yemyeşil

36

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 36

Resim 13. Finlandiya'dan Metni Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 37

Resim 14. Finlandiya'dan Metni Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 38

3.1.1. Finlandiya'dan Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Finlandiya'dan metni için seçilen görseller içerik- görsel ilişkisi bağlamında değerlendirilmiş elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 30. Finlandiya’dan Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Finlandiya’ danMetninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	40	0	0
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	33	5	2
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	40	0	0
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	10	12	18
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	39	1	0
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metinde Helsinki bahçeleri, adaları, toprakları ve Helsinki sokaklarından bahsedilmiştir. Ö35 “Metinde geçen tüm yerleri görselde görebiliyorum, Helsinki güzel bir şehirmiştir” şeklinde açıklamıştır. Görsellerde de tam olarak bu yerlere yer verilerek öğrencilerin bahsedilen yerleri canlandırmaları kolaylaştırılmıştır.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Metinde Finlandiya’nın başkenti Helsinki’den bahsedilmiştir. Başlık ve görseller öğrenciler tarafından uyumlu bulunmuştur.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görseller tamamen Helsinki’yi tanıtmak amacıyla seçilmiştir. Öğrenciler görsellere bakarak metnin bir şehri tanıtmaya amaçlı yazıldığını anlamaktadır.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metinde Helsinki şehri tanıtılmaktadır. Metin için seçilen üç görselde de Helsinki sokaklarını, bahçelerini ve adalarını görmekteyiz. Öğrenciler, görseller için metnin ana fikrini desteklediğini belirtmişlerdir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zaman dilimine yer verilmemiştir. Fakat metinde geçen yemyeşil ağaçlar betimlemesi görsellerde gözükmemektedir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde Helsinki kadınlarından bahsedilmektedir. Dış görünüşleri hakkında bilgiler verilmiştir. Görsellerde bu bilgilere yer verilmemiştir. Öğrenciler bunları görmek istediklerini belirterek görsellerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

g)Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır: Metinde Helsinki şehrinden bahsedilmektedir. Görseller de tam olarak bu şehri tanıtmak amaçlı seçilmiş. Öğrenciler görsellerin Helsinki şehrini tanıttığını ve Helsinki şehrini canlandırabildiklerini dile getirmişlerdir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Metinde herhangi bir kıyafete yer verilmemiştir.

3.1.2. Finlandiya'dan Metninde Görseli Anlama Yorumlama

Finlandiya'dan metin görselleri metni kolay anlama ve yorumlama bağlamında değerlendirilmiş öğrencilere sorulan sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 31. Finlandiya'dan Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Finlandiya'dan Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	36	2	2
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	35	5	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	40	0	0
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	40	0	0

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metin için seçilen görsel, metnin içeriğine uygun olarak verilmiştir. Metinde verilmek istenen Helsinki sokakları, adaları, parklarıdır. Görseller de tam olarak buna hizmet etmektedir. Öğrenciler, görsellerden hareketle metni daha iyi kavrayabilmektedirler.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Öğrenciler görseli beğendiklerini dile getirerek derse aktif olarak katılım göstermişlerdir. Ö31 “Görselde Helsinki şehrine yer verilmiş gitmediğim yerin resimlerini görmek çok güzel ve derste hep bu şehirden konuştuk o ders eğlenceli geçti” şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Görselde dikkat çekici pek çok ayrıntıya yer verilerek öğrencilerin metne odaklanmaları ve derse aktif katılım göstermeleri sağlanmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metin öğrencilerin kullandıkları günlük bir dille yazılmıştır. Metinde geçen ‘şimşir ağacı’ kavramı öğrencilerin kafalarını karıştırmış ancak görselde ağaç figürleri öğrencilere gösterilerek bu kavram kolay bir şekilde öğretilmiştir. Ö23 “Metinde geçen şimşir ağacını bilmiyordum görseldeki ağaçlara bakarak ne olduğunu öğrendim” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Görsel, öğrencilerin metni kolayca yorumlayabileceği şekilde resmedilmiştir.

3.1.3. Finlandiya'dan Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Finlandiya'dan metni için seçilen görseller estetik ve tasarım yönünden incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 32. Finlandiya'dan Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Finlandiya'dan Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	37	2	1
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	5	6	29
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	40	0	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	40	0	0
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	40	0	0

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin oldukça dikkatini çekmektedir. Görselde kullanılan manzara resimleri öğrencilerin metne odaklanmalarını sağlayarak dersi verimli hale getirmektedir. Öğrenciler hiç gitmedikleri bir yer hakkında fikir sahibi olmuşlar, görsellerden hareketle Helsinki şehrini görmüşlerdir. Ayrıca kullanılan renkler de öğrencilerin dikkatini metne çekmekte ve metin büyük bir ilgi ile işlenmektedir.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görseller, her ne kadar net ve canlı bir şekilde kullanılmaya çalışılsa bile sayfanın tam ortasına yerleştirilmemiş görsellerin bir kısmı iki sayfa arasında kalmıştır bu yüzden öğrenciler görseli bir bütün olarak görmekte zorlanmışlardır.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Renkler ve renk geçişleri göz yormamakta aksine öğrencileri metne çekmektedir. Kullanılan doğa renkleri öğrenciler tarafından sevilmiştir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Görseller gerçek manzaralardan alındığı için insan figürleri olması gerektiği gibidir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde kullanılan üç görsel de birbiri uyumlu ve Helsinki şehrini tanıtmaktadır. Seçilen görseller bütünlük içermektedir.

3.1.4. Finlandiya'dan Metninde Sayfa Yerleşimi

Finlandiya'dan metni için seçilen görseller sayfa yerleşimi başlığı adı altında incelenmiş elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 33. Finlandiya'dan Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Finlandiya'dan Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	40	0	0
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	40	0	0

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin için seçilen görseller bahsedildiği sayfada kullanılmıştır. Örneğin Helsinki park ve bahçelerinin bahsedildiği sayfada ilgili görseller, adaların bahsedildiği sayfada yine ada görseli kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde herhangi bir olay yer almamaktadır. Helsinki şehri ilgili görseller verilerek tanıtılmıştır.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metin için seçilen görseller metnin alt kısmına yerleştirilmiştir. Öğrenciler kolaylıkla görselleri görebilmektedir.

3.2. KİRAZ YAYLARI

Metnin yazarı: Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU

Metnin yer aldığı sayfa: 128-129

Metnin konusu: Yazar, Manisa' da yapılan Mesir Şenlikleri'ni anlatmaktadır.

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir:

Resim 15. Kiraz Yaylaları Metni Görseli

KİRAZ YAYLALARI

Anı türündeki eserin bu bölümünde yazar çocukluk yıllarında Manisa'da geçirdiği günleri anlatmaktadır. Aşağıda, Manisa'da Mesir Şenlikleri yapıldığı dönemde kiraz yaylalarına çıkışlarının anlatıldığı bölüm yer almaktadır.

Bu kiraz yaylalarına çıkış ancak masal diliyle anlatılabilecek bir Odise idi. Önce arabalarla eski Mevlevihane tarafında bir dağ mahallesinin kenarına kadar gidilirdi. Neydi o dağ mahallesinin adı şimdi hiç hatırlamıyorum. Yaşayan o zamanki Manisalılar arasında da hatırıyana rast gelmedim. Burası kasabadan o kadar uzak ve aykırı bir köşeydi. Bununla beraber, gözlerimi kapayınca orayı hâlâ hatırlıyorum; en ufak dar bir dere boyunca üst üste yukarıya doğru tırmanan kara kara evleriyle pek sert ve haşın bir siması vardı o mahallenin. Bizi buradan alıp götürecek at, eşek ve katırların tedariki için geçirilmesi lâzım gelen yarım veya bir saatlik zaman bana bir yıl kadar uzun görünürdü ve içerime öyle bir kasvet çökerdi ki âdeta ağlamaklı olurdum. Bereket, çok sürmeden tünediğimiz kahve peykelerinin üzerinde, mevsimin ilk kiraz-

128

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 128

Resim 16. Kiraz Yaylaları Metni Görseli

ları imdadıma yetişip beni avuttu.

Nihayet, bir acayip kafilâ hâlinde yola düzülürdük. Babam önde bir lagar beygir sırtındadır. Kız kardeşimle ben bir eşeğin üstüne yerleştilim. Katırlara birtakım çikinlar, sepetler ve şilteler yüklenmiştir. Babamın bindiği de dâhil olmak üzere bu hayvanların dizginleri sürücülerin elindedir. Annemle ninem ise -hâlâ şaşar durum- yanlarında, bizi yaylalarına davet eden Yıldız bacım, onun kocası, oğlu ve kızı olduğu hâlde arkamızdan yürümektedirler. Nasıl yürürlerdi o dağ yollarından? Bunu, şimdi, kendi kendime bir türlü izah edemiyorum. Anlaşılan, mesafe pek uzun ve yokuşlar pek dik değildi. Bununla beraber, her başımı çevirip aşağıya bakışında Manisa Ovası'nı gittikçe çökmekte olan bir toprak düzlüğü hâlinde görürdüm ve o kadar dolana dolana çıkardık ki bazen birbirimizi kaybettığımız olurdu.

(...)

Derken bir pınar başında buluşur, dinlenirdik. Ah, kiraz yaylalarının bu pınarları... Diyebilirim ki her yol dönemecinde bir tanesi karşımıza çıkardı. Eğilip avucumuzun içinden buz gibi soğuk sularından içerdik. Hele nevale çikinlarımızdaki tulum peyniriyle zeytin ve ekmeklerimizi yedikten sonra buna doyum olmazdı. Pınar suyu kirazlara da aynı bir lezzet verirdi. Onun içindir ki dallardan kopardığımız kirazları avuç avuç bu suyun içine atıp bir müddet bırakmadan evvel yemezdik. Bir müddet diyorum, kısa bir müddet diyecektim. Zira kirazı suda fazla bıraktınız mı ortasından çatlayıverirdi.

Evet, burada hiçbir şey ciddiye alınmaz, hiçbir şeyden korkulmazdı ve aşağıdaki kayıtlardan tamamiyle azade başıboş bir hayat sürülürdü. Geceleri sığındığımız yerin de bir inden farkı yoktu. Bu, zemini toprak, duvarları üst üste oturtulmuş taşlarla örülü, üstü çalı çırpıyla örtülü (dam) denilen bir kulübeydi. Burada evden getirdiğimiz şilte ve yastıklarımızı serip dam sahipleriyle bir arada yan yana yatardık. Babam, annem ve kız kardeşim bunun yalnız bir gecesine dayanıp ertesi sabah çıkar giderlerdi ama ben ninemle üç dört gün daha kalmaktan büyük bir zevk duyardım.

(...)

Yakup Kadri KARAOSMANOĞLU, *Anamın Kitabı*
(Kısaltılmıştır.)

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 129

3.2.1. Kiraz Yaylaları Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Kiraz Yaylaları metni için seçilen görseller, içerik ve görsel ilişkisi bakımından incelenmiş öğrencilere sorulan sorular ve cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 34. Kiraz Yaylaları Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Kiraz Yaylaları Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	40	0	0
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	40	0	0
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	34	1	5
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	40	0	0
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	40	0	0
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	40	0	0
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	39	1	0
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	37	1	2

a)Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metinde, Manisa şehrinde yer alan kiraz yaylaları anlatılmaktadır. Yazar çocukluk anılarından bahsetmektedir. Görsellerde de tam olarak bu yerlere yer verilerek öğrencilerin bahsedilen yerleri canlandırmaları kolaylaştırılmıştır.Ö1 “Görselde yaylalar var okuduğumuz metinde de bu yaylaları anlatıyor ikisi de aynı şerlerden bahsediyor” şeklinde görüşünü beyan etmiştir. Metinde yer alan olaylar görseller ile desteklenmektedir.

b)Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Metinde kiraz yaylalarından bahsedilmiştir. Görselde de Manisa şehrinde bulunan kiraz yaylalarını görmekteyiz. Başlık ve görseller öğrenciler tarafından uyumlu bulunmuştur. Ö25’’Metinde kiraz yaylaları anlatılmış başlık da metinle uyumlu olmuş.’’ şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Görseller tamamen kiraz yaylarını tanıtmak amacıyla çizilmiştir. Öğrenciler görsellere bakarak metnin bir yaylayı tanıtmaya amaçlı yazıldığını anlamaktadır.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metinde kiraz yayları ve kiraz yaylalarında yapılan aktiviteler anlatılmaktadır. Metin için seçilen iki görselde de anlatılanları görmekteyiz. Öğrenciler, görseller için metnin ana fikrini desteklediğini belirtmişlerdir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zaman dilimine yer verilmemiştir. Fakat kiraz meyvesinin yaz ayında olduğu düşünüldüğünde metin yaz mevsiminden bahsetmektedir. Görsellerde yaz mevsimini destekler nitelikte çizilmiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde yazar kendisinden, ailesinden ve mahallede yaşayan komşularından bahsetmektedir. Görsellerde de bu figürlere yer verilerek öğrencilerin metni canlandırmaları kolaylaştırılmıştır. Mutlu pek çok çocuğa ve yaylada vakit geçiren insan figürlerine yer verilmiştir. Öğrenciler görseller sayesinde kiraz yayları hakkında bilgi sahibi olmuşlardır.

g)Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır: Metinde kiraz yaylalarından bahsedilmektedir. Görseller de tam olarak bu yaylayı tanıtmak amaçlı çizilmiştir. Öğrenciler, yaylayı ve olayların geçtiği mahalleyi kolay bir şekilde canlandırabilmiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Metinde geçen olay yazarın çocukluğunu kapsamaktadır. Bu yüzden kıyafetler de o döneme uygun seçilerek öğrencilerde kafa karışıklığının oluşması engellenmiştir.

3.2.2.Kiraz Yaylaları Metninde Görseli Anlama Yorumlama

Kiraz Yaylaları metni görselleri, metni anlama ve yorumlama başlığı altında incelenmiş elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 35. Kiraz Yaylaları Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Kiraz Yaylaları Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	31	8	1
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	40	0	0
d) Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim	37	3	0

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metin için seçilen görsel, metnin içeriğine uygun olarak verilmiştir istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır. Öğrencilere kiraz yaylalarında geçirilen vakti aktarmak ve çocukların oradaki mutluluğu anlatılmak istenmiştir. Bu da görselle desteklenerek öğrencilere kazandırılmıştır.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Öğrenciler görseli beğendiklerini dile getirerek derse aktif olarak katılım göstermişlerdir. Görselde dikkat çekici pek çok ayrıntıya yer verilerek öğrencilerin metne odaklanmaları ve derse aktif katılım göstermeleri sağlanmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metin öğrencilerin kullandıkları günlük bir dille yazılmıştır. Şiirde geçen ‘çıkın’ ve ‘şilte’

kavramı öğrencilerin kafalarını karıştırmış ancak görselde bulunan figürler öğrencilere gösterilerek bu kavramlar kolay bir şekilde öğretilmiştir.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Görsel, öğrencilerin metni kolayca yorumlayabileceği şekilde resmedilmiştir.

3.2.3. Kiraz Yaylaları Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Kiraz Yaylaları metni için seçilen görseller, estetik ve tasarım yönünden incelenmiş öğrencilere sorulan sorular ve öğrencilerden alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 36. Kiraz Yaylaları Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Kiraz Yaylaları Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	29	9	2
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	38	2	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	40	0	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	40	0	0
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	35	5	0

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin oldukça dikkatini çekmektedir. Görselde kullanılan manzara resimleri öğrencilerin metne odaklanmalarını sağlayarak dersi verimli hale getirmektedir. Öğrenciler hiç gitmedikleri bir yer hakkında fikir sahibi olmaktadır. Görsellerdeki çocukların farklı işlerle meşgul olmaları öğrencilerin dikkatini çekmekte yapılan işlere ilgi artmaktadır.

b)Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görseller; net, canlı ve belirgin bir şekilde basılmıştır. Öğrenciler, metin için seçilen iki görseli de net bir şekilde görebilmektedir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Renkler ve renk geçişleri göz yormamakta aksine öğrencileri metne çekmektedir. Kullanılan doğa renkleri öğrenciler tarafından sevilmiştir. Görsellerde yer alan insan figürleri öğrenciler tarafından sevilmiş her bir öge beğenilmiştir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Metin için çizilen iki görselde de insanlar vücut oranlarına uygun olarak çizilmiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde kullanılan iki görsel de birbiri uyumlu ve kiraz yaylalarını ve oranın insanını tanıtmaktadır. Seçilen görseller bütünlük içermektedir.

3.2.4.Kiraz Yaylaları Metninde Sayfa Yerleşimi

Kiraz Yaylaları metni görselleri, sayfaya yerleşimi ve sayfada görünümü yönünden incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 37. Kiraz Yaylaları Metninde Sayfa Yerleşimi

Kiraz Yaylaları Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	40	0	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	40	0	0
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	40	0	0

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin için seçilen görseller bahsedildiği sayfada kullanılmıştır. Örneğin Manisa’ nın dağ mahallesi ve bahçelerinin bahsedildiği sayfada ilgili görseller yer almaktadır. Mahallede geçen olaylar ilk sayfada resimlenmiştir. Kiraz yaylalarının bahsedildiği ikinci sayfada yine metnin altında yer alan yayla görseli kullanılmıştır.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde önce dağ mahallesinden bahsedilerek dağ mahallesinin görseli verilmiş, ikinci sayfada kiraz yaylalarından bahsedilerek öğrencilere kiraz yaylaları görseli gösterilmiştir.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metin için seçilen görseller metnin alt kısmına yerleştirilmiştir. Öğrenciler kolaylıkla görselleri görebilmektedir.

3.3. SAĞLIKLI OLMA SANATI

Metnin yazarı: ALAIN

Çeviren:Yaşar Nabi NAYIR

Metnin yer aldığı sayfa: 222-223

Metnin konusu: Gerçek mutluluğun sağlığa yararları anlatılmaktadır.

Metin için hazırlanmış görseller aşağıda verilmiştir:

Resim 17. Sağlıklı Olma Sanatı Metni Görseli

8. Tema

Resim Çekim

Psikolojik olarak sağlıklı olmak ile beden sağlığı arasındaki ilişki hakkında yaptığınız araştırma sonucu edindiğiniz bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yazarın Biyografisi

ALAIN (ALEYN) (1868-1951)

1868 yılında Fransa'da doğan Alain, deneme türünde önemli eserler vermiş bir filozoftur. Eserlerinden bazıları: Söyleşiler, Mars ya da Savaşın Yargılanması, Eğitim Üzerine Söyleşiler, Mutluluk Üzerine Söyleşiler...

Metni noktalama işaretlerine dikkat ederek sessiz okuyunuz.

SAĞLIKLI OLMA SANATI

Ruhsal denge, genellikle kişiye dışarıdan ödülleri sağlamaz ama hiç kuşkusuz sağlığa yararlıdır. Mutlu bir adam bir köşeye çekilip kendini unutturur şöhret ancak ölümünden kırk yıl sonra gelip onu bulur. Ama kinden daha gizli ve daha tehlikeli olan hastalığa karşı mutluluk en kusursuz silahtır. Buna karşın kederli adam kalkıp şöyle der: "Mutluluk bir sonuçtur, neden değil." Bu, işi fazlasıyla basitleştirmektedir. Güç; insanı, beden eğitimi sevmeye götürür ama kendi arzumuzla yaptığımız beden eğitimi de insana güç verir. Kısacası iç uzuvlarımızın öyle bir durumu olur ki çarpışmayı ve yok etmeyi kolaylaştırır, yine bir başka durumu olur ki adamı boğar, zehirler. İnsan, kuşkusuz parmaklarını oynattığı gibi iç organlarını hareket ettiremez ama neşe, iç organların iyi durumda olduğuna kanıt oluşturduğuna göre denilebilir ki neşeyi davet eden bütün düşünceler sağlığa da yararlıdır.

Şu hâlde hasta olduğumuz zaman sevinecek miyiz? Olur şey mi bu, diyeceksiniz. Acele etmeyin. Gülleler, kurşunlar bir yana bırakılırsa savaşta insanların hayatının sağlıklı bir biçimde sürdüğü söylenmiştir. Üç yıl siperler içinde, bir tavşan ininde gibi yaşayarak bunun deneyimini yaptım. Tam üç yıl, yorgunluk ve uyku gereksiniminden başka bir şey duymadan yaşadım. Oysa yüz yılın en zayıf midelerinden birine sahiptim. Bütün hareket etmeden düşünen insanlar gibi yirmi yaşından beri tehlikeli bir hastalığım vardı. Askerlikte beden sağlığının açık hava ve hareketli yaşamla sağlandığı söylenir ama başka nedenler de var. Tanıdık bir piyade çavuşu bir gün bizim sığınağa geldi, yüzü sevinçten parlıyordu: "Bu kez kurtulduk." dedi. "Hastayım, ateşim var, doktor söyledi. Yarın yine viziteye çıkacağım. Belki de tifodur, ayakta duracak hâlim yok. Etrafımda her şey dönüyor. Sonunda hastaneye kavuşacağım. İki buçuk yıl çamurlar içinde yaşadıkten sonra bu kadarlık bir şansa hak kazanmış olmalıyım." Ama sevincin onu iyileştirdiğini görüyordum. Ertesi gün ateşi filan kalmamıştı, bu kez Fliry (Flairi) harabelerinden geçerek daha da berbat bir istihkâmda görev almaya gidecekti.

Hasta olmak suç değildir, ne disiplin ne de şeref duygusu buna karşı bir şey söyleyebilir. Nice askerler, bir hastalığın, hatta öldürücü bir hastalığın izlerini keşfetmek için umutlu heyecanlar içinde kendilerini yoklayıp durmuşlardır. O çamurlar içinde geçen günlerde, hastalıktan ölmenin çok hoş bir şey olduğu düşüncesi egemendir. Bu tür düşünceler, hastalığı önlemeye

222

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 222

Resim 18. Sağlıklı Olma Sanatı Metni Görseli

Kaynak: Ata Yayıncılık, 2021: 223

3.3.1. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Sağlıklı Olma Sanatı metin görselleri ve metnin içeriği arasındaki uyum incelenmiş öğrencilere sorulan sorular ve alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 38. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde İçerik – Görsel İlişkisi

Sağlıklı Olma Sanatı Metninde İçerik – Görsel İlişkisi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır.	26	10	4
b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur.	11	15	14
c) Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim.	3	9	28
d) Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir.	20	12	8
e) Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır.	-	-	-
f) Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır.	0	0	40
g) Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır.	0	0	40
h) Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur.	0	0	40

a) Görsel, metinde geçen olayı tam olarak yansıtmaktadır: Metinde, yazar mutlu olmanın sağlığa olan faydasından bahsederken bu konu ile ilgili örnek bir olayı vererek açıklamıştır. Fakat görsel bu konuda yeterli kalmamaktadır. Ö6 “Şiirde salıklı olmaktan bahsediliyor fakat görselde mutlu bir çocuk verilmiştir şiir teması ve görsel uyumlu olmamış” şeklinde görüşünü beyan etmektedir.

b) Görsel, metnin başlığı ile uyumludur: Metin için seçilen görselde mutlu bir çocuk yer almaktadır. Fakat başlık sağlıklı olmak ile ilgilidir. Çocuklar metni okumadan başlık ile görseli uyumlu bulmamaktadır. Başlıkta neşe ve mutluluk kelimelerini daha uygun bulmuşlardır.

c)Görsel, sayesinde metnin içeriğini tahmin edebildim: Öğrenciler, görseli görünce metnin içeriğinin çocukların mutluluğundan ve çocuk oyunlarından bahsedebileceği yorumlarında bulunmuşlardır. Fakat metin tam olarak bundan bahsetmemektedir. Mutluluğun sağlığa olan faydasından bahsedilmektedir. Bunun için görsel metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır. Ö9 “Görselde mutlu bir çocuk var fakat şiiri okuduğumuz zaman sağlıkla ilgili olduğunu anladık görselden metnin içeriğini anlayamadım” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

d)Görsel, metnin ana fikrini/ana duygusunu desteklemektedir: Metinde mutluluk ve neşenin sağlık için yararlı olduğundan bahsedilmekte herkesin gerçek mutluluğu yakalayıp ruhun dengesini sağlanması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Görselde mutlu bir çocuk yer almaktadır fakat öğrencilerin yarısı görselde sağlık ile ilgili görsellerin de yer alabileceği görüşünü savunmuşlardır. Örneğin görselde metinde geçen olayın karakterlerini görmek istediklerini dile getirerek mutluluk ve sağlık kelimelerinin onlar üzerinden verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

e)Görsel, metinde geçen zamanı yansıtmaktadır: Metinde herhangi bir zaman dilimine yer verilmemiştir.

f)Görsel, metinde geçen ana kahramanı/kahramanları yansıtmıştır: Metinde açıklanan duruma uygun olarak örnek bir hikâye anlatılmaktadır. Hikâye cephede geçmektedir ve iki askerin arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir. Görselde sadece mutlu gülümseyen çocuk yer almaktadır. Metinde verilen kahraman ile görseldeki çocuk birbiri ile uyumlu değildir. Görsel, metinde geçen ana kahramanları yansıtmamıştır.

g)Görsel, metinde geçen mekân(yer) yansıtmıştır: Metinde açıklanan duruma uygun olarak örnek bir hikâye anlatılmaktadır. Hikâye cephede geçmektedir ve iki askerin arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir. Görselde sadece mutlu gülümseyen çocuk yer almaktadır. Görselde herhangi bir mekâna yer verilmemiştir.

h)Görseldeki kıyafetler; zaman, mekân ve karakterler ile uyumludur: Metinde açıklanan duruma uygun olarak örnek bir hikâye anlatılmaktadır. Hikâye cephede geçmektedir ve iki askerin arasında geçen konuşmaya yer verilmiştir. Görselde yer alan çocuk bu savaş kıyafetlerini üzerinde bulundurmamaktadır. Metin ve görsel uyumlu bulunmamaktadır.

3.3.2. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görseli Anlama Yorumlama

Sağlıklı Olma Sanatı metin görselleri metni anlama ve yorumlama başlığı altında incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 39. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görseli Anlama-Yorumlama

Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görseli Anlama-Yorumlama	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır.	20	11	9
b) Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor.	40	0	0
c) Görselden anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum.	0	0	40
d) Görsle bakarak metni kolayca yorumlayabildim	12	10	18

a)Görsel, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır: Metnin verilmek istenen duygusu öğrencilere gerçek mutluluğun önemini hissettirmektir. Mutlu olmanın da sağlığınıza olan etkisi üzerinde durulmuştur. Öğrencilerin yarısı görselin tam olarak verilmek istenen duyguyu verebildiğini ifade ederek görseli uygun bulduklarını söylemişlerdir. Fakat diğer yarısı ile sağlık ve mutluluk ilişkisini görselde de görmek istediklerini ifade etmiştir.

b)Görsel, konuyu öğretirken dersi eğlenceli hale getiriyor: Öğrenciler görseli beğendiklerini dile getirerek derse aktif olarak katılım göstermişlerdir. Görselde dikkat çekici pek çok ayrıntıya yer verilerek öğrencilerin metne odaklanmaları ve derse aktif katılım göstermeleri sağlanmıştır.

c)Görsele bakarak anlamını bilmediğim kelimeleri tahmin edebiliyorum: Metinde geçen ‘harabe’ ‘ruhsal denge’ ‘çilekeş’ kelimeleri öğrenciler tarafından bilinmemektedir. Görselde de bu kelimeleri tahmin edebilecek herhangi bir detaya yer verilmemiştir. Öğrenciler görselde sadece mutlu bir çocuk görmektedir.

d)Görsele bakarak metni kolayca yorumlayabildim: Görsel, öğrencilerin metni kolayca yorumlayabileceği bir şekilde resmedilmemiştir. Mutluluk ve sağlık ilişkisi görselden anlaşılamamaktadır.

3.3.3. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Sağlıklı Olma Sanatı metni için seçilen görseller, estetik ve tasarım başlığı altında incelenmiş öğrencilere sorulan sorular ve öğrencilerden alınan cevaplar aşağıda verilmiştir.

Tablo 40. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görsel Estetik ve Tasarım

Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Görsel Estetik ve Tasarım	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, dikkat çekicidir.	32	6	2
b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum.	40	0	0
c) Görsel, göze hoş gelmektedir.	40	0	0
d) Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir.	40	0	0
e) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur.	-	-	-

a)Görsel, dikkat çekicidir: Görsel, öğrencilerin oldukça dikkatini çekmektedir. Görselde kullanılan burnuna kelebek konmuş gülümseyen küçük kız figürü öğrencilerin metne odaklanmalarını sağlayarak dersi verimli hale getirmektedir. Görsel, öğrencilerin dikkatini çekmekte derse ilgiyi arttırmaktadır.

b) Görseldeki öğeleri net bir şekilde görebiliyorum: Görseller; net, canlı ve belirgin bir şekilde basılmıştır. Öğrenciler, metin için seçilen görseli net bir şekilde görebilmektedir.

c)Görsel, göze hoş gelmektedir: Görsel, öğrencide estetik zevk uyandıracak şekilde seçilmiştir. Renkler ve renk geçişleri göz yormamakta aksine öğrencileri metne

çekmektedir. Kullanılan doğa renkleri öğrenciler tarafından sevilmiştir. Görsellerde yer alan gülümseyen küçük kız figürü öğrenciler tarafından sevilmiştir.

d)Görsel, canlıların vücut oran ölçülerine uygun olarak çizilmiştir: Metin için seçilen görselde küçük kızvücut oranlarına uygun olarak çizilmiştir.

e)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile uyumludur: Metinde sadece bir görsel yer almaktadır.

3.3.4. Sağlıklı Olma Sanatı Metninde Sayfa Yerleşimi

Sağlıklı Olma Sanatı metin görselleri sayfaya yerleşimi yönünden incelenmiş sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 41. Sağlıklı Olma Sanatı Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi

Sağlıklı Olma Sanatı Metnindeki Görselin Sayfa Yerleşimi	Evet	Kısmen	Hayır
a) Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır.	35	5	0
b) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır.	-	-	-
c) Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir.	-	-	-

a)Görsel, ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır: Metin için seçilen görsel, metnin son sayfasına yerleştirilerek öğrencilerde mutluluk ve sevinç kavramlarının hayatımızdaki önemli rolü vurgulanmak istenmiştir. Görselin üst kısmında yer alan paragrafta sevinç kavramının faydalarından bahsedilmesi ve hemen paragrafın alt kısmında gülümseyen küçük kız görseli birbirini destekler niteliktedir.

b)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller olay sırasına göre sıralanmıştır: Metinde bir görsele yer verilmiştir.

c)Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak yerleştirilmiştir: Metin için sadece bir görsel seçilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Ders içi ve ders dışı etkinliklerde ders kitabının öğrenciler için önemi oldukça fazladır. Bununla beraber ders kitabı için seçilmiş görseller de bir o kadar önem arz etmektedir. Öğrencilere verilmek istenen pek çok kazanım ders kitabında bulunan metinler ve bu metinleri anlatan görseller üzerinden verilmektedir. Belirlenen Türkçe ders kitabında bulunan seçilmiş görseller ele alınan kriterler ile öğrencilerle birlikte incelenmiş bazı sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlar metin türlerine göre sınıflandırılarak verilmiştir.

Hikâye Edici Metinlere Ait Sonuçlar

1. “Görsel, metinde geçen olayı orta düzeyde yansıtmaktadır” görüşü ön plana çıkmıştır. Öğrenciler, metinde geçen dikkat çekici olayları görsellerde görmek istediklerini dile getirmişlerdir.
2. “Görsel sayesinde metnin içeriği yüksek düzeyde tahmin edilebilir” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, görsellere baktığında metinde geçen olayı tahmin edebilmişlerdir.
3. “Görseller, yüksek düzeyde metnin ana fikrini desteklemektedir” sonucu ortaya çıkmıştır. Metin için seçilen görseller, ana fikir düşünülerek seçilmiştir.
4. “Görseller, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.
5. “Görseller, metnin başlığı ile yüksek düzeyde uyumludur” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, verilen görseller ile başlıkların uyumunu yüksek düzeyde uyumlu bulmuşlardır.
6. “Görseller, metinde geçen zamanı yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.
7. “Görseller, metinde verilen ana kahramanları yüksek düzeyde yansıtmıştır”. Öğrenciler, metinde bahsedilen kahramanlar ile görselde verilen kahramanları bağdaştırmalarından yüksek düzeyde uyumlu buldukları anlaşılmıştır.
8. “Görseller, yüksek düzeyde dikkat çekicidir” sonucuna ulaşılmıştır.
9. “Görsellere bakarak metin kolayca tahmin edilebilir” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, görselle bakarak metnin içeriğini kolayca tahmin edebilmişlerdir.
10. “Görsellerdeki kıyafetler, zaman, mekân ve karakterler ile yüksek düzeyde uyumlu bulunmuştur”.
11. “Görseller, metinde geçen mekânı yüksek düzeyde yansıtmıştır”.

12. “Görseldeki ögeler net bir şekilde görülüyor sonucuna ulaşılmıştır”. Öğrenciler, görsel baktığında tüm öğeleri net bir şekilde görebildiklerini dile getirmişlerdir.

13. “Görseller, öğrenciler tarafından yüksek düzeyde sevilmiş, göze hoş gelmiştir”.

14. “Görseller, konuyu öğretirken ders eğlenceli hale getiriyor” sonucuna varılmıştır. Öğrenciler, görselleri sevmişler, öğrencilerin derse olan ilgileri de artmıştır.

15. Görsellere bakarak anlamlarını bilmedikleri kelimelerin anlamını tahmin edebilmişlerdir. Görseller öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeleri bulmalarına büyük oranda yardım etmiş, öğrencilere kolaylık sağlamıştır.

16. Görseller, büyük oranda canlıların vücut hatlarını yansıtacak şekilde çizilmiştir sonucuna ulaşılmıştır.

17. “Görseller, yüksek düzeyde ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, okudukları paragrafın hemen altında veya üstünde paragraf ile ilgili görseli görebildiklerini dile getirmişlerdir.

18. “Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller yüksek düzeyde olay sırasına göre verilmiştir” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerde meydana gelecek kafa karışıklığı engellenmiştir.

19. “Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak verilmiştir” sonucu ortaya çıkmıştır.

20. Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile yüksek düzeyde uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Şiire Ait Sonuçlar

1. “Görsel, metinde geçen olayı orta düzeyde yansıtmaktadır” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin, şiir için verilen tek görselde şiirin ana duygusunu tam olarak kavrayamadıkları ortaya çıkmıştır.

2. “Görsel sayesinde metnin içeriği orta düzeyde tahmin edilebilir” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, görsellere baktığında şiirde geçen olayı tam olarak tahmin edememişlerdir.

3. “Görseller, yüksek düzeyde metnin ana duygusunu desteklemektedir” sonucu ortaya çıkmıştır. Şiir için seçilen görseller, ana duygu düşünülerek seçilmiştir.

4. “Görseller, metinde verilmek istenen duyguyu yüksek düzeyde yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.

5. “Görseller, metnin başlığı ile yüksek düzeyde uyumludur” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, verilen görseller ile başlıkların uyumunu yüksek düzeyde uyumlu bulmuşlardır.

6. “Görseller, metinde geçen zamanı orta düzeyde yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.

7. Görseller, metinde verilen ana kahramanları yüksek düzeyde yansıtmıştır. Öğrenciler, metinde bahsedilen kahramanlar ile görselde verilen kahramanları bağdaştırmalarından yüksek düzeyde uyumlu buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

8. “Görseller, yüksek düzeyde dikkat çekicidir” sonucuna ulaşılmıştır.

9. “Görsellere bakarak metin kolayca tahmin edilemiyor” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, görsele bakarak metnin içeriğini kolayca tahmin edememişlerdir.

10. Görsellerdeki kıyafetler, zaman, mekân ve karakterler ile yüksek düzeyde uyumlu bulunmuştur.

11. Görseller, metinde geçen mekânı yüksek düzeyde yansıtmıştır.

12. “Görseldeki öğeler net bir şekilde görülüyor” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, görsele baktığında tüm öğeleri net bir şekilde görebildiklerini dile getirmişlerdir.

13. Görseller, öğrenciler tarafından yüksek düzeyde sevilmiş, göze hoş gelmiştir.

14. “Görseller, konuyu öğretirken ders eğlenceli hale getiriyor” sonucuna varılmıştır. Öğrenciler, görselleri sevmişler, öğrencilerin ders olan ilgileri de artmıştır.

15. Görsellere bakarak anlamlarını bilmedikleri kelimelerin anlamını tahmin edememişlerdir. Görseller öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeleri bulmalarına orta düzeyde fayda sağlamıştır.

16. “Görseller, yüksek düzeyde canlıların vücut oranlarına uygun olarak çizilmiştir” sonucuna ulaşılmıştır.

17. “Görseller, yüksek düzeyde ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, okudukları şiirlerin hemen altında veya üstünde şiir ile ilgili görseli görebildiklerini dile getirmişlerdir.

18. Metinlerde birden fazla görsel içermemektedir. Her metin için bir görsel kullanılmıştır.

Bilgilendirici Metinlere Ait Sonuçlar

1. “Görsel, metinde geçen olayı yüksek düzeyde yansıtmaktadır” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, metinde geçen dikkat çekici olayları görsellerde görebildiklerini dile getirmişlerdir.

2. “Görsel sayesinde metnin içeriğı yüksek düzeyde tahmin edilebilir” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, görsellere baktığında metinde geçen olayı tahmin edebilmişlerdir.

3. “Görseller, yüksek düzeyde metnin ana fikrini desteklemektedir” sonucu ortaya çıkmıştır. Metin için seçilen görseller, ana fikir düşünölerek seçilmiştir.

4. “Görseller, metinde verilmek istenen duyguyu tam olarak yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.

5. “Görseller, metnin başlığı ile yüksek düzeyde uyumludur” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, verilen görseller ile başlıkların uyumunu yüksek düzeyde uyumlu bulmuşlardır.

6. “Görseller, metinde geçen zamanı yüksek düzeyde yansıtmıştır” sonucuna ulaşılmıştır.

7. Görseller, metinde verilen ana kahramanları yüksek düzeyde yansıtmıştır. Öğrenciler, metinde bahsedilen kahramanlar ile görselde verilen kahramanları bağdaştırarak yüksek düzeyde uyumlu bulmuşlardır.

8. “Görseller, yüksek düzeyde dikkat çekicidir” sonucuna ulaşılmıştır.

9. “Görsellere bakarak metin kolayca tahmin edilebilir” sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, görsele bakarak metnin içeriğini kolayca tahmin edebilmişlerdir.

10. Görsellerdeki kıyafetler, zaman, mekân ve karakterler ile yüksek düzeyde uyumlu bulunmuştur.

11. Görseller, metinde geçen mekânı yüksek düzeyde yansıtmıştır.

12. “Görseldeki ögeler net bir şekilde görülüyor” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, görsele baktığında tüm ögeleri net bir şekilde görebildiklerini dile getirmişlerdir.

13. Görseller, öğrenciler tarafından yüksek düzeyde sevilmiş, göze hoş gelmiştir.

14. “Görseller, konuyu öğretirken ders eğlenceli hale getiriyor” sonucuna varılmıştır. Öğrenciler, görselleri sevmişler, öğrencilerin ders olan ilgileri de artmıştır.

15. Görsellere bakarak anlamlarını bilmedikleri kelimelerin anlamını tahmin edebilmişlerdir. Görseller öğrencilerin anlamını bilmedikleri kelimeleri bulmalarına yüksek düzeyde yardım etmiş öğrencilere kolaylık sağlamıştır.

16. “Görseller, yüksek düzeyde canlıların vücut oranlarına uygun olarak çizilmiştir” sonucuna ulaşılmıştır.

17. “Görseller, yüksek düzeyde ait olduğu metin ile ilişkili olduğu sayfada kullanılmıştır” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, okudukları paragrafın hemen altında veya üstünde paragraf ile ilgili görseli görebildiklerini dile getirmişlerdir.

18. “Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller yüksek düzeyde olay sırasına göre verilmiştir” sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerde meydana gelecek kafa karışıklığı engellenmiştir.

19. “Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller sayfa düzenine uygun olarak verilmiştir” sonucu ortaya çıkmıştır.

20. “Birden fazla görsel içeren metinlerde görseller içerik yönünden birbiri ile yüksek düzeyde uyumludur” sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Dijitalleşen dünyamızda çocukların ders kitaplarında yer alan görsellere bakış açısı oldukça değişmiştir. Günümüzde teknoloji sayesinde hareket eden görseller, üç boyutlu figürler ve daha pek çok dikkat çeken resimlerle karşılaşan çocuk ders kitaplarındaki görselleri yeterli bulmamaktadır. Bu durum da öğrencinin derse olan ilgisini azaltmakta kazandırılmak istenen kazanımlar öğrenciye verilememektedir. Bunun içindir ki ders kitaplarına seçilen görsellerin daha özenli ve öğrencinin dikkatini çekecek düzeyde hazırlanmalıdır. Bu durum biz öğretmenlerin de işini kolaylaştıracak dersi daha eğlenceli ve verimli geçirmemizi sağlayacaktır. Bu çalışmamızdan çıkarılan sonuçlara bakarak öneriler şu şekilde sıralanmıştır:

1. Görseller, öğrencilerin metni tahmin edebilmesini sağlayacak şekilde seçilebilir. Özellikle şiir metin türünde bu konudaki yetersizlik giderilebilir.

2. Görseller metinde geçen ve bilinmeyen kelimeleri çağrıştıracak şekilde seçilerek metin daha anlaşılır hale getirilebilir.

3. Görselleri hazırlamadan önce öğrencilerden ve Türkçe öğretmenlerinden konu ile ilgili görüşler alınabilir.

4. MEB, görsel çalışma ve incelemelere daha çok önem vererek daha donanımlı kitaplar öğrencilere sunulabilir.

5. Görseller, metni daha anlaşılır kılacak bir şekilde seçilebilir. Öğrenciler, görsele baktığında metinde geçen olayları anlayabilmelidirler. Özellikle hikâye edici metinlerde bu hususa dikkat edilmelidir.

6. Görseller, öğrenci yaş ve gelişim düzeyine uygun olmalıdır.

7. Görseller, öğrencilerin yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirebilmeli, yaratıcı düşünmeyi destekleyebilmelidir.

8. Renk seçimlerine dikkat edilmeli, öğrencilerin dikkatini çekecek canlı renkler kullanılmalıdır.

9. Göze hoş gelen resimler seçilmeli bunu yanında eğitici olmasına da önem verilmelidir.

10. Birden fazla görsel içeren metinlerde görsellerin mantıksal olarak birbiri ile uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akbey, B. (2008). *Yahya Kemâl Beyatlı'nın "Kendi Gök Kubbemiz" ve "Eski Şiirin Rüzgârıyla" Adlı Şiir Kitaplarındaki Şiirlerin Dil Sapmaları Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Elazığ.
- Akü (2020). *Lisansüstü Tez/Proje Hazırlama Yazım ve Basım Kılavuzu*. Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Afyonkarahisar.
- Alpan, G. (2004). *Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımın Öğrenci Başarısına Ve Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altay, E. (2021). *Ortaokul Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Altınay, Y. (2022). *Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinin Söz Varlığı Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Arı, S. (2008). *MEB İlköğretim Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitabında Resimlerin İçerikle Uyum*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Ayhan, Y. (2010). *İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı Resimlemelerinin Biçim Ve İçerik Açısından 11 Yaş Grubuna Uygunluğu ve Aynı Yaş Grubu Öğrencilerin Yaptığı Resimlemelerle Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aytaş, G. (2001). Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi Ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar. *Türk Yurdu*, 21, ss. 162-163.
- Bayram, Z. (2021). *İdil İlçe Halk Kütüphanesindeki Çocuk Kitapları Görsel Unsurlarının Çocuk Pedagojisi Açısından Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çankırı.
- Bulut, M. ve Orhan, S. (2012). *Türkçe-Edebiyat Ders Kitaplarının Dil ve Kültür Aktarımındaki Rolü ve Önemi Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Erzurum.
- Carney, R. N. & Levin, J. R. (2002). "Pictorial illustrations still improve students' learning from text". *Educational Psychology Review*, 14(1), 5-26.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (ss. 26-52). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cımbız, A. (2017). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.
- Çeçen, M. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür Ve Tema Açısından İncelenmesi. *Milli Eğitim*, 173, ss. 39-47.

- Çetinkaya, N. (2021). *Türkçe Öğretmeni Adaylarının Çevrim İçi Öğrenmeye Yönelik Hazırbulunuşluk Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Antalya.
- Çetinkaya, V. (2020). *Klerin Tür İle Veysel Çetinkaya 2020 Türkçe Ve Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin ve Etkinliklerin Tür İle Kazanımlar Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Çıplak, G. (2022). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Hatay.
- Çolak, M. (2022). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuğa Görelik İlkeleri Açısından İncelenmesi ve Tavsiye Şiirler Seçkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Samsun.
- Damar, Z. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Türkçe Kitaplarındaki Resimlerin Çocuk Resimleri İle İlgisi ve Eğitime Yansımaları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bölümleri Enstitüsü. Ankara.
- Demir, S. (2015). *Ortaokul Türkçe Dersi Ders Kitapları ve Öğretmen Kılavuz Kitapları'ndaki Şiirlerin Duygu Eğitimi Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Denizli.
- Demirel, Ö. & Kiroğlu, K. (2005). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. (ss.15-45) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Doyran, E. (1997). *İlköğretim Birinci Sınıf Ders Kitapları İllüstrasyonlarının Çocuğun Eğitimine Katkısı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.
- Duran, S. (2006). *Türkçe Derslerinde Resimlerin Kullanımı Ve Öğrencilerin Metinleri Anlamalarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Erdost, I. (2012). *İlköğretim Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Resim (İllüstrasyon) ve İçerik Uyumuna İlişkin Öğrenci Ve Öğretmen Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Güneş, F. (2002). *Ders Kitaplarının İncelenmesi*, Ankara: Ocak yayıncılık.
- Güneş, F. (2013). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(1), ss. 1-12.
- Güven, H. (2022). *7.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabındaki Görsellerle Öğrenciler Tarafından Geliştirilen Görsellerin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- İşler, A. Ş. (2004). Sanat Eğitiminde Disiplinler Arası Tematik Yaklaşım, *Milli Eğitim Dergisi*, 163, ss. 37-45.
- Kahya, A. (2018). *Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Değerler Eğitimi Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.

- Kan, O. ve Güfta, H. (2011). İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Dil İle İlgili Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15, ss.239-256.
- Kılıçoğlu, İ. (2008). *İlköğretim İngilizce Ders Kitaplarındaki (11-14 Yaş) Resimlemelerin Çocukların Yaş Grubuna Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Samsun.
- Kılıç, A. ve Seven, S. (2003). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (ss 50-100). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Levie, W. H. & Lentz, R. (1982). Effects of Text Illustrations: A Review of Research. *ECTJ*, 30(4), pp. 195-232.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*, Ankara.
- MEB (2019). *Taslak Ders Kitabı ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait E-içeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler ve Açıklamaları*. Ankara https://tkb.meb.gov.tr/mebiysdosyalar/2019_08/26172658_Kitap_Ynceleme_deg_kriter.pdf
- Moore, P. J. & Skinner, M. J. (1985). The effects of Illustrations on Children's Comprehension of Abstract and Concrete passages. *Journal of Research in Reading*, 8(1), pp. 45-56.
- Peeck, J. (1993). Increasing Picture Effects In Learning From Illustrated Text. *Learning And Instruction*, 3, pp. 227-238.
- Şavran, T. G. (2010). *Bilimsel Araştırmalarda Amaç, Problem ve Sınırlılıklar. Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Teker, N. (2004). *Ders Kitaplarındaki Grafik Tasarımın Öğrenci Başarısına ve Dersle İlişkin Tutumlarına Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Tontu, Y. (2008). *İllüstrasyonların İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Görsel Etkililik Durumlarının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Torun, E. (2020). *Ortaokul 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Resimlerin Metinlerle Uyum Düzeyinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Osmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Tokat.
- Türkçe Sözlük*. (2019). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Uçar, C. (2016). *Ortaokul 5. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Görsel Tasarım İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Uzun, M. (2016). *5. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Atasözü ve Deyimleri Barındırması Bakımından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Muğla.
- Üründe, V. (2011). *6-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Tema ve Metin Türü Yönünden İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bölümleri Enstitüsü. Malatya.

- Yanpar Yelken, T. (2020). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*(ss. 49-91). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2005).*İlköğretim Okulları İlk Kademedeki Okutulan Ders Kitaplarının Resimlemeleri Yönünden Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.

EKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Ek-1: Araştırma İzni.....	118
Ek-2: Tez Çalışması Valilik Onayı	119
Ek-3: Komisyon Tutanağı.....	120
Ek-4: Araştırma İzni.....	121
Ek-5: Bilimsel ve Etiksel Amaçlı izin	122
Ek-6: Bilimsel ve Etiksel Amaçlı İzin (2)	123
Ek-7: Araştırma İzni Önbaşvurusu.....	124
Ek-8: Veli İzin Formu	125
Ek-9: Etik Kurul Kararı	126
Ek-10: Gönüllü Onam Formu.....	127
Ek-11: Araştırma İzni Başvurusu Taahhütnamesi	129
Ek-12: Tutanak	130

Ek-1: Araştırma İzni

Ek-2: Tez Çalışması Valilik Onayı

Ek-3: Komisyon Tutanağı

Ek-4: Araştırma İzni

Ek-5: Bilimsel ve Etiksel Amaçlı izin

Ek-6: Bilimsel ve Etiksel Amaçlı İzin(2)

Ek-7: Araştırma İzni Önbaşvurusu

Ek-8: Veli İzin Formu

Ek-9: Etik Kurul Kararı

Ek-10: Gönüllü Onam Formu

Ek-10 Gönüllü Onam Formu (Devam)

Ek-11: Araştırma İzni Başvurusu Taahhütnamesi

Ek-12: Tutanak

